

O'zMTDP — www.mt.uz

MILLIY TIKLANISH

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партиясининг ижтимоий-сиёсий газетаси

№ 31-32 (1030) 2019 йил 14 август, чоршанба
1995 йил 10 июндан чиқа бошлаган

ҲАМКОРЛИК

7 с.

"Яхши анъанага айланган доимий учрашувларимиз Ўзбекистон билан Беларусь ўртасидаги кўп қиррали ҳамкорликни ривожлантиришга мустахкам асос яратди".

14 с.

ҲУНАРМАНДЛАР МАҚОМИ ҚАЙТА КЎРИБ ЧИҚИЛИШИ ШАРТ

Тошкентда ўтган очиқ мулоқот ушбу катлам вакилларининг энг долзарб масалаларига бағишланди.

МАСЪУЛИЯТ ЧЕГАРАСИ

ЖУРНАЛИСТ, БЛОГЕР ЁКИ АЙРИМ САЙТ ЭГАЛАРИ ДАВЛАТ ВА ЖАМИЯТ ОЛДИДАГИ ИЖТИМОЙ МАСЪУЛИЯТИНИ ҚАЙ ДАРАЖАДА АНГЛАБ ЕТМОҚДАЛАР, СЎЗ ЭРКИНЛИГИНИ-ЧИ?

BANK

ҚАЧОН ТАДБИРКОРГА ҚАЙИШАДИ?

6 с.

"Барча эзгу амаллар ниятга боғлиқ, ҳар бир кишига фақат ният қилган нарсаси берилади".

Имом Бухорий

ВАЗИРНИНГ ФИКРИЧА, СЎЗ ТАҢҚИСЛИГИ — МУҚАРРАР

8-9 с.

ЭНДИ ТАРБИЯВИЙ ЖАРАЁНЛАР ҚОНУН БИЛАН МУВОФИҚЛАШТИРИЛАДИ

Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партиясининг парламентдаги фракцияси йиғилишида бир қатор қонун лойиҳалари кўриб чиқилди.

Дастлаб, “Мақтабгача ёшдаги болаларга мактабгача таълим бериш ва тарбиялаш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси қонуни лойиҳаси атрофлича муҳокама этилди.

— Инсон ҳаёти одоб-ахлоқ, таълим-тарбия билан бевосита боғлиқ ва барча замонда бу масалага жиддий эътибор қаратиб келинган, — деди фракция раҳбари Алишер Қодиров. — Яхши тарбия одамни саодат, коммунал сари етакласа, ёмон тарбия уни ҳалокатга олиб боради. Инсон илк тарбияни ота-онасидан олиши табиий. Алломалар тарбия аслида инсонга она қорнидаёқ берилиши хусусида кўп бора зикр этганлар. Айни шу маънода, тарбия аввало оилада бошланади, сўнгра болалар боғчасида мустаҳкамланади. Фарзандларимизнинг келажақда қандай одам бўлиши, унинг болаликдан олган тарбиясига боғлиқ. Шу боис, мамлакатимизда янги тизим

— Мактабгача таълим вазирлиги ташкил этилди. Маълумки, инсоннинг етти ёшгача олган билим ва таассуроти унинг келажақ ҳаётида муҳим роль ўйнайди.

Маълумотларга қараганда, 2017 йилда болаларни мактабгача таълим муассасаларига қамраб олиш 27 фоизни ташкил қилган бўлса, бугунги кунга келиб бу кўрсаткич 40 фоиздан ошди. Йил охиригача эса уни 44 фоизга етказиш кўзда тутилган.

Таъкидланганидек, Мактабгача таълим вазирлиги ташкил қилинганидан буён соҳа ривожига бўйича 50 га яқин ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди. Янги қонун лойиҳаси ушбу ҳужжатларни бирлаштириб, тартибга солиши билан ҳам аҳамиятлидир. Қонун лойиҳасида аҳолининг турмуш шароитини яхшилаш мақсадида болаларнинг яшаш ёки доимий рўйхатга олинган жойидан қатъий назар, муассаса ташкил этиш йўли билан уларни мактабгача таълим муассасасига қабул қилиш

тартиби белгиланмоқда.

Илк бор ишлаб чиқилаётган қонун лойиҳасида мактабгача таълим муассасаси педагог ходимларининг мақомини белгилаш ҳам назарда тутилган. Хусусан, Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонунларида назарда тутилган ҳолларни истисно қилган ҳолда, мураббийларни ўз касбий мажбуриятларини бажариш билан боғлиқ бўлмаган ишларга жалб этиш таъқиқланмоқда. Фракция аъзолари хорижий тажрибани инobatга олиб, қонун лойиҳасига мактабгача таълим муассасаларини ташкил этишнинг мажбурий тартибини кўзда тутувчи модда киритилишини таклиф этдилар.

“Эркаклар ва аёллар учун тенг ҳуқуқлар ҳамда имкониятлар кафолатлари тўғрисида” ҳамда “Хотин-қизларни таълим ва зўравонликдан ҳимоя қилиш тўғрисида”ги қонун лойиҳалари ҳам депутатлар томонидан қизгин муҳокама қилинди.

Қонун лойиҳаси хотин-қизларни турмушда, иш жойи, таълим муассасалари ва бошқа жойларда таълим ҳамда зўравонликдан ҳимоя қилиш соҳасидаги

муносабатларни тартибга солишга қаратилган бўлиб, унга “таълим”, “зўравонлик”, “руҳий зўравонлик”, “жисмоний зўравонлик”, “жинсий зўравонлик”, “иқтисодий зўравонлик”, “таълим ва зўравонлик жабрланувчилари”, “ҳимоя ордери” каби таянч тушунчалар киритилган. Ушбу қонуннинг кучга кириши ички ишлар органлари томонидан таълим ва зўравонликдан жабр кўрганларга ҳимоя ордерини бериш имкониятини яратади. Мазкур ҳимоя ордери талаблари бузилганда шахс маъмурий жавобгарликка тортилиши назарда тутилмоқда.

— Қонун лойиҳаларини тайёрлашда унга муҳим жиҳатга эътибор қаратилди, — деди фракция аъзоси Акмал Саидов. — Аввало бу борадаги миллий қонунчилигимиз асослари кўриб чиқилди. Сўнгра 120дан кўп давлатнинг бу борадаги тажрибаси ўрганилди. Халқаро стандартларга қай даражада мос келишига эътибор қаратилди. Яъни, БМТ, ЮНИСЕФ каби 30дан ортиқ нуфузли ташкилотларнинг хотин-қизлар ҳуқуқ ва эркинликларини кафолатловчи ҳужжатларига мослаштирилди. Халқаро экспертизадан ўтказилди. Шунингдек, қонун лойиҳалари интерактив хизматлар порталига жойлаштирилиб, аҳолининг фикр-мулоҳазаси ва таклифлари билан такомиллаштирилди.

Фракция аъзолари мазкур қонун лойиҳаларининг қабул қилиниши, энг аввало, жамиятда, турмуш, иш жойи, таълим муассасаларида хотин-қизларга нисбатан ҳурмат-эътиборни мустаҳкамлашга хизмат қилишини таъкидладилар. Таълим ва зўравонлик асосида жабр кўрган шахслар учун тезкор алоқанинг ишлаш тартиби ҳамда зўравонлик содир этишга мойил бўлган ёки содир этган шахсларнинг ҳулқ-атворини тузатиш дастурини ишлаб чиқиш юзасидан таклифлар билдирилди.

Йиғилишда кун тартибига киритилган бошқа қонун лойиҳалари ҳам кўриб чиқилиб, фракциянинг тегишли қарорлари қабул қилинди.

■ Р.Мавлонов,
“Milliy tiklanish” мухбири

ЯГОНА ИНТЕРАКТИВ ДАВЛАТ ХИЗМАТЛАРИ ПОРТАЛИ:

ЯНАДА ОСОН ВА ҚУЛАЙ

Ягона интерактив давлат хизматлари порталининг янги версияси учун янгича интерфейс ишлаб чиқилди, унинг кўплаб функция ва имкониятлари янада яхшиланди.

Порталдаги жорий ўзгаришлар АКТни янада ривожлантириш ва уни иқтисодиёт ва аҳолининг ижтимоий ҳаётига жорий этиш, давлат бошқаруви самарадорлигини ошириш, бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш учун қулай шарт-шароитлар яратиш, давлат хизматларидан фойдаланишни соддалаштиришга қаратилган.

Порталнинг янги талқинида, эскисидан фарқли ўлароқ, идентификация қилиш ягона тизимида мажбурий равишда авторизация қилинмасдан туриб, барча давлат хизматлари билан танишиш имконияти яратилган. Аҳолининг керакли давлат хизматларини янада осон ва қулай топишга кўмаклашиш мақсадида “Ҳаётини вазиятлар” бўлими ташкил этилган. Унда алоҳида вазиятларга тааллуқли давлат хизматлари ўз аксини топган. Масалан, “Фарзанд туғилиши” деб номланган блокда тегишли маълумотларни беришдан тортиб, моддий ёрдам олишгача бўлган, шу воқеа билан

боғлиқ барча давлат хизматлари жам бўлган. “Тўй” блоки орқали ФХДга ариза бериш ва давлат божини тўлаш мумкин. Шу тариқа аҳоли дуч келадиган ҳаётини вазиятларни имкон қадар кўпроқ қамраб олиш ва керакли хизматларни топишни максимал даражада осонлаштириш режалаштирилмоқда. Маълум бир янги хизмат тури пайдо бўлса, у тегишли блокка қўшиб қўйилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Лойиҳа бошқаруви миллий агентлиги ҳузуридаги Электрон ҳуқуқ ва рақамли иқтисодиёт лойиҳаларини бошқариш маркази ҳамда «Uzinfocost» ягона интегратори фуқаролардан портални ривожлантиришда фаол иштирок этиши ва лойиҳани ривожлантиришга доир таклиф ва мулоҳазаларини юборишини сўраб қолади.

■ Роман БОНДАРЧУК,
ЎЗА мухбири

МАСЪУЛИЯТ ЧЕГАРАСИ

Мамлакатимиз тараққиётининг бугунги — янги босқичи дунё миқёсида ғоявий курашлар тобора кучайган паллага тўғри келди. Мафкура майдонларида замонавий ахборот технологияларидан унумли фойдаланиладигани эса юз бераётган воқеа-ҳодисалардан ниҳоятда қисқа муддатларда хабар топиш, у ёки бу масалага муносабат билдириш имконини берапти.

Энг муҳими юртимизда ҳам оммавий ахборот воситаларига эркинликлар берилгани, фуқаролик жамиятининг асоси бўлган сўз эркинлиги таъминлангани ҳар биримизга туб ислохотлар моҳияти, бугунги янгиланиш ва ўзгаришлар хусусида ўз қарашларимизни эмин-эркин баён қилиш учун шароит яратди. Узоқ йиллар давомида воқеаликка ҳолис баҳо бериш, танқидий мулоҳазалар билдиришга кўникмаган газета-журналлар, телевидение ҳамда радиоканалларимиз қаторига блогерлик институтининг қўшилгани эса жамият ривожига тўсиқ бўлаётган ижтимоий-иқтисодий муаммоларни дадил кўтариб чиқиш имконини берди.

Айни пайтда чекка бир қишлоқ аҳолисининг ичимлик сувига зор экани, кимнингдир фарзанди ноҳақликка учраётгани, бир мансабдорнинг ноқонуний хатти-ҳаракати туфайли моли, давлатидан айрилиб қолаётган тadbirkor муаммолари ҳам аксарият ҳолларда айнан ана шу институт вакиллари томонидан жамоатчилик эътиборига ҳавола қилинапти. Янгидан-янги сайтларнинг пайдо бўлиши ҳам бугунги ислохотларнинг мазмун-моҳияти, жойларда ҳал этилмаётган ижтимоий-иқтисодий масалалар ҳақида тезкор маълумотлар олиш имконини оширди.

Шу ўринда юртимизда сўз эркинлиги таъминланаётгани халқаро ҳамжамият томонидан қизғин қўллаб-қувватлангани ҳам таъкидлаш жоиз.

Бир сўз билан айтганда, кейинги уч йил мобайнида ўзгаришлар даври тарихига жамиятимизнинг энг катта ютуғи сифатида сўз эркинлиги таъминлангани муҳим воқелик сифатида кирди, дейиш мумкин.

Тан олиш керак, кейинги йилларда бир қатор вилоятларда авж олган "буз-бузлар" билан боғлиқ хатоликлар ҳам асосан блогерлар томонидан фoш этилди. Ижтимоий тармоқлардаги тезкорлик, очкилик туфайли эса хатога йўл қўйган мансабдорлар ҳақида давлат раҳбари ва ҳукуматга тезкор ахборотлар етказиш имконияти кенгайди.

Ўз ўқувчилари томонидан "халоскор" сифатида эътироф этилаётган блогерлар "халқни қақшатган" мансабдорларга нисбатан янада кучлироқ жазолар тайинланганини талаб этиб, жамиятда ўз мақолари мустаҳкамлини бораётганини ҳам кўрсата бошлади.

Бу жараён айна кизиган паллада блогерлар қатори журналистлар ҳам ижтимоий тармоқлар орқали ўз фикрларини билдираётди. Хусусан, "XXI аср" ижтимоий-сиёсий газетаси бош муҳаррири Норқоли Жалил бир қатор ҳокимлар хатосига муносабат билдирар экан "... оддий бир қаламқаш сифатида фуқаролар ва тadbirkorлар ҳуқуқини оёқости қилган, оёғи ердан узилган, атрофида ўз ҳайбаракаллачиларини тўплаб олган ҳокимлар тавба-тазарру қилмасин, мард бўлса истезфо берсин" дея кескин фикр билдирди.

Албатта, ҳар ким ўз фикрини, маълум бир масала хусусидаги қарашларини эмин-эркин баён этиши мумкин ва юртдошларимиз бу қарашларга ҳурмат билан муносабатда бўлишга кўникдилар ҳам.

Чиндан ҳам жамиятимизда анчайин фаол кучга айланган блогерлар, фидойи журналистлар сазй-ҳаракати билан тараққиётимизга тўсиқ бўлаётган қатор муаммоларга эътибор қаратилиб, уларни ҳал этиш жамоатчилик томонидан қатъий назорат қилинапти.

Ана шундай бир пайтда давлатимиз раҳбари ижтимоий тармоқлар орқали айрим мансабдорлар фаолияти (ёки фаолиятсизлиги)дан норозилигини билдираётган аҳоли фикри билан танишиб, раҳбарларнинг бундай хатти-ҳаракатларини ҳеч нарса билан оқлаб бўлмаглигини бот-бот тақрорламоқда.

Зеро, одамлар оғирини енгиб қилиш, ҳаётдан рози бўлиб яшашларига кўмаклашиш барча бўғиндаги раҳ-

барларнинг асосий вазифасидир. Бу йўналишдаги эзгу ҳаракат ва интилишлар самарасида қўлга киритилган ютуқлар билан бирга ҳали ечимини кутаётган долзарб масалалар ҳам бор, албатта. Аммо ана шундай бир пайтда ижтимоий тармоқлар имкониятларидан турли мақсадларда фойдаланаётган фуқаролар ҳам борлигидан кўз юммаслигимиз керак.

— Бугунги кунда ижтимоий тармоқларда муҳокама қилинмайдиган мавзунинг ўзи қолмади, — деб ёзади "Халқаро пресс-клуб" раиси Шерзодхон Қудратхўжаев ўзининг facebookдаги саҳифасида. — Албатта, ҳар бир инсон ўз фикрига эга, эркин фикрлаш ва фикрини оммавий билдириш барчанинг ҳуқуқига кирди. Аммо шундай нозик пардалар борки, ҳар ким истаганича фикр билдира олмайди. Булар шахсий ҳаётга аралашув, кимнидир ҳақорат қилиш, кимгадир таҳдид қилиш, кимгадир уруш эълон қилиш. Бунинг учун жавобгарлик ҳам борлигини унутмаслигимиз керак. Ана шундай ҳолатлар инсонларнинг шахсий ҳаётига дахл қилиш, кимгадир яғво қилиш, таққирлаш, қадр-қийматини топташ, мавзуну юзаки чайнаш, "деди-деди"ларнинг кўпайиб бориши бир пайтлар АҚШ тажрибасида "Trans War" яъни ОАВдаги "ахлатлар жанги" деб таърифланган. Демак, "ахлатлар уруши" бизга ҳам етиб келди...

Ш.Қудратхўжаевнинг фикрича, улғаяётган организм оғриқлари сингари бундай жараёнларни барча демократик давлатлар бошидан кечирган. Савол туғилади, биз шундай шароитда нима қилишимиз керак? Назаримда, ўзимизни тутта билишимиз, шахсиятга тегмаслигимиз, шахсий ва жамиятга оид масалалар ўртасидаги фарқни ажрата билишимиз, нима бўлган тақдирда ҳам ўзаро ҳурматни, бағрикенг муносабатни сақлаб билишимиз муҳим.

Муҳими, энди юз берган воқеалардан тўғри хулоса чиқариб, фақат олдинга интилиш лозим. Бу эса фуқароларнинг қонуний манфаатларини таъминлаш, аҳоли турмуш фаровонлигини юксалтириш, бир сўз билан айтганда, халқни рози қилишдек олижаноб мақсадлар рўёбига хизмат қилади.

...Ҳаёт йўллари турфалиги, унда гоҳ қувонч, гоҳ ғам алмашиб туриши ҳеч кимга сир эмас. Айни вақтда ҳеч бир инсон мен доим ҳаётнинг текис ва ёруғ йўлидан юраман, деб айта олмайди. Чунки бу йўлларнинг оқ ва қора чизиқларини ҳамма бирдек босиб ўтиши азалий қонуният.

Аммо бир ҳақиқат борки, сабрли, имон-этиқодли, ақлга таяниб иш кўрадиган одамлар ҳаётнинг қора чизигини ҳам матонат билан босиб ўтади. Лекин ҳамма ҳам одам. Кимнидир биргина ёмон иши учун чоғга итариб бўлмайди. Уни кечириб, тўғри йўл топишига имкон бериш, зарур бўлса, қўллаб-қувватлаш асл инсоний қадриятлардан ҳисобланади. Муқаддас динимизда ҳам бундай билиб-билмай хато қилиб қўйса, сўнг хатосини тан олиб, тавба қилса барча қилмиши кечирилиши, зиммасидан соқит бўлиши таъкидланган.

Бир донишманддан: "Қачон одамлар бир-бирига доимий меҳр-оқибатда бўлади?" деб сўралганда, у: "Одамлар бир-бирини кечириб яшаса" деган экан. "Нега доимий меҳр-оқибатда кечиримлилик шарт қилинапти?" деган саволга эса, "Сабаби одамлар хатодан ҳоли яшай олмайди" деб жавоб берган экан.

Чиндан ҳам медиа оламидаги жанглр ҳар қан-

дай жамиятда ҳам ўтиш даври оғриқсиз ўтмаслигини англа-тапти. Ўзаро мулоқотлардаги зиддиятлар, агрессив муносабатларнинг тобора кучайиб бораётгани, билиб-билмай хато қилган кишилар фаолиятдан ҳаддан зиёд кескин хулосалар чиқарилаётгани жамиятда сунъий тарзда чўзилган трансформация жараёнларининг оғир оқибатидир. "Истеъфога чиқсин, қаттиқ жазолансин" қабилидаги даъватлар эса меҳрли, оқибатли ва кечиримлиликнинг фазилат санаган миллатнинг қиёфасини кўрсатмайди, аслида.

Маълумки, кейинги уч йиллик ҳаётимиз ниҳоятда тезкор ўзгаришлар билан кечди. Бир соҳа ёки тизимда эмас, барча йўналишларда бир хил ўзгаришлар амалга оширилмоқда.

Сўнгги йилларда барча худудларимизда, ҳатто чекка қишлоқларимизда ҳам "Обод маҳалла", "Обод қишлоқ" дастурлари доирасида улкан бунёдкорлик ишлари олиб бориляпти. Замонавий, кўркам уй-жойлар, ижтимоий объектлар қуриляпти.

Тўғри, жамиятимизда бўлаётган ўзгариш, воқеа-ҳодисаларга ҳар ким ўз қарашларидан келиб чиққан ҳолда муносабат билдиришга ҳақли. Сўз эркинлиги, фикрлар мустақиллигига дахл қилишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Лекин бу ўйламай, мушоҳада қилмай, бугунги кун шарт-шароитларини инобатга олмай тилга келган гапни айтиш, сўз эркинлигини хоҳлаганча сумистезмол қилиш дегани эмас. Худуд аҳолиси минг пушаймон бўлган ҳокимларни кечириб турган бир шароитда, ижтимоий тармоқлар орқали яна одамлар фикри, қарашларини ўзгартиришга ҳаракат қилинаётганини тушуниш қийин, албатта.

Тўғри, камчиликлар ҳақида ёзиш керак. Нуқсонларга йўл қўйганлар, аҳоли талаби ва хоҳишига зид иш тутиб, мавжуд муаммоларга бефарқ қараганлар ҳар қанча танқидга арзийди. Аммо буларнинг барчаси ҳолисликка асосланган бўлиши шарт. Тирноқ остидан кир қидириш эса ўртага шахсий манфаат, шахсий қарашлар аралашётганидан далолатдир. Бу журналистлар, блогерлар вазифаси ёки мақсадига ҳам кирмас керак. Бунинг эса хавfli томонлари ҳам бор. Яъни айрим блогерларнинг қуношқондан чиқиши, жамиятга, фуқароларга муайян бир шартлар қўйиши демократияга, сўз эркинлигига салбий таъсир этиши мумкин.

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партияси одамлар манфаати, юрт тараққиётига қаратилган ҳар қандай сазй-ҳаракатларини маъқуллайди ва юқоридагидек масалаларда ҳам муросяо мадора йўлини танлаш тарафдори эканини доимо таъкидлаб келган.

Агар Ўзбекистонимизни юксак манзилларга қараб сузиб кетаётган бир кемага ўхшатсак, барчамиз — 33 миллион ватандошимиз шу кеманинг йўловчилари эканини англаб етамиз. Кема ичида хотиржамлик ва ҳамжихатликнинг бўлиши шундоқ ҳам сердовул ва сезилмас сув ости бўронларига бой ҳаёт уммонида барқарор илгариллашимизни таъминлайди. Турли фикрларни рўқча қилиб шовқин-сурон кўтарсак, ҳадеб кимнингдир ёқасига ёпишсак, кеманинг мувозанатини бузамиз ва нафақат ўзимиз, келажак авлодларимиз учун ҳам хавф туғдирган бўламиз.

Албатта, фикрлар хилма-хиллиги, турли дунёқарашларнинг бўлиши табиий ҳол. Худо инсонни турли тилли, ирқли ва миллатли этиб яратиб унга ўзаро аҳил яшаш ва биргалликда ривожланишни буюрган. Бас, шундай экан, бир-биримизни инсон эканлигимиз учун ҳурмат қилишни ўрганишимиз лозим. Ўзаро фикрлашимиз, тортишимиз, баъзан инкор қилишимиз, ўзгартиришимиз зарур. Зеро, плюрализм ҳақиқатни тиниқлаштиради. Лекин бу тортишувлар мамлакатимиз манфаатлари, ана Ватанимизнинг юксалиши мақсадида бирлаша оладиган бўлиши лозим.

■ Равшан МАҲМУДОВ,

"Milliy tiklanish" газетаси шарҳловчиси

8-11 август кунлари Олмалик шаҳрида Ўзбекистон Республикаси Президенти соврини учун белбоғли кураш бўйича 2002-2004 йилларда туғилган ўсмирлар ва қизлар ўртасида жаҳон чемпионати ўтказилди.

ОЛМАЛИҚ ЖАҲОН ЧЕМПИОНАТИГА МЕЗБОНЛИК ҚИЛДИ

Унда Россия, Германия, Хитой, Исроил, Ҳиндистон, Эрон каби дунёнинг 40га яқин мамлакатидан 200 нафар спортчи иштирок этди. Жаҳон биринчилигида ўғил болалар ўн бир, қизлар эса етти вазн бўйича баҳслашди.

— Кураш халқимиз миллий қадриятлари, урф-одатлари билан чамбарчас боғлиқ, шу сабаб “Миллий тикланиш” демократик партияси Тошкент вилояти кенгаши ҳам мазкур халқаро мусобақага алоҳида тайёргарлик кўрди, — дейди ЎЗМТДП Олмалик шаҳар кенгаши раиси Ўразали Мрзанов. — Тадбир олдидан Олмалик шаҳрида “Ўзбек кураши — жасорат ва ҳалоллик тимсолидир” лойиҳаси доирасида “Ўзбек кураши жаҳон майдонида” мавзусида давра суҳбати ташкил этдик. Партиямиз ташаббуси билан шаҳримиз ёшлари ўртасида белбоғли кураш бўйича турли мусобақалар ўтказилди.

Тўрт кун давом этган курашларда терма жамоамиз 14та олтин медални қўлга киритиб, умумжамоа ҳисобида биринчи бўлди. Иккинчи ўринни россияликлар эгаллади. Қозоғистон ва Қирғизистон терма жамоалари учинчи ўринга муносиб кўрди.

■ **Муслима ЖУМАОЕВА,**
ЎЗМТДП Олмалик шаҳар
кенгаши етакчи мутахассиси

ИНСОН ЎЗГАРСА, ЖАМИЯТ ЎЗГАРАДИ

Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партияси Тошкент шаҳар кенгаши томонидан партиянинг 2020-2025 йилларга мўлжалланган сайловолди Платформаси лойиҳаси муҳокама қилинди. Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги партия фракцияси аъзолари, ҳудудий партия ташкилотлари вакиллари, маҳаллий Кенгаш депутатлари ҳамда фаоллар иштирок этган тадбирда партиянинг сайловолди Платформаси бугунги кун талабига мос келмай қолгани учун ҳам уни тубдан янгилаш зарурлиги таъкидланди.

Албатта, сиёсий майдонда сайловчилар ишончини қозонишга интилаётган партия учун давлат ва жамият фаровонлигига бирдек хизмат қилувчи сайловолди Платформаси зарур. 2020-2025 йилларга мўлжалланган янги сайловолди Платформани эса партия фаолиятига бефарқ бўлмаган юртдошларимиз, айниқса, олим, ижодкор, эксперт ва мутахассислар фикр-мулоҳазаси, таклифларини инobatга олган ҳолда ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқ. Самарқанд ва Наманганда бўлиб ўтган дебатда ҳам Платформа танқидий таҳлил қилиниб, партия бугунги сиёсий майдонга қандай янги ғоя ва мақсадлар билан чиқиши керак, миллий юксалишга ҳалақит бераётган муаммолар нималардан иборат каби саволларга жавоб изланди.

Маълумки, юртимиздаги янги ланишлар туфайли фуқароларнинг қарашлари ўзгаряпти, ҳуқуқий саводхонлиги ошяпти. Муаммоларни очик-ошкора айтишни ўрганяпмиз. Энди сайловчиларни қуруқ, баландпарвоз ваъдаларга ишонтириб бўлмайди. Тан олиш керак, сиёсий партиялар ҳамон мудроқ ҳолатда, уларнинг уйғониши жуда-жуда қийин кечяпти. Ҳатто айрим партиялар қандай ғояни илгари суришни билмай боши қотаётгани ҳам ҳақиқат. “Миллий тикланиш”нинг эса ғояси аниқ: аввало жамиятда миллий онг, миллий тафаккурни юксалтириш, “Инсонни ўзгартирмасдан, жамиятни ўзгартариб бўлмайди” деган ғоя атрофида бирлашиб, миллий тикланишдан миллий юксалиш сари дадил қадам ташлашдир.

— Партия янги сайловолди Платформасида хунармандларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратиши лозим, — дея таъкидлади дебатда сўз олган ЎЗМТДП Андижон вилоят кенгаши

Партия
сайловолди
Платформаси
бугунги кун
талабига мос
келмай қолгани
учун ҳам уни
тубдан янгилаш
тақозо этилмоқда.

раиси Ҳамиджон Омонов. — Бугун қайси хунарманд билан гаплашманг, маҳсулоти учун бозор йўқлигидан нолийди. Мен хунармандлик маҳсулотлари учун миллий бренд яратиш таклифини илгари сурмоқчиман.

Тадбирда “Миллий тикланиш” партияси Марказий кенгаши раиси Алишер Қодиров партия янги ланишлар даврини бошдан кечираётганини, айниқса, қуйи бўғинлар фаолиятидаги камчилик ва нуқсонлар чуқур таҳлил этилиб, ҳудудлардаги кенгашлар, бошланғич партия ташкилотлари кучли, етакчилик қобилиятига эга кадрлар билан тўл-

дирилаётганини таъкидлади.

А.Қодиров шунингдек, партия ўз ғояси билан энг чекка ҳудудларни ҳам қамраб олиши, оддий одамларнинг фикр-мулоҳазалари асосида эса партиянинг бирламчи ҳужжати саналган сайловолди Платформаси бутунлай қайта кўриб чиқиши лозимлигини таъкидлади.

— Аёллар билан боғлиқ бир оғриқли масала бор. Оиласи, турмуш ўртоғидан жабр кўрган ёки жазо муддатини ўтаб қайтган аёлларга кўрсатилаётган эътибор етарли даражада эмас, назаримда. Партия сайловолди Платформасида маҳалла, оилалардаги хотиржамлик, тинчлик ва осойишталиқни сақлаш, ҳаёт ташвишлари ва муаммоларини сабр-тоқат, оқиллик билан ҳал этиш жараёнига ўз ҳиссасини қўшаётган хотин-қизлар манфаатларини ҳимоя қилиш, қўллаб-қувватлаш каби вазифалар кўзда тутилиши зарур, — дея ўз таклифини билдирди халқ депутатлари Бектемир туман Кенгаши депутати Феруза Жалилова.

— Бир пайтлар халқаро миқёсда “Инсон инсонийлигини сақлаб қола оладими?” деган савол ўртага ташланган эди. Лекин ўшанда жавоб топилмади. Бир исбот талаб қилмайдиган ҳақиқат бор: инсонни ўзгартирмай туриб, жамиятни ўзгартариб бўлмайди. Дунёда одам савдоси, қотиллик, ўғрилик каби жиноятлар кун сайин кўпаймоқда. Афсуски, Ўзбекистон ҳам бундай иллатлардан [оли эмас. Бунинг туб илдизи маънавиятсизлик, билимсизлик эмасми? Насихат қилишдан чарчамаяпмиз, лекин фойдаси бўлмаяпти. Партия сайловолди Платформасида маънавият, таълим ва тарбияни устувор вазифа сифатида белгилаб, бу борада узлуқсиз Концепция ишлаб чиқишга алоҳида эътибор бериши лозим.

Бу — Республика Маънавият ва маърифат маркази раҳбарининг биринчи ўринбосари Мухаммадхон Қуроновнинг фикрлари.

— Суд-ҳуқуқ соҳасида адолат ўрнатилишида ҳанузгача катта муаммолар мавжуд. Фуқаролардан ушбу соҳага тааллуқли мурожаатлар сони

камаймаяпти, — деди халқ депутатлари Шайхонтоҳур туман Кенгаши депутати, Олий Мажлисниң Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман) котибияти мудир Саидбек Азимов. — Хўш, ЎзМТДП ўтган давр мобайнида бу йўналишда қандай ишларни бажарди, деган ўринли савол туғилади. Санокли депутатларимизгина амалий иш қилган бўлишлари мумкин. Шунинг учун сайловолди Платформада белгиланган суд-ҳуқуқ соҳасини назоратга олиш борасидаги ишларни кучайтирмасак, фуқароларимизнинг бўлажак сайловда партиямизга бўлган ишончи камайиши мумкин.

Бундан ташқари, суд-ҳуқуқ тизимида инсон ҳуқуқлари маданиятини ошириш борасидаги ишларни кучайтириш лозим. Яъни, бу масалага жавобгар ташкилотлар билан ҳамкорликни кенгайтириш керак. Аммо, партиянинг сайловолди Платформасида бу борада ҳеч нима дейилмаган. Агар ЎзМТДП чин маънода халқ ишончини қозонган партиёга айланмоқчи бўлса, биринчи навбатда, адолатсизликка қарши курашишга катта аҳамият бериши, ҳуқуқий демократик давлат, фуқаролик жамияти барпо этишда қонун устуворлигини таъминлаш масъулиятини ҳам зиммасига олиши зарур.

Дебатда партия сайловолди Платфор-

масининг мукамал бўлишини таъминлаш учун қатор таклифлар билдирилди. Жумладан, миллий қадрият ва урф-одатларни сақлаш, хавфсиз ахборот учун ҳуқуқий асос яратиш, гендер тенглигини таъминлаш, маънавият ва маърифат, таълим, илм-фан тараққиётига, инновацион ишланмалар ривожига хизмат қилувчи мустақкам платформани шакллантиришга қаратилган мақсад ва вазифалар янги Платформада ўз аксини топиши лозим.

***

Нукус, Термиз ҳамда Навоий шаҳарларида ҳам ЎзМТДП Қорақалпоғистон Республикаси, Сурхондарё ва Навоий

вилоят кенгашлари томонидан 2020-2025 йилларга мўлжалланган сайловолди Платформа лойиҳаси муҳокама қилинди. Тадбирда, шунингдек, декабрь ойида бўлиб ўтадиган Олий Мажлис Қонунчилик палатаси, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашлари сайловига тайёргарлик кўриш ҳамда бу борада амалга оширилиши лозим бўлган масалалар муҳокама қилинди.

Келгуси сонда ушбу дебатлар ҳақида батафсил маълумот берилади.

■ **Равшан МАҲМУДОВ,**
“Milliy tiklanish” мухбири

Очиқ мулоқот

АЁЛЛАР ФАОЛЛИГИНИ ОШИРИШДА УЧ Йўналишда иш олиб борилади

улар нималардан иборат?

Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партияси Марказий кенгаши “Аёл — миллат овози” мавзусида очиқ мулоқот ўтказди. Тадбирда партия Дастури ва 2020-2025 йилларга мўлжалланган сайловолди Платформаси лойиҳасида хотин-қизлар масаласига доир вазифалар атрофлича муҳокама қилинди.

Партия Марказий кенгаши расиси Алишер Қодиров айна кунда хотин-қизларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини рўёбга чиқариш, уларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини оширишга қаратилган

миллий қонунчилик ижросини таъминлаш муҳим аҳамият касб этаётганини таъкидлади. Олима аёллар, ёзувчи-шоирлар, давлат ва жамоат ташкилотларининг фаол хотин-қизлари иштирок

этанг тадбирда “Миллий тикланиш” демократик партиясининг дастурий вазифаларига хотин-қизлар йўналишида салмоқли таклифлар тақдим этилишига ишонч билдирди.

Таъкидланишича, партиянинг янгиланаётган Устави, Дастури ва сайловолди Платформасида хотин-қизларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш, фуқаролик жамиятининг энг муҳим бўғини бўлмиш оила институтини қўллаб-қувватлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда, жамиятда оила аъналарини маънавий қадриятларнинг асосий манбалари сифатида эътироф этилаётди.

Оила қадриятларини мустақкамлаш ва ундаги айрим салбий кўринишларга барҳам бериш, оила, мерос, уй-жой даъвоси ва маиший турмуш манбаида туғиладиган бошқа низоларни судгача ҳал этиш тизимини ривожлантириш, бу борада маҳалла хизматидан самарали фойдаланиш муҳим аҳамиятга эга. Шунингдек, жисмонан соғлом ва ҳар томонлама баркамол авлодни дунёга келтириш, ёш оилаларга ғамхўрлик қилиш, уларни уй-жой билан таъминлаш ва бошқа иқтисодий, ҳуқуқий, ижтимоий қўллаб-қувватлаш ишларида кўмаклашиш, хо-

тин-қизлар ўртасида хунармандчилик, оилавий тадбиркорлик, касаначиликни ривожлантириш каби устувор вазифалар акс этаётди.

Мазкур вазифалардан келиб чиққан ҳолда очиқ мулоқотда партия Уставида “Аёллар қаноти”нинг ташкилий-ҳуқуқий асослари ва молиявий манбаларини белгилаш, хотин-қизлар муаммолари билан ишлаш, партия тарафдорлари ва кадрлар захирасини шакллантиришда мазкур тузилманинг самарадорлигини ошириш, партия “Аёллар қаноти” орқали ёш сиёсий етакчилар мактабининг тармоғини яратиш заруриги ҳам таъкидланди.

Очиқ мулоқот иштирокчилари Ўзбекистон “Миллий тикланиш” демократик партияси Дастури ва 2020-2025 йилларга мўлжалланган сайловолди Платформаси лойиҳаси юзасидан ҳам ўз фикр-мулоҳазаларини билдирди.

■ **Ўз мухбиримиз**

БАНК ТАДБИРКОРГА ҚАЧОН ҚАЙИШАДИ?

ёки ислом тартиб-қоидаларига асосланган банк-молия тизимини жорий этиш қандай самара беради?

Сўнги пайтларда ислом банк-молия тизими ва уни Ўзбекистонда ҳам қўллаш ҳақида турлича фикр-мулоҳазалар билдирилмоқда. Бу бежиз эмас, албатта. Чунки тадбиркорларимиз орасида ўз фаолиятини нафақат амалдаги қонунчиликка, балки ислом тартиб-қоидалари асосида амалга оширишни истовчилар ҳам кўпаймоқда. Қолаверса, “Ҳалол” ёрлиғи остида маҳсулот ишлаб чиқаришни режалаштираётган тадбиркорлар банкларнинг аънавий фоизли кредитларидан фойдаланишга мажбур бўлмоқда. Чунки ислом банк-молия тизимида муҳим ҳисобланган фоизсиз кредит, вақтинча шерикликка асосланган инвестициялар, ишонч асосида молиялаштириш каби усуллар ҳали мамлакатимиз банк-молия тизимидан ўрин олганича йўқ.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, бу борада Лондонни Европа ислом банк-молия тизимининг марказига айлантиришга эришган Буюк Британия ҳукуматининг тажрибаси диққатга сазовор. 2000 йилда Англия банки давлат фазначилиги билан ҳамкорликда бу тармоқни ривожлантиришнинг имконият ва муаммоларини кўриб чиқиш бўйича ишчи гуруҳи тузади. 2003 йилда мамлакат солиқ ва бошқариш тизимига қатор ўзгаришлар ҳамда қўшимчалар киритилади. Шу боис бугунга келиб Буюк Британияда 20 га яқин банк-молия ташкилоти ислом дини талаблари асосида иш олиб бормоқда. Шу тариқа Буюк Британия ислом банк-молия тизимида ҳам етакчиликни қўлга киритди.

Ўзбекистонда ислом тартиб-қоидаларига асосланган банк-молия тизимини йўлга қўйиш масаласи кун тартибига чиқишига юртимиз банкларидagi кредит фоизларининг ўта даражада юқорилиги ҳам сабаб бўлмоқда, дейиш мумкин.

Марказий банк яқинда қайта молиялаш ставкасини йиллик 16 фоиз даражасида ўзгаришсиз қолдирганини маълум қилди. Бу банкларнинг кредитлар бўйича ўртача фоиз ставкаси янада ошишига сабаб бўлди. 2019 йилнинг биринчи чорагида банк кредит ставкаси 23,4 фоизни ташкил

қилди. Истеъмом кредитлари эса айрим банкларда 30 фоиздан ҳам ошиб кетди. Бу яқин йиллардаги энг юқори кўрсаткичдир. Имтиёзли кредитлар бўйича фоиз ставкаси ўртача 5,9 фоизга етди. Бу имтиёзли кредитлар нархи бозор нархидан 4 баробар, қайта молиялаштириш ставкасидан эса қарийб 3 баробар паст деганидир.

Маълумотларга қараганда, Ўзбекистон кредит фоизларининг юқорилиги бўйича дунёда етакчи ўринда туради. Фақат Бразилия, Мадагаскар, Гамбия, Аргентина, Тожикистон ва Мозамбикда бундан бир оз юқорироқ кўрсаткич кузатилади, холос. Банк фоиз ставкаларининг бундай юқори қиймати кўпلىб бизнес ва истеъмолчиларнинг қарз олишига имкон бермапти. Ёки тадбиркорлик муҳити ва иш юритиш хавф-хатарларининг янада ошишига олиб келмоқда.

Тан олиш керак, банк кредит фоиз ставкасининг бундай юқори даражада бўлиши мамлакатимизда кичик бизнес ва тадбиркорликни ривожлантиришга жиддий тўсиқ бўлаётган омиллардан бирига айланмоқда. Фоизларнинг юқорилиги сабаб, ҳали бизнесини эндигина йўлга қўйиб-қўймаган, тепапола босқичидаги айрим корхоналарнинг банкрот бўлишига, оддий айтганда, синишига ҳам сабаб бўлаётди. Чунки кредит

олган тадбиркор фойалининг учинчи ёки тўртинчи ойдан бошлаб банк кредит ва фоиз ставкалари тўловини амалга ошира бошлаши лозим. Банк учун эса корхонанинг фойдага кирган-кирмаганининг мутлақо қизиғи йўқ. Банкрот бўлишингиз ҳам уларни умуман ташвишлантirmайди. Чунки у ёқда олган кредитингиз қийматидан-да юқори нархда баҳоланган гаровингиз турибди. Шартнома тузилган, шартларни бажаришга мажбурсиз, акс ҳолда банк бор-будингизни тортиб олади.

Мана шундай шароитда ҳар қандай кишининг хаёлида ислом тартиб-қоидаларига асосланган кредитлардан кенг миқёсда фойдалансам бўлмайди, деган фикр-мулоҳазалар пайдо бўлиши шубҳасиз. Бундай тартибда ишлаётган банклар сизга кредитни фоиз кўринишида эмас, балки фойдангизга шерик сифатида беради. Сиз берилган молиявий ёрдамдан қанча кўп даромад кўрсангиз банкнинг фойдаси ҳам шунга яраша ошиб бораверади. Бундан кўриниб турибдики, банк ҳам сизнинг бизнесингиз янада ривожланишидан, фойдангиз ошишидан манфаатдор.

Маълумки, ҳар қандай тадбиркорлик, энг аввало, таваккалчиликка асосланади. Исломиё тартиб-қоидалар асосида ишлаётган банклар кредит олиб фаолиятини ҳамон тўғри йўлга қўйлаётган корхоналарга ўз мутахассисларини жалб қилиб, унинг оёққа туриб кетишига ҳам яқин кўмакчи, маслақдош бўлади. Агар шундай йўл тутмаса, банк тадбиркорга берган пулидан айрилиб қолиши ҳам мумкин. Қолаверса, исломий банк тизимининг ривожланган давлатларда аҳоли ўз хоҳиши билан қўлида бўш турган маблағларини реал иқтисодиётга жалб қилиш кўрсаткичи йилдан-йилга ўсиб бораётгани кузатилмоқда. Бу, ўз навбатида, ҳам мамлакат иқтисодиёти, ҳам аҳоли фаровонлиги юксалишига сезиларли даражада таъсир кўрсатади.

Соҳа мутахассислари бугун мамлакатимизда ҳар бир корхона олдига экспортни ривожлантириш талаби қўйлаётган бир шароитда Ўзбекистонда ҳам ислом банк-молия тизимини такомиллаштириш муҳим аҳамиятга эга эканини таъкидлашмоқда. Чунки ислом тартиб-қоидалари

асосида олинган кредит ҳисобига ишлаб чиқарилган “Ҳалол” стандартдаги маҳсулотларга нафақат мусулмон давлатлари, балки Ғарб давлатларида ҳам талаб ошиб борапти. Дунё аҳолисининг салкам тўртдан бир қисмини мусулмонлар ташкил қилишини инобатга олсак, бу йўналишдаги ишларни ривожлантириш қанчалик муҳимлиги ўз-ўзидан аён бўлади.

Ўзбекистонда ҳам тадбиркорлар ва аҳолига ислом дини меъёрлари асосида хизмат кўрсатувчи молиявий муассасаларни ташкил қилиш ишлари бошланган. Айни пайтда “Hi-Tech Bank” мутасаддилари ана шу йўналишда ривожланган давлатлар тажрибаларини чуқур ўрганиб, “Исломиё дарча” лойиҳасини яратди ва амалиётга тадбиқ этди. Банк бу борада AlHuda CIBE (Center of Islamic Banking and Economics) халқаро ташкилот томонидан сертификат билан ҳам тақдирланди.

— Жаҳон тажрибасида си-

2019 йилнинг биринчи чорагида банк кредит ставкаси 23,4 фоизни ташкил қилди. Истеъмом кредитлари эса айрим банкларда 30 фоиздан ҳам ошиб кетди. Бу яқин йиллардаги энг юқори кўрсаткичдир.

налган, қатор афзалликлари билан тан олинган ислом банк хизматлари бугунги кунга келиб нафақат араб давлатлари, балки Америка, Осиё ва қатор Европа мамлакатларида ҳам кенг қўлланилмоқда, — дейди банк бошқаруви раиси Барҳаётжон Сатторов. — Бундай банк хизматларининг ташкил этилиши мижозларимиз томонидан илиқ кутиб олинди. У шерикчилик, мижоз бизнесига аралашмаган ҳолда мақсадли, қайтариш ва тўловлилик, даромад ҳамда таъминланганлик таъмоилларига асосланган ҳолда молиявий маблағ ажратиш орқали ҳамкорлик

қилишни назарда тутди.

“Hi-Tech Bank” томонидан тақдим қилинаётган исломий молиялаштириш лойиҳасига кўра, мижоз бизнес-режасига асосан лойиҳанинг 25 фоизидан кам бўлмаган миқдорини ўз ҳисобидан шакллантиради. Қолган 75 фоизи эса банк томонидан қопланади. Молиялаштирилаётган лойиҳа қонун ҳужжатларида таъқиқланган фойалият турлари, шунингдек, алкоголь, тамаки маҳсулотлари ишлаб чиқариш ва сотиш, қимор ўйинлари каби шаърий ҳаром ҳисобланган фойалият турларига сарфланмаслиги лозим.

Молиялаштириш банк ва мижоз ўртасида биргаликдаги ҳамкорлик бизнеси таъмоили асосида амалга оширилиб, даромад шерикчилик асосида қўшган ҳиссасига қараб, тегишли улушларда тақсимланади. Содда қилиб айтганда, мижоз, яъни тадбиркор олиб бораётган фойалиятдан кўрган даромаднинг келишилган суммада банк билан баҳам кўради. Тадбиркор шартномага асосан ҳар ойда олган кредитига фоиз тўламастан, бизнесидан кўрган фойадан улуш тўлайди. Мободо кредит маблағидан белгиланган мақсадларда фойдаланилмаса, банк мижоздан маблағини муддатидан олдин қайтариб олади ва шартномани бекор қилади. Умуман, исломий молиялаштиришнинг афзалликларидан энг муҳими, банк билан мижоз ўртасида тузилган лойиҳадан кўрилган фойда томонлар ўртасида адолатли тақсимланади, таъминотдаги имтиёзлар, кўзда тутилган даромаднинг ойма-ой тенг тақсимланган ҳолда қайтарилиши, мижоз фаолиятининг суверенитетини таъминлайди. Бирорта муаммо юзга келса, ўзаро манфаатли музокаралар ўтказиш, пеня ва жарима тўловларисиз ҳал қилинади.

Тўғри, ислом банк-молия тизими фаолиятини ҳам беками кўст, камчиликлардан холи деб бўлмайди. Чунки бу соҳа ҳали тўла ўрганилмапти. Бунинг учун аввало ислом банк тизимини чуқур тадқиқ этиш, мутахассислар тейёрлаш ва унинг ҳуқуқий асосларини яратиш муҳим аҳамиятга эга.

■ Равшан МАҲМУДОВ,
“Milliy tiklanish” мухбири

ЎЗБЕКИСТОН — БЕЛАРУСЬ:

Кўп қиррали ҳамкорликнинг янги босқичи

“Яхши анъанага айланган доимий учрашувларимиз Ўзбекистон билан Беларусь ўртасидаги кўп қиррали ҳамкорликни ривожлантиришга мустақкам асос яратди”.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Беларусь Республикаси Президенти Александр Лукашенконинг таклифига биноан 31 июль — 1 август кунлари ушбу мамлакатга амалга оширган расмий ташрифи якунида оммавий ахборот воситалари вакилларига шундай баёнот берди.

Ҳақиқатан ҳам, дўстона муҳитда, ўзаро ишонч ва ҳурмат руҳида ўтган музокараларда икки томонлама муносабатларнинг долзарб масалалари муҳокама қилиниб, ўзаро манфаатли ҳамкорликнинг истиқболли янги вазифалари белгилаб олинди. Ташриф асносида эришилган келишувлар сиёсий, савдо-иқтисодий, инновацион ва маданий-гуманитар ҳамкорликни кенгайтиришга қаратилган.

Ушбу расмий ташрифнинг ўзига хос хусусиятларига мухтасар тўхталиш мақсада муроғидир.

Ташрифнинг биринчи хусусияти — бу Ўзбекистон ва Беларусь муносабатлари тарихида мамлакатимиз раҳбари томонидан пойтахт ва қаҳрамон шаҳар Минскга амалга оширилган биринчи расмий ташриф эканидир. Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг мазкур ташрифи Президент Александр Лукашенконинг 2018 йили сентябрь ойида Тошкентга амалга оширган расмий ташрифи жавоб визити бўлди.

Экспертлар ташрифта яқдиллик билан жуда юқори баҳо бердилар. Уларнинг фикрича, Беларусь Республикаси Президентининг Ўзбекистонга ташрифи дўстона муносабатларни мустақкамлаган бўлса, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Беларусуга расмий ташрифи ўзаро амалий алоқаларни сифат жиҳатидан янги поғонага кўтарди.

Ташрифнинг иккинчи хусусияти — у ўзбек-белорус муносабатларининг барча йўналиши, жумладан, иқтисодий, сиёсий ва маданий-гуманитар соҳаларни қамраб олди. Ташриф якунлари бўйича 11 та ҳужжат имзолангани ҳам унинг қанчалик самарадор бўлганини ва амалий натижаларга йўналтирилганини тасдиқлайди.

Ташрифнинг учинчи хусусияти — икки томонлама муносабатлар тарихида янги саҳифа очганидир. Яъни, Президентимиз ташаббуси билан ташриф доирасида Худудларо биринчи форум бўлиб ўтди. Форумда Ўзбекистондан Тошкент шаҳри ва 9 та вилоят делегациялари иштирок этди. Юртимиз худудлари билан Беларусунинг Брест, Витебск, Гомель, Гродненск, Могилёв каби бир қатор вилоятлари ўртасида ҳамкорлик ҳужжатлари имзоланди.

Шу тариқа худудларо ҳамкорлик икки давлат муносабатларининг таркибий қисмига айланди. Бунда, шубҳасиз, ташрифта пухта тайёргарлик кўрилгани ва унинг дастури оқилона тузилгани ҳам муҳим аҳамият касб этди.

Ташрифнинг тўртинчи хусусияти — икки мамлакатнинг маданият ва маърифат соҳасидаги алоқаларини юксак поғонага кўтарганида намоён бўлди. Агар 2018 йили Тошкент шаҳрида атоқли белорус адаби ва жамоат арбоби Якуб Колас ҳайкали қад ростлаган бўлса, 2019 йили Минскда улуг ўзбек шоири

ва мутафаккири Алишер Навоий бюсти очилди. Шу муносабат билан машҳур аждодимизнинг боқий ва дилбар мисралари ҳам ўзбек, ҳам белорус тилларида янгради.

Ҳазрат Навоий бюсти Шарқий Европа заминида Шарқ мутафаккирига ўрнатилган илк ёдгорликдир.

Ташриф доирасида Ўзбекистон маданияти кунлари бўлиб ўтди. Шу ўринда 2018 йили юртимизда белорус маданияти ва киноси кунлари ўтказилганини тилга олиш лозим.

Айниқса, “Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган” бренди билан тайёрланган миллий маҳсулотлар кўрғазмаси Беларусунинг барча худудларидан келган ишбилармон доиралар, савдо ва саноат ташкилотлари ҳамда кенг жамоатчилик вакиллари эътиборини жалб этди. Кўрғазмада мамлакатимизнинг 10 та вилоятида фаолият олиб борадиган 80дан зиёд корхонада ишлаб чиқарилган 1000дан ортиқ маҳсулотлар намойиш этилди.

Мустақиллик йилларида Беларусь спорт соҳасига катта маблағларни йўналтириб келмоқда. Мамлакат пойтахтида қад ростлаган “Минск-Арена” Европа қитъасидаги энг замонавий спорт саройларидан бири ҳисобланади. Бу ерда 2014 йили хоккей бўйича жаҳон чемпионатининг асосий ўйинлари ўтказилган.

Ташрифнинг бешинчи хусусияти — парламентларо муносабатлар ривожига катта туртки берганидир. Томонлар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси билан Беларусь Республикаси Миллий Кенгаши ўртасидаги фаол мулоқотни олқишладилар.

Музокараларда давлатларо муносабатларнинг муҳим таркибий қисми сифатида парламентларо ҳамкорликнинг янада ривожланиши ва чуқурлашишига ишонч билдирилди. Содада қилиб айтганда, Ўзбекистон ва Беларусь парламентлари ўзаро ҳамкорликни ривожлантиришнинг лоқомотиғи, яъни етакчи кучига айланиши керак.

Бугунги кунда ҳар икки мамлакат парламентларида дўстлик гуруҳлари фаолият кўрсатмоқда. Шунинг ҳам эътирофи этиш жоизки, Беларусунинг қонунчилик тажрибаси диққатга сазовор.

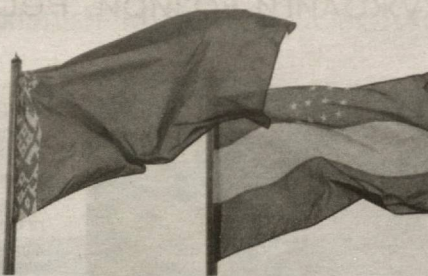
Хусусан, ушбу мамлакатда Таълим кодекси ишлаб чиқилган ва самарали ишламоқда. Натижада Беларусь талабалар миқдори бўйича Европада етакчи ўринларда туради. Мамлакатда олий таълимнинг нуфузи жуда баланд.

Шу каби бир қатор қонун ҳужжатлари БМТнинг Барқарор тараққиёт мақсадларида кўзда тутилган вазифаларни бажаришда катта роль ўйнамоқда. Бу борада парламент гуруҳи тузилган, мунтазам равишда парламент эшитувлари ўтказилади.

Хуқуқшунос ва Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутати сифатида Беларусунинг рақамли технологияларни ҳуқуқий тартибга солиш борасидаги амалиётини ўрганиш зарур, деб ўйлайман. Жумладан, белорус ҳамкасбларимизнинг криптовалюта тўғрисидаги қонун ҳужжатларини ишлаб чиқиш тажрибаси ниҳоятда долзарб ва ноёбдир.

Ташрифнинг олтинчи хусусияти — икки томонлама муносабатларнинг интеллектуал асосларини ташкил этувчи замонавий соҳаларга алоҳида эътибор берилганидир. Бу ўринда илм-фан ва таълим, инновациялар ва рақамли технологиялар ҳақида сўз бормоқда. Зеро, узоқ мuddатли ҳамкорлигимизнинг истиқболлари айни шу соҳалардаги алоқаларнинг қанчалик ривожланишига боғлиқ.

Давлатимиз раҳбари Минск шаҳридаги “Беларусь” юқори технологиялар парки фаолияти билан танишди. Ушбу парк 2005 йилда ахборот-коммуникация технология-

ларини ривожлантиришга қулай муҳит яратиш, шу орқали мамлакат иқтисодиётининг рақобатбардошлигини ошириш мақсадида ташкил этилган. 2014 йилда унга қатор имтиёزلар берилиб, фаолият йўналишлари кенгайтирилган.

Бугунги кунда мазкур парк дастурлаш, ахборот технологиялари, иқтисодиёт тармоқлари учун инновацион ечимлар, консалтинг ва бошқа йўналишларда етакчи марказлардан бирига айланган. Бу ерда ишлаб чиқилган дастурий маҳсулотларнинг 90 фоиздан зиёди экспорт қилинмоқда, 67 мамлакат компаниялари уларнинг бюрут-мачилари ҳисобланади.

Бу ҳақда сўз борганда, Президент Александр Лукашенко Рақамли технологиялар тўғрисидаги декретни 1997 йилдаёқ имзолаганини таъкидлаш лозим. Бинобарин, эндиликда Беларусь дунёнинг юқори ахборот технологиялари жадал ривожланаётган давлатларидан бирига айланган.

Шу маънода, Президентлар Шавкат Мирзиёев ва Александр Лукашенконинг Қўшма баёнотида бу соҳадаги ҳамкорликка алоҳида эътибор қаратилгани бежиз эмас.

Президентлар ўртасидаги музокараларда муҳокама қилинган муҳим масалалардан яна бири — Ғалабанин 75 йиллиги мавзусидир. Давлатимиз раҳбари Президент Александр Лукашенко тимсолида белорус халқини Минск фашистлардан озод қилинганининг 75 йиллиги ва Мустақиллик куни билан табриклади.

Маълумки, Минск 1944 йил 3 июлда озод этилган. Шу сана мамлакатда Мустақиллик куни, деб эълон қилинган.

Иккинчи жаҳон урушида ўзбек ва белорус халқлари бирга, елкама-елка туриб курашган. Беларусунинг босқинчилардан озод қилиш пайтидаги жангларда ҳалок бўлган 3 нафар ўзбек жангчиси — **Равшан Маҳмудов**, **Аблакул Узоқов** ва **Сафар Хушназаровга** “Совет иттифоқи Қаҳрамони” унвони берилган. Беларуслар матонатли ўзбек ўғлонларини ҳали ҳам эслашади.

Уша оғир даврда яшаган икки замондош ва жафокаш аёл — белорус **Анастасия Курпьянова** билан ўзбек **Зулфия Зокировка**нинг тақдири ҳам бир-бирига туташ ва ўхшашдир. Матонат тимсоли бўлиши ҳар икки аёл урушда беш нафардан боласидан жудо бўлган. Ўғлонларнинг барчаси жанг майдонларида жон берган. Айни пайтда Тошкент шаҳрида Ғалаба боғи бунёд этилмоқда. Бу ерда Зулфия Зокировкага ҳайкал қўйилади.

Уруш йиллари Ўзбекистонга юзга яқин миллатга мансуб 1,5 миллион киши, жумладан, 300 минг нафар бола, 78 та болалар

уйи кўчириб келинган. Ўзбек оилалари 4 минг 500 нафар етим болани асраб олганлар. Уларнинг орасида белоруслар ҳам кўпчиликни ташкил қилган.

Яна бир муҳим далил: 1966 йили юз берган Тошкент зилзиласидан сўнг пойтахтимизни қайтадан тиклаш ишларига 2 минг нафар белорус курувчиси ҳисса қўшган.

Ташрифнинг бу қадар самарадорлиги, бир томондан, икки Президентнинг яқин алоқалари ўзаро ҳурмат ва ишончга асослангани, иккинчи томондан, улар доимо бир-бирларини қўллаб-қувватлаб келаётгани билан боғлиқ, деб ўйлаймиз. Натижада икки томонлама муносабатларни ривожлантириш борасида янги истиқболлар очилмоқда.

Кейинги даврда Президентларнинг сиёсий хоҳиш-иродаси туфайли ўзаро муносабатлар янги поғонага кўтарилди. Хусусан, Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг ташаббуси билан бу борада “Йўл харитаси” қабул қилинди. Ушбу ҳужжатдан жой олган 55 та чора-тадбирнинг ўз вақтида ва тўлиқ бажарилиши давлатимиз раҳбарининг шахсан назоратида турибди.

Ўзбекистон билан Беларусь ўртасидаги ҳамкорлик том маънода самарадор бўлишига эришишда икки Президентнинг прагматик ёндашуви катта аҳамиятга эгадир. Бунда уларнинг қарашларидаги яқинлик ҳам катта ўрин тутди.

Халқ фаровонлиги, тинчликсевар ташқи сиёсат, миллий ҳавфсизлик — булар Беларусь тараққиётининг уч таянч устунидир. Айни шу устувор вазифалар Ўзбекистонни яқин беш йилда ривожлантиришга қаратилган Ҳаракатлар стратегиясида ҳам ўз аксини топган. Шу билан бирга, давлатимизнинг “Обод қишлоқ” ва “Обод маҳалла” дастурлари билан белорусларнинг “Соғлом шаҳарлар ва қишлоқлар” ташаббуси ўзаро яқин ва ўхшашдир.

Ақсарият экспертларнинг фикрича, кейинги 25 йил мобайнида бундай яқин ва фаол ҳамкорлик кузатилмаган. Президент Шавкат Мирзиёевнинг ташаббуси билан икки томон сари “дипломатик йўллар” очилди.

Бунинг самараларини иқтисодиёт соҳасидаги рақамлар орқали ифодалайдиган бўлсақ, кейинги бир неча йил ичида мамлакатларимиз ўртасида товар айирбошлаш ҳажми қарийб 4 баробар ошган. Бу кўрсаткич 2016 йили 112 миллион доллардан иборат бўлгани ҳолда, 2018 йили 420 миллион долларга етган.

Ҳар икки давлат раҳбарлари таъбири билан айтганда, ўтган йили мамлакатларимиз ўзаро савдо айланмаси охириги йиллардаги энг юқори кўрсаткичга чиқди. Ва ижобий тенденция жорий йилда ҳам давом этмоқда. Биргина Минскда ўтган худудларо форумнинг ўзида икки мамлакат шаҳар ва вилоятлари ўртасида умумий қиймати қарийб 300 миллион доллар бўлган шартнома ва битимлик имзолангани ҳам буни исботлайди.

Буларнинг барчаси, ўз навбатида, экспертлар томонидан ижобий баҳоланмоқда. Хусусан, Ўзбекистон ва Беларусь муносабатлари дўстлик, шериклик ва ишончга асослангани таъкидланмоқда. Ўзбекистон Президентининг расмий ташрифи бу борада янги уфқларни очган тарихий воқеа сифатида эътироф этилмоқда.

Акмал САИДОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Демократик институтлар, нодавлат ташкилотлар ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари қўмитаси раиси, ЎЗМТДП фракцияси аъзоси

СУВ ТАНҚИСЛИГИ

Ўзбекистон сув хўжалиги вазири, Республикада хизмат кўрсатган

— 2018 йил 12 февралда Сув хўжалиги вазирлиги ташкил қилинган, мазкур тизимни ислоҳ қилиш бўйича Президентимизнинг 4 та, Вазирлар Маҳкамасининг 12 та қарори қабул қилинди, 20дан ортиқ турли меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар, чора-тадбирлар режалари ишлаб чиқилди. Мазкур ҳужжатлар ижроси билан тизим фаолиятида қандай ўзгаришлар юз бермоқда?

— Бугун мамлакатимизда олиб борилаётган жадал ислохотларга мос равишда сув ресурсларидан фойдаланиш сиёсати ҳам замон талабларига мос ўзгармоқда.

Сув ресурсларини бошқаришда ирригация тизими бошқармаларининг фаолияти йўлга қўйилиб, тартибга солинди. Вазирлик тизимидаги хизмат мuddатини ўтаган 299 та насос станцияларини босқичма-босқич модернизация қилиш, алмаштириш ва автоматлаштириш бўйича чоралар кўрилиши белгиланди.

Корея халқаро ҳамкорлик агентлиги (KOICA)нинг грант маблағи эвазига мамлакатимизнинг асосий сув объектларига замонавий "Smart Water" ("Ақлли сув") тизими жорий қилинмоқда. Лойиҳага кўра, 61 та объект (16 та сув омбори ва 45 та канал)га манбадаги сув сарфини реал вақт режимда (онлайн) кузатиш имконини берувчи тизим ўрнатилди.

"Smart Water" тизимининг замонавий қурилмалари объектдаги сув сарфи, об-ҳаво, ёғингарчилик ва бошқа маълумотларни фото ва видеоматериаллар шаклида онлайн режимда автоматик тарзда вазирликда ташкил этилган ягона мониторинг ва кузатув марказига узатиб туради. 2022 йилгача ушбу тизимни 400 та сув олиш нуқталарига жорий қилиш назарда тутилган.

Ўзбекистоннинг сув хўжалиги катта ва жуда мураккаб комплекс. Мамлакатимизда 60га яқин сув омбори бор. Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан жорий йилда умумий сифими 125,9 миллион метр куб бўлган бешта сув омбори қурилмоқда. Жумладан, Қашқадарё вилоятидаги "Деҳқонобод" сув омборининг ҳажми оширилиши орқали бу ерда 25,5 миллион метр куб сув тўплашга эришилади. Шунингдек, ушбу вилоятда Гулдара, Аяқчисой, Сурхондарё вилоятида Хангарансой, Самарқанд вилоятида Булуғсур сув омборлари барпо этиляпти. Ушбу сув омборлари ишга туширилган кўшимча 20,6 минг гектар майдонни сув билан барқарор таъминлаш имкони яратилади.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикасининг "Сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисида"ги қонунининг янги тахрирдаги лойиҳаси, мамлакатимиз сув хўжалигини 2030 йилгача ривожлантириш Концепцияси ҳам ишлаб чиқил-

моқда. Уларни тайёрлаш жараёнида вазирликнинг эксперт гуруҳи ўндан ортиқ ривожланган давлатларнинг сув хўжалигига оид қонун ва кодексларни, тажрибаларини ўрганди. Мазкур икки ҳужжат тизимдаги жуда кўп бўшлиқларга барҳам бериши, бир бутун тизимни ҳаракатлантириши мақсад қилинган.

— Мамлакатимизда сувнинг 90 фоизи қишлоқ хўжалиги соҳасига сарфланар экан.

— Тўғри, бугун мамлакатимизда асосий сув истеъмолчиси — қишлоқ хўжалиги. Унинг қолган қисми коммунал хўжалигига — 4,2 фоиз, энергетикага — 2,3, саноатга — 1,3, балиқчилик хўжалиқларига — 1,2 ва бошқа соҳаларга 1 фоиз миқдорда тўғри келади.

Бугун Ўзбекистонда сув ресурсларидан тежамли фойдаланиш бўйича олиб борилаётган давлат сиёсатининг натижаси ўлароқ фойдаланилаётган сувнинг умумий миқдори ўтган асрнинг 80-йилларига нисбатан йилига 64 миллиард метр кубдан ўртача 51 миллиард метр кубгача камайтирилди.

Жорий йилда республикаимизда биргина пахтачилик соҳасида 12 минг 121 гектар майдонда томчилатиб суғориш технологиясини жорий қилиш режалаштирилган. Бундан ташқари, 20 минг гектардан зиёд интенсив боғ ва тоқзорларда томчилатиб суғориш технологиясини жорий қилиш кўзда тутилган.

Айни пайтда 188 та фермер хўжалиги ва 11 та агрокластер ташкилотларига томчилатиб суғориш технологиясини жорий этиш учун тижорат банклари 83,9 миллиард сўм кредит ажратди. Бугунги кунга келиб, 11 минг 437 гектар (режага нисбатан 90 фоиз) майдонда қурилиш-монтаж ишлари амалга оширилмоқда. Шундан жами 10 минг 341 гектар майдонда бу ишлар якунланди.

Ёмғирлатиб суғориш технологияси, бу йил 1 минг 156 гектар майдонда жорий этилди. Жумладан, Тошкент вилоятида 500 гектарда "Спринклер", 332 гектарда "Пивот", 140 гектарда "Фрегат" агрегатларидан фойдаланилмоқда.

Қишлоқ хўжалиги экинларини сув билан таъминлашда янги замонавий автоматлаштирилган юқори самардорликка эга комплекс суғориш тизими — "Пульсар" (ёпиқ қувур орқали суғориш тизими) технологиясини жорий қилиш бўйича таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилаяпти. АҚШнинг "Silverleaf BMB Agro Trade Group" компанияси ушбу технологияни Жиззах вилоятининг Пахтакор туманида 2 минг гектар майдонда жорий этаётир.

Булардан ташқари, республикаимизнинг нисбатан кам ёғин ёғадиган ва ҳаво ҳарорати юқори ҳудудларида тупроқ остидан суғориш технологиясини жорий қилиш бўйича ҳам тавсиялар тайёрланмоқда. Айнан тупроқ остидан суғориш технологияси Андижон ви-

лоятида 3 гектар майдонда синовдан ўтказилляпти.

— Сўнги икки ярим йил ичида қўшни давлатлар билан алоқаларимиз ҳар қачонгидан ҳам мустақкамланди. Бу республикаимиз қишлоқ хўжалигини сув билан таъминлашда яхши самара беришига ишонгимиз келади...

— Президентимизнинг оқилона сиёсати туфайли қўшни давлатлар билан йўлга қўйилган ўзаро дўстона ва ишончли алоқалар Марказий Осиё минтақасидаги трансчегаравий сув ресурсларидан ҳамкорликда фойдаланишга ҳам мустақкам замин яратди. Хусусан, қўшни давлатлар билан сув хўжалиги соҳасида ҳамкорликни ривожлантириш борасида икки томонлама Ишчи гуруҳлар тузиб, келишувларга эришмоқдамиз. Марказий Осиёнинг Давлатлараро сув хўжалигини мувофиқлаштирувчи комиссияси (МКВК) доирасида ҳам ҳамкорлик амалга ошириляпти.

Аниқ фактларни айтман: Қозоғистон билан 2017-2018 йилларда Чордара сув омборидан Айдарқўл ва Арнасой сув омборига жами 3,2 миллиард метр куб сув олдик. Сув танқис бўлган 2018 йилда "Дўстлик", "Зах", "Хоним", "Катта келес" ва бошқа трансчегаравий каналлардан ҳамкорликда фойдаландик. Ёки Қирғизистон билан эришилган келишувлар натижасида 2017-2018 йилларда Катта Наманган, Чап қирғоқ-Норин каналларида барқарор сув таъминоти амалга оширилди, Фарғона водийси вилоятларининг Қирғизистон билан чегара минтақасида жойлашган сув хўжалиги объектларига ходимларнинг ўтиб-қайтиш масаласи ҳал қилинди.

Туркменистон билан ҳам сув хўжалиги масалаларида мунтазам ҳамкорлик қилиб келинади. 2018 йилнинг суғориш мавсумида Амударё ҳавзасида кучли сув танқислиги кузатилганлигига қарамадан, икки давлат ўртасида тузилган Идоралараро битимга асосан Амударёнинг сув ресурсларини тўлиқ, Туркменистонда жойлашган Ўзбекистонга қарашли сув хўжалиги объектларининг узлуқсиз ва беталафот ишлатилишига эришилди.

Тожикистон ва Ўзбекистон ўртасида сув ва энергетика ресурсларидан самарали фойдаланиш масалалари бўйича Ишчи гуруҳ тузилган бўлиб, унинг учта йўғилиши ўтказилди. Учрашувлар давомида трансчегаравий сув ресурсларини бошқаришда ўзаро манфаатларни ҳисобга олган ҳолда ҳамкорликда ҳаракат қилиш, бу борада тегишли маълумотларни алмашишга келишиб олинди.

Жорий йилнинг 19 апрель куни Тошкент шаҳрида Давлатлараро сув хўжалигини мувофиқлаштириш комиссиясининг навбатдаги 76-йўғилиши ўтказилди. Йўғилишда жорий йилги

МУҚАРРАР ҚОДИСА

ирригатор **Шавкат ҲАМРОЕВ** "Milliy tiklanish" мухбири саволларига жавоб беради

вегетация даврида Сирдарё ва Амударё ҳавзаларидаги давлатларнинг сув олиш лимитлари ҳамда Амударё ҳавзасидаги сув омборларининг ишлаш режими прогнози тасдиқланди.

— **Ҳар қандай инсон ўз танлаган соҳасининг фидойи мутахассиси бўлиб етишишида, албатта, китобнинг ўрни беқиёс. Шу ўринда бадиий китоблар ўқишга ҳам бўш вақт топа оласизми? Қайси асар қаҳрамонининг кечинмалари хотирангизда мустаҳкамланиб қолган?**

— Китоб ўқишни ёшлигимдан яхши кўраман ва ҳозир ҳам мутолаа учун вақт топаман. Рэй Брэдберининг "Фаренгейт бўйича 451 градус" деб номланган илмий-фантастик асарида илгари сурилган ғоялар, Митч Элбомнинг "Вақт ҳукмдори" асарида вақт қадри — ҳаёт қадрига тенглиги ҳақидаги хулосалар, Ник Вуйчичининг "Жизнь без границ: Путь к потрясающе счастливой жизни" асарида ма-

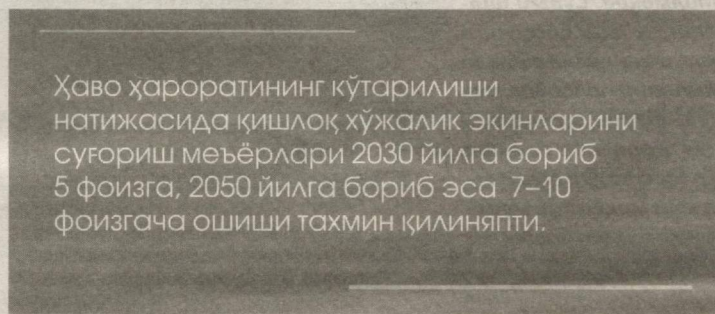
тонатли турмуш тарзи, бахтга элтувчи йўл ҳақидаги қарашлар менда кучли таассурот қолдирган. Ўзбек адабларимизнинг ҳам кўп асарларини, замондошларимиз тўғрисидаги китобларни ўқийман ва улар орасидан энг яхши-

оилада ўзига хос тутган ўрни. Шу ўринда оила бошлиғи сифатида сиз амал қиладиган қандай қонун-қоидаларни бошқаларга ўрнак қилиш мумкин?

— Ота фарзандларига барча соҳада

тидан андоза олади. Ота китоб ўқиса, бола ҳам кўлига китоб олади. Ота спорт билан шуғулланса, болалар ҳам соғлом турмуш тарзига амал қилади. Ота вақтдан самарали фойдаланса, фарзандлар ҳам бекорга санқиб-сандирақлаб юрмайди.

Турмуш ўртоғим билан икки қиз, бир ўғилни тарбияляпмиз. Уларга кўпроқ вақт ажратиб, фикр алмашамиз, кези келганда насихат қиламиз. Мен фарзандларимга доим бир гапни айтаман: сув тирик организмларни нафақат суғоради, балки улар бўйлаб ахборот ташиши. Айнан сув воситасида тирик жисм органлари бир-бирининг ҳолатидан бохабар бўлиб, қандай функциялар зарурлигини билиб туришади. Шунинг учун инсонлар қандай бўлса, сув ҳам шундай бўлади.

Ҳаво ҳароратининг кўтарилиши натижасида қишлоқ хўжалик экинларини суғориш меъёрлари 2030 йилга бориб 5 фоизга, 2050 йилга бориб эса 7–10 фоизгача ошиши тахмин қилиняпти.

ларини бошқаларга ҳам тавсия қилиб бораман...

— **Менталитетимизга хос хусусиятлардан бири — отанинг**

ўрнак бўлиши лозим. Фарзандлар отасининг юриш-туриши, жамиятда, маҳалла-кўйда ўзини тутиши, қариндошлар, кўни-кўшниларга муносаба-

■ **Дилфуза МАҲҚАМОВА**
суҳбатлашди

Давра суҳбати

МАҲАЛЛА БИЛАН ҲАМКОРЛИК КЕНГАЙТИРИПАДИ

партия маҳалла институти ваколлатларини янада кенгайтириш тарафдори

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партияси Марказий кенгаши Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши билан ҳамкорликда "Аҳоли муаммолари билан ишлашда маҳалла институтининг мавқеини янада ошириш" мавзусида давра суҳбати ўтказилди.

Унда партия фракцияси томонидан тайёрланаётган янги таҳрирдаги "Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида"ги қонун лойиҳасига алоҳида эътибор қаратилди. Лойиҳада фуқаролар йиғинлари фаолиятига оид норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар имкон қадар қисқартирилади, умумий тусдаги, ҳаракатсиз қонунлар қайта кўриб чиқилади ҳамда эскирган механизмлар бартараф этилади. Фуқаролар йиғинлари органларида "замонавий менежмент" тизимини жорий этиш ҳамда уларнинг фаолият йўналишлари, вазифалари ва жавобгарлик доираси аниқ белгиланмоқда, мутасадди давлат органларига мурожаатларни кўриб чиқиш тартиб-таомиллари мустаҳкамланмоқда. Фуқаролар йиғини раисининг ижтимоий ҳимояси, улар фаолиятининг кафолатлари белгиланади.

— Бундан беш йил муқаддам Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партияси сайловолди Платфор-

масида маҳалла тизимини янада такомиллаштириш, унинг ташкилий ва иқтисодий асосларини мустаҳкамлаш вазифаси илгари сурилган эди, — деди партия Марказий кенгаши раиси ўринбосари Нодиржон Мухторов. — Ўтган давр ичида бу борада бир қатор ишлар амалга оширилди. Партиянинг Олий Мажлиси Қонунчилик палатасидаги фракцияси томонидан маҳалла институти ривожлантиришга қаратилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тайёрланди.

Давра суҳбатида Ўзбекистон учун аънавий бўлган ахлоқий, маънавий ва диний қадриятларни қўллаб-қувватлаш ҳамда ҳимоя қилиш муҳим масала экани яна бир бор таъкидланди. Бунинг учун эса жамият ва халқ ман-

фаатларини турли таҳдид, тажовулардан ҳимоя қилиш, аҳолининг барча ижтимоий гуруҳ ва қатламлари маънавиятини юксалтириш лозим.

Тадбирда ЎЗМТДП ҳамда Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши юқоридагидек муҳим вазифаларни ҳамкорликда амалга оширишга келишиб олди. Унга мувофиқ, кексалар ва фахрийларга оид норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни хатловдан ўтказиш, кекса авлод вакилларининг ижтимоий ҳимоясини янги босқичга кўтариш бўйича таклифлар ишлаб чиқиш режалаштирилди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Аҳоли муаммолари билан ишлашда маҳалла институтининг мавқеини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги фармонида белгиланган вазифалар ижроси юзасидан жамоатчилик, депутатлик ва парламент назоратини ўрнатиш янада кучайтирилади.

Тадбир сўнггида иштирокчиларни қизиқтирган барча саволларга жавоб қайтарилди. Маҳалла институтини кучайтириш бўйича билдирилган фикр-мулоҳазалар асосида партиянинг таклиф ва тавсиялари ишлаб чиқилган бўлди.

■ **Р.Маҳмудов,**
"Milliy tiklanish" мухбири

САЙЛОВДА НЕГА ПАРТИЯ ҲОЯСИГА ЭМАС, ШАХС МАВҚЕИГА ТАЯНАМИЗ?

Бугун демократик қарашлар мустақамланаётган бир даврда жамоатчилик назорати, журналистлар ушбу саъй-ҳаракатнинг асосларидан бири сифатида иштирок этиши назарда тутилмоқда. Сўнги йилларда жамиятимиз тараққиётнинг янги босқичига кўтарилди, муаммолар рўй-рост, очиқ-ойдин айтила бошланди. Бундай сўз эркинлигининг шабадалари, дастлаб, Интернет сайтлари, турли ижтимоий тармоқларда бошланди. Ушбу жараёнда ўзининг ўткир қарашлари, кескин фикрлари билан омма эътиборини тортган, кези келса кенг миқёсдаги муаммоларга ечим топилишига туртки бўлган блогерлик инсталтути пайдо бўлди.

"Миллий тикланиш" газетаси ўз фаолиятини янги қиёфа, шакл ва мазмунда давом эттирар экан, ана шундай мустақил фикрлайдиган блогерларга кенг ўрин беришга қарор қилди. Бу янги лойиҳа давомий бўлиб, газетамизнинг ҳар бир сонидида кўзга кўринган блогерларнинг долзарб мавзулар юзасидан билдирган фикр-мулоҳазалари эълон қилиб борилади.

Лойиҳанинг бу галги иштирокчисига қуйидагича савол билан мурожаат қилдик:
— Ўзбекистонда сайлов жараёнида кўпроқ партия учун эмас, шахсларга овоз бериш одатга айланган. Хориж тажрибасида эса кўп ҳолатларда сайловчилар алоҳида шахсга эмас партия ва унинг ҳоляларига овоз беришга ўрганган. Бу ҳолат қандай омилларга боғлиқ, деб ўйлайсиз?

Газетамиз билан ҳамкорлик қилишни истовчи блогерлар ҳамда ижтимоий тармоқлардаги фаол журналистларни ҳамкорликка чақирамиз.

— Тасаввур қилайлик, бир ҳудудда футбол анчадан бери "ўлик", худуднинг бош футбол жамоаси ҳам неча йиллардан буён кучсизлар қаторида. Лекин янги йилдан жамоада бирдан кучли (маоши ҳам шунга яраша) футболчилар пайдо бўлиб қолади, шароитлар яхшиланади; ўтган йили сафар ўйинларига боришга пул тополмай юрган жамоа кутилмаганда хорижда ўқув-машғулот йиғини ўтказади. Орадан ярим йил ўтар-ўтмай яна "эски хаммом, эски тос" — кучли футболчилар ҳам жамоани ярим йўлда ташлаб кетган, йил бошидаги ғолиблик ҳақидаги ўйлар йўққа чиққан, фаррошга тўлашга ҳам пул йўқ...

Сабабини суриштирсангиз, янги йил арафасида худудга янги, жумладан, футболга қизиқадиган ҳоким тайинланган бўлади. Шу қизиқшининг ортидан у худудда, жумладан, футболни ҳам кўтаришга уринади, нималардир қилади ҳам. Олти-етти ойдан кейин эса у бошқа ишга ўтиб кетади (ёки умуман сиёсатдан четлатилади), унинг, хусусан, футбол соҳасида бошлаган ишлари ҳам ўлда-жўлда қолади...

Нега шундай? Футболни ривожлантириш бўйича мамлакат раҳбарияти ҳам, ҳукумати ҳам кўплаб ҳужжатлар қабул қилган. Ўша ҳужжатларда белгиланган вазифалар тўлиқ бажарилса, қўйилган талабларга виждонан амал қилинса, раҳбари футболга қизиқса-қизиқмаса ҳар бир ҳудудда футбол ривожланавериши керак аслида. Йўқ, бари шахсга (айни ҳолатда — раҳбарга) боғлиқ — агар шахс футболга қизиқса, мамлакат раҳбарияти ва ҳукумати қарорларидан унумли фойдаланиб, футболни ривожлантиради. Шахс футболга қизиқмаса, қарорлар ижроси ўлда-жўлда қолади — ижронинг ўлда-жўлда қолмаслигини таъминлайдиган самарали тизим йўқ, бўлса ҳам ишламайди; энг ёмони — аввалги раҳбар бошлаган ташаббуслар янгиининг даврида йўққа чиқарилиши ҳам бор.

Ва худди шундай аянчли манзарани бошқа кўплаб соҳаларда ҳам кўриш мумкин: шахс, шахс ва яна шахс. Табиийки, бундай шароитда одамлар тизимга, тизимни курайдиган ташкилотларга ишонмайди, ҳатто уларнинг борлигини билмайди ҳам — фақат шахсга таянади, унинг сўзларини қонундек қабул қилади.

Шунинг учун ҳам бугун ижтимоий тармоқларда: "Фалончининг номзоди қайси партиядан кўрсатилишининг фарқи йўқ, Олий Мажлисга сайловларда барибир унга овоз бераман", мазмунидаги фикрлар янграмоқда. Ривожланган мамлакатлар учун бундай баёнотлар мантиқсизликдек кўринган бўларди. Ахир, одамларнинг кўзига иқтисодиётни либераллаштириш, импорт чекловларини йўқотиш тарафдоридек кўринаётган кишининг номзоди қандай қилиб маҳаллий тадбиркорларни қўллаб-қувватлашдек "юксак мақсад" йўлида халқни камбағаллаштирадиган протекционизмни тарғиб қилувчи консерватив партия номидан кўрсатилиши мумкин? Дарҳақиқат, мумкин эмас. Лекин бизда партиалар ўртасида бундай фарқларни кўрмайсиз — уларнинг қай бири эркин бозор тарафдори-ю, қай бири протекционист? Аксинча, тадбиркорларнинг ҳимоячиси бўлган партия уларнинг бинолари бузилаётган вақтда маънавият ҳақида гапира бошлашига, маънавий асослар учун курашувчи партия эса маънавият ниқоби остида "запретлар тўлқини" кўтарилишида янги иш ўринлари яратиш ҳақида маъруза ўқишига гувоҳ бўлиш эҳтимоли юқорирок.

Партияларимизнинг номида "демократик", "либерал-демократик", "социал-демократик" деган қўшимчалар бор, қараб турсанг худди бир-биридан фарқ қиладигандек, лекин аслида бир бутуннинг беш қисмига ўхшайди улар — ҳатто бир-бирини эплаб танқид қилаолмайди, эплаб бир-бирига мухолифат бўла олмайди. "Номзоди қайси партиядан кўрсатилса ҳам овоз йиғадиган" шахсда эса ҳаммаси аниқ — у нима тарафдори-ю, нимага қарши — барини очиқ айтади, одамлар унинг ниятини билади.

Мақсади аниқ, нияти ойдин бўлган одамга эса ишонса бўлади.

Мухрим АЪЗАМХЎЖАЕВ,
блогер

мумкин. “Кат” сўзи қадимги туркий тилда қалъа, шаҳар маъноларини аниқлатган.

Маърифатпарвар олим Исоққон Ибрагимов домла “Туркистон вилоятининг газети”да чоп этилган мақола-лари ҳамда “Тарихи Фарғона” асарларида ҳижрий 1030 санадаги Ахсикент зилзиласидан кейин, кейинги 200 йил ичида пайдо бўлган 15 та қишлоқни санаб ўтган. Ҳозирги кунда бу қишлоқлар истиқомат қилувчи аҳолининг Оҳси, Эс оҳси ибораларини ишлатиши ҳам шунга далолат қилади.

Араб, форс тилларидаги манбалар ва бошқа тадқиқотчилар наздида Ахсикент атамаси ҳам Мовароуннахрнинг кўплаб

ган кўҳна ва қадимий шаҳар Ахсикент Фарғона водийсининг пойтахти ҳисобланган. Қадимги Хитой манбаларига асослансак, эраимиздан аввалги давр, араб ва форс тилларидаги ҳамда бошқа ўрта аср манбаларида араблар кириб келган ва сомониёлар даврида ҳам бош шаҳар, пойтахт бўлгани айтилади. Темурийлардан Умаршайх Мирзо, Шайбонийлардан Жонибек Султонлар Ахсикентни пойтахт қилганлар.

Шаҳарда маъмурий бинолар арк, мудофаа деворлари ва миноралари, зарбхона, жомеъ масжиди, чиллахона, мадрасалар, кутубхона, девонхона, эркаклар ва аёллар ҳаммоми, ер ости ва усти

АХСИКАС, АХШИЙКАС, ОҚСУВКАТ

ёхуд Ахсикент ҳақида биз билмаган ҳақиқатлар

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 16 октябрда “Наманган вилоятининг Тўрақўрғон туманида “Ахсикент” археология мероси объектини муҳофаза қилиш ва тадқиқ этиш ёдгорлик мажмуасини ташкил этиш тўғрисида”ги қарори эълон қилинди. Тарихчиларнинг эътирофи эътиборига, агар ушбу қарор қабул қилинмаганида, Фарғона водийси, айниқса, Ахсикентнинг узок йиллик тарихи исзис йўқолиб кетиши мумкин эди. Мазкур қарордан сўнг нафақат Наманган давлат университети тадқиқотчилари, балки Ахсикент тарихи ва унинг илм-фан ривожидида тутган ўрни билан қизиққан барча илм аҳли учун кенг имконият эшиклари очилди. Чунки Ахсикент илмий жиҳатдан чуқур тадқиқ этилмас экан, Фарғона тарихи, қолаверса, мамлакатимиз ва дунё тараққиётида муносиб ўринга эга бўлган водий шаҳарлари ўтмиши тўлиқ очилмай қолаверади.

Маълумки, Фарғона водийси шаҳарлари нафақат табиати-нинг гўзаллиги балки, Буюк ипак йўли чорраҳасида жойлашган савдо-сотиқ маркази, илм-фан, санъат, меъморчилик, диний ва дунёвий фанлар маркази, кашфиётчи мутафаккирлар маҳони бўлгани билан машҳурдир. Ахсикент эса бу шаҳарлар ичида алоҳида ўринга эга ва ўрта асрларда водийнинг энг сўлим, ўз даврининг йирик илмий марказларидан бири ҳисобланган. Шу билан бирга шаҳар водий илмий муҳитида тарбия топган олим-фузалолар ижод уйи сифатида ҳам донг таратган.

Ахсикент ёдгорлиги — қадимий шаҳар харобаси. Наманган вилояти Тўрақўрғон туманидаги Шаҳанд қишлоғи ҳудудида, Сирдарёнинг ўнг соҳилида жойлашган. Тарихий маълумотларга қараган-

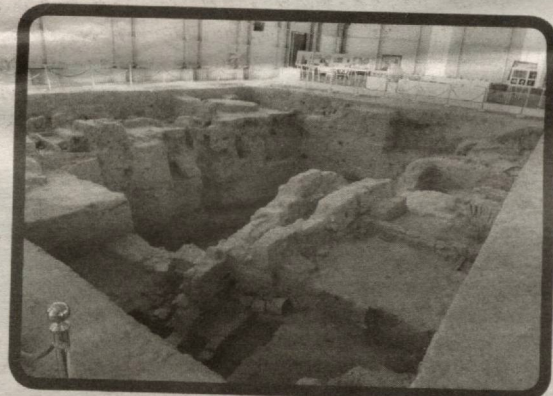
да, Ахсикент шаҳри миллоддан аввалги 3-2-асрларда вужудга келган, 9-10-асрларда Фарғона водийсининг пойтахти бўлган. 1219 йилда мўғуллар томонидан бутунлай вайрон қилинган. Унинг эски ўрнидан 5-7 километр ғарбда бунёд этилган янги Ахсикент эса 14-17 асрларга мансубдир.

Фарғона водийси шаҳарлари номини ўзига нисба қилиб олган олимларнинг илмий мероси, ҳаёти тўғрисида маълумотлар жуда кам этиб келган. “Ахсикент” археология мероси объектини муҳофаза қилиш ва тадқиқ этиш дирекцияси илмий ходимлари вилоят “Аждодлар мероси” жамоат фонди билан бирга бир неча йил мобайнида қадимий қўл-ёзмаларни ўрганиб, Ахсикент депарасида етишиб чиққан алломалар, уларнинг ҳаёти, ижоди ва илмий меросини тадқиқ

этди. Жумладан, Ахсикатий, Косоний, Марғилоний, Ўзгандий, Фарғонийлар ўз даврининг етук олим ва мутафаккирлари бўлгани, уларнинг илмий, бадиий салоҳияти халқаро миқёсда эътироф этилганини аниқлади.

Ахсикент — Фарғона минтақасидаги марказий бош пойтахт шаҳар ҳисобланган. Унинг номи тарихий манбаларда турлича келган. Хоразмий Ахсикас, Беруний Ахшийкас, Ёқут Ҳамавий ва Идрисий Ахсийкас ва бошқа тарихчилар ҳар хил кўринишда битганлар. Заҳириддин Муҳаммад Бобур “Бобурнома” ва бошқа асарларида Аҳси, Мирзо Муҳаммад Ҳайдар “Тарихи Рашидий”да Аҳси, 1030 ҳижрий йилида Ахсикентда бўлган зилзилани ўз кўзи билан кўрган Муҳаммад Тохун бин Абу ул Қосим “Ажоиб ут Табокат” асарида Аҳси деб зикр қилган. Темурийлар ва Шайбонийлар даврида Ахсикентда зарб қилинган тангалар ҳам “Аҳси шаҳрида зарб қилинган” деб ёзилган.

Ахсикент тарихини ўрганиш борасида фидойи олим Тоҳиржон Қозоқовнинг фикрича: “...Аҳси сўзининг соф туркий тилдан олинганига шубҳа йўқ. Ахсикент Норин ва Қорадарё қўшилишидан ҳосил бўлган Сирдарё қирғоғида жойлашган бўлиб, Норин дарёсининг қадимги номи “Оқсув дарё” бўлган. Ўлкамизда булоқлардан бошланган дарёлар “Қорасув”, тоғлардан бошланганлари эса “Оқсув” номи билан аталган. Шу боис шаҳарни “Оқсув бўйидаги шаҳар Оқсув кент” деб аталиши гидрономика жиҳатдан тўғри бўлади. Кейинчалик халқ тилида “Оқсувкат” Ахсикент бўлиб кетган бўлиши

шаҳарлари атамаси каби икки қисмдан ташкил топган: биринчи бўлаги Аҳси ёки Аҳши, иккинчи бўлаги эса бошқа кўплаб шаҳарлар атамасига қўшилиб келаётган “кат” ва “кас” кўринишидир. Ахсикент сўзининг биринчи таркибий қисми сўғд тилида “ахшийз” ва “хшийз” сўзлари бўлиб, бош, бошлиқ, раҳнома, хўжайин, эга деган маъноларни аниқлатади. Иккинчи қисми эса шаҳар ёки қишлоқ, аҳоли яшаш маскани маъноларини аниқлатади.

Маълумки, ҳозирги Норин дарёси ва Қорадарё қўшилишидан ҳосил бўлган азим Сирдарёни араб ва форс тилидаги манбаларда “Сайхун дарёси”, “Шош дарёси” ҳам деб юритилган. Азим дарёнинг чап шимолий қирғоғида жойлаш-

сув йўли иншоотлари тизими мавжуд бўлган. Шаҳристон ва унинг ташқарисида бозорлар, дурадгорлик, ёғоч ўймакорлиги, куллочилик, мисгарлик, шисасозлик, темирчилик, қандолатчилик, тўқимачилик билан шуғулланган хўнарамандлар мавзелари бўлган. Шунингдек, шарқий томонида (ҳозирги Шаҳанд ўрнларида) бозор ва карвонсаройларнинг фаолият кўрсатгани, бир неча километрга қўзилган боғ-роғлар бунёд этилгани маълум. Ахсикент ва унинг атрофида боғдорчилик, деҳқончилик, савдо-сотиқ, илм-маърифат, ишлаб-чиқариш ва бошқа омилар аҳолининг фаровон ҳаёт кечиргани, ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий тараққиёт юқори даражада бўлишидан далолатдир.

А.РАҲМОНОВ,

Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутати,

А.ВОҲИДОВ, Б.РУЗИНОВ,

“Ахсикент” археология мероси объектини муҳофаза қилиш ва тадқиқ этиш дирекцияси илмий ходимлари

А. Оҳангароншифер

Aksiyadorlik jamiyati

Бугун қишлоқларимиз қиёфаси тубдан ўзгариб, замонавий кўринишдаги уйлар, ижтимоий масканлар барпо этиш борасида улкан бунёдкорлик ишлари амалга оширилмоқда. Янги мавзеларда турар жойлар билан бирга таълим-тарбия, соғлиқни сақлаш муассасалари, болалар учун спорт майдончалари, савдо, маданий, маиший объектлари барпо этилмоқда. Кенг, раван йўллар қурилиб, аҳоли учун кўп қулайликлар яратилаяпти. Бундай кенг кўламли қурилиш ва ободонлаштириш ишларида “MEGA GOLDEN HOUSE” МЧЖ Ўзбекистон-Қозоғистон қўшма корхонаси ҳам ўз маҳсулотлари билан иштирок этмоқда. Айни кунда корхонада 500 дан зиёд ишчи хизмат қилади. Рангли шифер, керамик черепица ҳамда турли ўлчамдаги трубалар, ғишт ишлаб чиқариш йўлга қўйилган бўлиб, маҳсулотлар сифати ва чидамлилигига кафолат берилади. Корхона янги иш ўринларини яратиш, маҳсулот турларини кўпайтириш ҳаракатида.

Манзил: Тошкент вилояти,
Оҳангарон шаҳар, саноат ҳудуди.
Телефон: 0370-645-39-99

"ОҲАНГАРОНШИФЕР" АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТИ ЖАМОАСИ

Халқимиз маънавий ҳаётида алоҳида ўрин тутган моҳиятида яхшилик, хайр-саховат, меҳр-оқибат каби фазилатлар, эзгу қадриятларимиз ўз ифодасини топган

ҚУРБОН ҲАЙИТИ

билан табриклайди.

Юртимиз тинч, халқимиз ҳаёти
ҳамиша фаровон бўлсин.

ЭЗГУЛИК ВА БАҒРИКЕНГЛИК АЙЁМИ МУБОРАК!

BUXORO NEFTNI QAYTA ISHLASH ZAVODI JAMOASI

©'zbekiston xalqini muborak ayyom —

Qurbon hayiti

bilan samimiy qutlaydi.

Xonadoningizdan tinchlik-xotirjamlik,
fayzu baraka arimasin.

Mamlakatimiz rivoji yo'lida kamarbasta bo'lishda
har biringizga sog'lik-salomatlik, kuch-quvvat tilaymiz!

AYYOMINGIZ MUBORAK BO'LSIN!

ХУНАРМАНДЛАРНИНГ ХУҚУҚИЙ МАҚОМИ ҚАЙТА КЎРИБ ЧИҚИЛИШИ ШАРТ

уларни хомашё билан таъминлаш масаласи ҳал этилмаётгани, мавсумий фаолият кўрсатаётганлардан эса йил давомида солиқ тўлаш талаб этилаётгани партия мутасаддилари билан ўтказилган очиқ мулоқотда энг долзарб масала сифатида муҳокама қилинди

Ўзбекистон "Миллий тиклаш" демократик партияси Марказий кенгаши, Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги партия фракцияси ҳамда "Хунарманд" уюшмаси ҳамкорлигида "Миллий хунармандчилик — миллат фахри!" мавзусида очиқ мулоқот ташкил этилди. Унда соҳага доир муаммоларни аниқлаш ва уларга қонуний ечим топиш хунармандлар билан юзма-юз учрашувнинг асосий мақсади бўлди.

— Мақсадимиз миллий хунармандчиликни рағбатлантириш, қайта тиклаш ва ривожлантириш, бадиий-хунармандлик мактаблари анъаналарини сақлаб қолиш экан, хунармандлар фаолияти, уларни ўйлантираётган ўй-ташвишларга бефарқ бўлишга ҳаққимиз йўқ, — деди партия Марказий кенгаши раиси Алишер Қодиров. — Чунки хунармандчилик миллий қадриятларимизнинг ажралмас қисми ҳисобланиб, миллат маданиятини авлоддан-авлодга етказувчи ижодкорлардир. Яқинда Самарқанд ва Наманган вилоятлари хунармандлари билан ҳам шундай форматда мулоқот ўтказгач, биз билмаган муаммо ва ташвишлари билан танишдик. Қолаверса, шу кунларда хунармандлар фаолиятини тартибга солувчи "Хунармандчилик фаолияти тўғрисида"ги қонун устида иш олиб бориляпти. Сизларни ўйлантираётган муаммолар, тақлифлар ва фаолиятингизда юзга келаётган тўсиқларни билмай туриб, бу қонунни мукамал яратиб бўлмайди.

Аввалига хунармандлар партия етакчисининг кутилмаган тақлифидан бироз довдирандек бўлди. Муаммоларини, тақлифларини очиқ-ошкора билдиришга истиҳоло қилди. Қолаверса, даврада хунармандлар фаолиятига бевосита масъул ташкилот — "Хунарманд" уюшмаси раиси Улуғбек Абдуллаев ва соҳа мутасаддилари иштирок этаётгани ҳам соҳа вакилларининг "дардини дoston қилиш"ига йўл қўймаётгандек эди, гўё.

Йўқ, бир дақиқалик сукутдан

сўнг аввалига устоз хунармандлар сўз бошлашди, сўнгра бирин-кетин қўл кўтарган ёшлар ҳам ўзида шижоат топиб, очиқ мулоқотга қўшилди.

... "Энг катта муаммолардан бири — асл хунарманд билан "олиб-сотар"ларни ҳамон фарқлай олмаяпмиз. Бугун бозорларда қўштирноқ ичидаги хунармандлар шунчалик кўпайиб кетдики, бу соҳа ривожига жиддий тўсиқ бўляпти. Ажабланирлик, улар ҳам хунармандлар каби бир хил имтиёзлардан тўла фойдаланяпти".

... "Кўқон шаҳрида хунармандлар фестивали ўтказилишини эшитганимизга анча вақт бўлди. Лекин бизни ҳеч ким тақлиф қилгани йўқ!".

... "Хунармандларни хомашё билан таъминлаш муаммоси ҳамон ҳал қилинмаяпти. "Ўзинг учун ўл етим" деганларидек, асосий вақтимизни ишлаб чиқаришга эмас, хомашё излаб топишга сарфлашга мажбур бўляпмиз. Наҳотки, Япония, Германияда бўлгани каби хунармандларни зарур хомашё билан таъминловчи хўжаликлар, фирмалар ташкил қилишининг иложи бўлмаса?".

... "Солиқ тўлови бўйича бир қатор муаммолар

мавжуд. Бу борада солиқ идоралари билан ҳеч мурося қилолмаяпмиз, тушунмовчиликлар жуда кўп. Хунармандларнинг кўпчилиги мавсумий фаолият кўрсатади. Солиқчилар эса йил давомида бир хил солиқ тўлашни талаб қилади".

... "Жой масаласида қийналаяпмиз. Кўплаб хунармандлар қиммат нархда ижарада ишлашга мажбур бўляпти. Натижада бу маҳсулотларимиз нархи кўтарилишига сабаб бўляпти. Қани эди арзон, беминнат жой бўлса, эмин-эркин фаолият кўрсатсак. Маҳсулотимиз ҳам арзон бўлар эди".

... "Белгиланган солиқ ва пенсия жамғармаси тўловини мунтазам тўлаб келамиз. Лекин пенсия ёшига етган хунармандларнинг иш стажини ҳисоблашда ўзига яраша муаммоларга рўпара бўляпти. Тегишли идоралар қўшимча ҳужжатларни талаб қилиб, устоз хунармандларнинг тинкасини қуритмоқда".

... "Ишлаб чиқарган маҳсулотларимизга бозор топимиз жуда-жуда қийин бўляпти ва бу фаолиятимиз ривожига жиддий тўсиқ бўлмоқда. Уюшмада маркетинг ишларини янада кенгайтириш зарур".

... "Ёш хунармандлар ҳам олий маълумотли бўлишни хоҳлайди. Лекин ўзимиз танлаган хунармандлик йўналиши бўйича ҳеч бир олий таълим муассасасида мутахассис етиштирилмайди".

Очиқ-ошкора тарзда ўтказилган мулоқотда хунармандлар юқоридаги каби муаммолари вазиятларни рўй-рост айтишди. Хунармандлик тўғрисида қонунни яратиш, банк хизматларини кўрсатишни соддалаштириш, устахона ва дўконлар қуриш учун ер ва бино ажратиш масалаларини қайта кўриб чиқиш зарурлиги таъкидланди. Хунармандлик маҳсулотларининг ички савдоси, экспорти билан боғлиқ қатор муаммолар қайд этилди.

"Хунарманд" уюшмаси маълумотларига қараганда, рўйхатдан ўтган хунармандлар сони 2,5 баробарга ошган ва бугунга келиб 27 минг 274 нафарга етди. Тасдиқланган дастур бўйича 2018 йилда республика бўйича 105 миллиард 449 миллион сўмлик жами 3 минг 15 лойиҳани амалга ошириш белгиланган бўлса, ҳақиқатда 222 миллиард сўмлик 7 минг 482 лойиҳани банклар молиялаштирди. Жорий йилда хунармандчиликни ривожлантириш мақсадида қўшимча 87 миллиард сўмлик 2 минг 803 лойиҳанинг ййғма

дастури шакллантирилди. 2019 йилнинг 1 июль ҳолатига кўра, банклар 2 минг 536 лойиҳага 95 миллиард сўмлик имтиёзли кредит ажратди.

Хунармандчиликни ривожлантириш орқали янги иш ўринлари яратишга алоҳида эътибор қаратиляпти. Утган йили 26 минг 883 та иш ўрни яратиш белгиланган бўлиб, 40 минг 338 та иш ўрни ташкил этилди. 2019 йилда республика бўйича жами 44 минг 700 та янги иш ўринини яратиш режаси белгиланган. 17 июль ҳолатига кўра, жами 28 минг 660 та янги иш ўрни яратилди. Банд бўлмаган аҳоли, айниқса, ёшлар "уста-шогирд" анъаналари асосида хунармандларга шогирд қилиб берилмоқда ва улар сони 48 минг 586 нафарга етди. Бугунги кунда 5 мингдан зиёд "уста-шогирд" мактабида 23 мингдан зиёд ёшнинг бандлиги таъминланган.

Очиқ мулоқотда "Хунарманд" уюшмаси раиси мамлакатимизда сўнгги йилларда халқ хунармандчилигини ривожлантириш, хунармандларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш борасида мақтабга арзигулик ишлар қилинаётганини таъкидлаб, юқоридаги алоҳида ўқув жимжимдор статистик маълумотларни келтирган бўлса-да, хунармандларнинг ўринли танқидларидан баъзан ноқулай вазиятга тушгани ҳам бор гап. Шундай бўлса-да, у фаолиятдаги камчиликларни рўй-рост тан олиб, сабабларни қўрсатишга ҳаракат қилди. Ҳар қандай масала бўйича уюшма эшиги хунармандлар учун доимо очиқлигини айтиб, соҳадаги тизимли муаммоларни ҳамкорликда, баъаслаҳат ҳал қилишга ваъда берди.

ЎЗМТДП етакчиси эса очиқ мулоқотда эътироф этилган камчиликларга ечим топишда "Хунарманд" уюшмаси билан яқин ҳамкорлик қилинишини, хунармандларни доимо қўллаб-қувватлаш, уларни қийнаётган масалаларга бирга ечим топишда кўмакка тайёр эканини таъкидлади.

■ **Р.Маҳмудов,**
"Milliy tiklanish" мухбири

(Охири. Бошланиши ўтган сонларда)

ТАРБИЯ ФАРИШТАЛАРИ

биз уларни асраб-авайлайлик

Сўнги пайларда ота-онасини ранжитётган фарзандлар, оилалар, алоҳида тоифалар пайдо бўлаётганининг ўзи оғир. Жуда оғир!

Арзиманг нарсалар билан ота-онанинг кўнглини оғритиш, баъзан ҳақорат қилиш каби воқеа-ҳодисалар ҳақида Интернет сайтларида, матбуот саҳифаларида ўқиймиз, телекўрсатувларда кўриб ҳайрон қоламиз. Эҳтимол қаердадир ёмон ота бордир. Эҳтимол хато қилган она ҳам учраб турар. Буни ҳаёт дейдилар... Лекин нима бўлганда ҳам ота-она тақдирини фарзанд ҳал қилмайди, ота-онанинг қилмиши учун ҳукм чиқаролмайди. Оилада фарзандлардан катталар бор, қариндош-уруғ бор, жамоатчилик бор.

Устоз Ўткир Ҳошимов ибратли бир воқеани айтиб берган эди.

— Европа Иттифоқи парламенти депутатларидан бири билан учрашиб қолдик. Орамизда ота-боло тақдир билан боғлиқ сўхбат бўлиб ўтди. “Агар сизларда ота-боло келишолмай қолса, бир-бирини қаттиқ ранжитса нима бўлади?”, деб сўрадим. “Ота боласини судга бериб, масалани қонун йўли билан ҳал қилади. Сизларда-чи, сизларда қандай ҳал бўлади?”, — деб ўз навбатида у ҳам мендан сўради. “Бизда бошқача бўлади. Айтсам, ишонмайсан”, — дедим. У “айтавергин”, — деди. “Агар бизда ота-боло келишмай қолса, ота боласини оқ қилади. Бола оқпадар бўлади”, — дедим. У ҳайрон бўлиб, “оқпадар нима”, — деб сўради. “Айтдим-ку тушунайсан, деб” дедим. Ҳаётнинг, менталитетимизнинг ана шундай ёзилмаган қонунлари бор. Аслида оқпадар бўлиш қонун жазосидан оғир. Худо сақласин...

Муқаддас динимизда ҳам ота-онанинг мақомига юксак баҳо берилган. Масалан, пайғамбаримиз (саллаллоҳу алайҳи ва саллам)дан саҳобаларидан бири “кимга яхшилик қилди”, деб уч марта сўраганида, у улуг зот уч марта ҳам “онангга” деб жавоб берган. Тўртинчи марта сўраганида “отангга” деганлар.

***

Машҳур боксчи, жаҳон чемпиони Руфат Рискиев бир телесўхбатда шундай деган эди:

— Ҳар гал мусобақадан қайтганимда онажоним мени кўзларида ёш, меҳр билан кутиб олади. Ва... “Болам ишқилиб рақибингни ёмон урмадингми?”, — деб албатта сўрайди. Сўнг астагина: “Болам ахир унинг ҳам онаси бор”, — деб қўшиб қўяди...

Буни фақат улуг ўзбек онаси айтади. Юрагида ҳам мардлик, ҳам меҳр-муҳаббат жўш уриб турган ўзбек онаси! Шундай меҳридарё оналар бошқа миллатларда ҳам бормикин? Шундай оналари бор юртининг фарзандлари қандай бўлиши керак?.. Бу ҳақда ўйлаб кўрганмизми?

Давр кўрётган ўтинчи муаммолар учун ҳам ота-оналар нима қилишлари керак? Эҳтимол фарзандларидан кўра кўпроқ изтироб чекаётганми? Бугун мамлакатимизда бўлаётган улкан ўзгаришларда, бунёдкорлик ва ободлик ишларида ҳам ота-оналаримиз ибрат намунасини кўрсатаётди. Кучлари етмаган жойларда улар бизга дуолари билан мададор бўлмоқда. Айтишларича, ота-оналарнинг дуоларини фаришталар Аллоҳ ҳузурига тезроқ етказар экан.

Имом Абу Ҳамид Ғаззолий “Муқошафатул қулуб” китобида шундай ёзади: “Расулulloҳ (саллаллоҳу алайҳи ва саллам) дедилар: “Кимки ота-онасини ранжитган

ҳолда тонг оттирса, унга жаҳаннамнинг икки эшиги очилади. Кимки ота-онасини ранжитган ҳолда кунни кеч қилса ҳам, шундай бўлади. Агар бирини ранжитса, дўзахнинг бир эшиги очилади. Асло уларга қарши борманг, зулм ўтказган бўлсалар ҳам, ўтказмаган бўлсалар ҳам”.

Ота-онага тик қарашнинг ўзи гуноҳ. Ранжитиш ундан-да катта гуноҳ. Айрим нобоб фарзандлар бизнес қиламан, тадбиркор бўламан, деб пенсионер ота-онасининг яхши-ёмон кунларига деб йиғиб қўйган маблағларини дўқ-пўписа билан олиб қўяётганига гувоҳ бўляпмиз. Ёки уй-жойларини мажбурлаб сотаётганларга нима дейсиз? Оқибатда шўрлик ота-оналар кўчада қолаётир.

...Бир оилани биламан. Ота бутун умр йиғиб-териб, меҳнат қилиб орттирганлари ҳисобидан хусусий тўйхона курди. Уни юритишни ўғилларига топширди. Афсуски, болалар нафсага қўлиб, кайф-сафога муқкасидан кетгани оқибатида тўйхона тугул унинг атрофида ташкил қилинган кичик бизнес ҳам банкрот бўлди. Отанинг панд-насихатлари кор қилмади. Ота ўғиллардан бирига қаттиқ гапирган эди бадбахт ўғил отага қўл кўтарди. Бу алам, бу хорликка чидалмаган ота инсулт бўлди, махмадона ўғил эса дарбадар...

Ёки ана бир лўттибоз ўғил кекса онасининг тилла тақинчоқларини зўрлик билан тортиб олаётиб муштариф онани итариб юборган ва у шўрлик боши билан шафга урилиб ўша заҳоти жон берган. Буни қандай изоҳлаш мумкин?..

Бойвачча фарзандлари бўла туриб, қариялар уйларида ётган ғариб ота-оналар-чи?

Бир қўшиқда айтилганидек: Номус билан ори бўлмас, Отасини йиғлатганим. Дастурхонда нони бўлмас, Отасини йиғлатганим. Эй фарзанд! Бундай оғир кунларга тушмай, ота-она қарғишига учрамай, десанг эс-хушингни йиғиб ол. Ота-боболаримиз энг оғир замонларда, қаҳатчилик, уруш даврларида ҳам ота-онасини эъзозлаган, хурматини жойига қўйган. Сабр қилсанг, бу кунлар ҳам ўтади. Кўп емасанг, оз ерсан. Ҳашамат билан яшамасанг ҳам одмироқ кийиниб, соддароқ яшарсан. Лекин сени бу ёруғ дунёга келтирган ота-онангни асло ранжитмагин...

***

Бизнинг кинематографчилар ҳинд, корейс, турк киночиларидан ортда қолмаслик

учун сериаллар ишлашни авж олдиришмоқдалар. Гарчи мавзулар яқин, деярли бир хил бўлса-да, қаҳрамонлар номларидан уларнинг ўзбек эканлигини билиш мумкин. Кўпгина соҳаларда бўлгани каби кино ва сериалларда ҳам тақлид берилиб кетаётганимиз ачинарли. Тақлид ёмон иллат. Бир берилдингми, унинг “сеҳри”дан чиқолмайсан. Лекин давлат тақлидий кинолар ишлагин, деб маблағ бераётгани йўқ-ку?!

Бир вақтлар телеэкранларни корейс сериаллари аёвсиз босиб кетгани сингари, ҳозир деярли барча телеканалларда турк сериаллари. “Муҳташам юз йил”, “Эртуғрул” сингари фильмларни ҳисобга олмаганда, барчаси оилавий машаашалар, майда маиший мавзулардан иборат. Деярли барча сериалларда қаҳрамонлар бақир-чақир қилиб, асабий ҳолатда гаплашадилар. Ғийбат, майда гап, миш-миш, ур-сур, от-чоп, гўё сериаллар қаҳрамонларининг — асосий фаолияти. Шундай экан, бундай телесериаллар ўзбек телетомошабинларига нима беради? Қандай ахлоқни тарғиб қилаётми? Бу бақир-чақирлар, бош-кети йўқ оилавий машаашаларнинг қандай тарбиявий аҳамияти бор? Айрим сериаллардаги болаларнинг ота-оналарига кўпол муомалада бўлаётгани, уруш-жанжал, ота-онасининг гапига қўлоқ солмай уйдан чиқиб кетиши, қўйинги, қатор тарбиясизликлар акс этган саҳналар бизнинг ёшларимиз тарбиясига қандай таъсир кўрсатаётди? Сериаллардаги бу машаашалар бир кун келиб, томошабиннинг оиласига кўчмасмикин? Юқориде айтилган тақлид балоси қайтарилмасмикин?!

***

Икки оғиз миллий сериаллар ҳақида. Мавзуларнинг такрор ва саёзлиги ҳақида кўп эйзиялти, телебаҳсларда қайта-қайта айтиляпти. Танқидлар бир куниз ўш мевасини берар, деб умид қиламиз. Шу боис мухтасар қилиб, сериалларда пайдо бўлаётган бир иллат ҳақида ёзмақчимиз. Айрим сериалларда, ҳатто баъзи қўшиқларнинг клипларида ўзбек қизлари, аёллари тал тортмай йигит ёки эркекнинг юзига уялмай-нетмай шарақлатиб тарсаки тортиб юборади. Бу нима қилиқ? Бу қандай тарбия?.. Эҳтимол сўнги модадаги туфли олиб бермагани учун режиссёрни хотини бир шапалоқ ургандир. Лекин бунини томошабинларга кўрсатишнинг нима қизиқи бор? Бу ачинарли саҳналарнинг қандай тарбиявий аҳамияти бор?

Ҳар қандай кино ёки сериал бадий асар каби миллий рух, миллий колорит

билан сўғорилган бўлиши керак. Телеэкранларимизда намоиш этилган ҳиндларнинг “Маҳобхорат”, японларнинг “Ошин”, корейсларнинг “Сарой жаҳоҳири” телесериаллари фақат миллийлик руҳи уфуриб тургани, қаҳрамонлар, воқеалар миллий илдиларидан узилмагани учун севиб томоша қилинди ва телетомошабинларнинг хотирасида қолди.

Биз, ўзбек кинематографчиларининг изланишларини, яхши бадий фильмлар, сериаллар яратишларини қўллаб-қувватлаган ҳолда, биринчи галда тақлиддан, тақлидий кинолар, сериаллар ишлашдан ўзларини тийишларини истардик. Наҳотки, кино сановатимиз тақлидчиликдан иборат бўлса, деган фикрдан йироқман. Чунки бу учун катта имкониятлар бор...

***

Ишга “Юнусобод-Чорсу” йўналиши бўйича қатнайдиган 27-маршрут таксида бориб келаман. Бир кун автоуловга кўришидан элик ёшлар атрофидаги киши ўсмир набираси билан чиқди. Чиқishi билан аввал ўзи, сўнгра набираси “ассалому алайкум”, деганида кўпчилик уларнинг саломларига алик олиб, ўзлари ҳам салом бердилар. Мудраб, хаёл суриб келаётган йўловчилар беҳос уйғонгандек сесканиб, хушёр тортиди. Юзларига табассум югурди, кўзлари яшнаб кетди... Тўрт-беш бекатдан сўнг юз-кўзларидан нур ёғилиб турган бу самимий инсон машинадан набираси билан тушар экан, йўловчиларга “яхши этиб олинглар”, деб эшикни ёпди. Йўловчиларнинг юзларидаги самимият ва меҳр ана чўё олди. Фақат йўловчиларнинг эмас, маршрут ҳам меҳрга тўлиб кетди.

Ана сизга яхши сўзининг куч-қудрати.

Ана сизга ўзбекона тарбиянинг буюк сеҳри ва кучи. Э-ҳе, халқимизда бундай ибратли миллий тарбия булоқ мисол тўлиб-тошиб ётибди...

Азиз ўқувчи! Ушбу ёзилганларни ўқиб, муаллиф нуқул ҳаётдаги салбий воқеа-ҳодисаларни ёзибди, деб ўйламанг. Ёзилганлар салбий ҳам, ижобий ҳам, оқ ёки қора ҳам эмас. Ҳўнда қилиб айтганда, одам ҳақида, одамнинг ҳаётдаги ўрни ва турмуш тарзи ҳақида.

Шундай бир доно гап бор, “одам ўзгармаса, олам ўзгармас”. Бугун жаҳиятда, ҳаётимизда рўй бераётган улкан ўзгаришлар жараёнида одам ўзгараяптими? Аслида одамнинг ўрни қаерда? Қишлоқлар, маҳаллалар обод бўлаётди. Одам-чи, одам ҳам руҳий, ақлий ва маънавий жиҳатлардан обод, эркин бўляптими? Нега обод, равон, ёруғ кўчалар қолиб, айрим одамлар иллатлар, розолат, очкўзлик, жоҳиллик кўчаларига кириб кетмоқда? Нега, нима учун? Енгил-елпи, меҳнат қилмасдан, алдов, олди-қочди йўллар билан яшашни афзал биладиганлар кўпайиб кетмаяптимикин? Ёлғончилик, таъмагирлик аллақачон кундалик машғулота айланиб қолмадикин? Уят, ҳаё, одоб сўзлари фақат лугатларда қолиб кетмасмикин?..

Бизга диний, инсоний тарбия сабоқлари кундан-кунга чуқурроқ сингиб бораётди. Бу муборак сабоқлардан андақ бебаҳра қолаётирмиз. Умримизни, вақтимизни бефойда ишларга, бемаъни гап-сўзларга, ўткинчи воқеаларга сарфлаётимиз. Телефоннинг қулига айландик...

Бизни китобга қайтарган Президентимизга минг раҳмат. Бу маънавиятга, ўзликка ва миллий тарбияга қайтиш демакдир. Афсуски, китобдан меҳримиз анча совуган экан, унга қайтишимиз бироз қийин кечаётди. Лекин барибир китобга қайтамыз. Бошқа наҳот йўли йўқ!..

Халқимизда “фаришати одам”, “фариштаси бор одам” деган муборак сўзлар бор. Бундайлар ҳақида яхши, самимий, одобли, имонли ва тарбияли одамлар қаторида саналган. Бундай одамларга ҳақиқий тарбия фаришталар орқали келса ажабмас. Келинг, биз ҳам тарбия фаришталарини асраб-авайлайлик, уларни асло ранжитмайлик. Токи улар бизни ташлаб кетмасинлар!

Ашурали ЖўРАЕВ,
адиб

ИЛК МИЛЛИЙ СИЁСИЙ

ПАРТИЯНИНГ АЯНЧЛИ ҚИСМАТИ

Бош вазир
Акбар Исламхўжа
Иброҳимхўжа ўғли

Ўзбек миллий сиёсий партиялар гарчи узоқ йиллик тарихга эга бўлмаса-да, лекин Ватанимиз тарихида ўзига хос ўрин тутди. XX аср бошларида жадид тараққийпарварлари ҳаракатининг кучайиши натижасида "Ёш хиваликлар", "Ёш бухороликлар", "Шўро Исламия", "Турк Адами Марказият", "Туркистон тарққийпарварлари" партиялари пайдо бўлди ва улар халқнинг сиёсий фаолигини ошириш, оммани чор Россияси мустамлакачилик сиёсатига қарши уйғотиш, ўлкада миллий мустақил давлат барпо қилишга киришди. Аммо бу партиялар чор маъмурули ва маҳаллий ҳукмдорлар, кейинроқ шўро ҳукуматининг кескин қаршилишига дуч келди. Сиёсий, назарий ва ташкилий жиҳатдан етук шаклланиб улгурмай, йўлбошчилари қатағонга учради, сургун қилинди.

"Ёш хиваликлар" гарчи қисқа вақт фаолият кўрсатган бўлса-да, лекин ilk миллий сиёсий партия, ҳам нисбатан катта муваффақиятга эришган ҳаракат эди. "Қатағон қурбонлари" давлат музейи катта илмий ходими, тарих фанлари бўйича фаалсифа доктори **Баҳром ИРЗАЕВ** билан суҳбатимиз шу мавзуда бўлди.

— Маълумки, "Ёш хиваликлар" дастлаб гуруҳ сифатида фаолият кўрсатган. Уларнинг сиёсий партия сифатида намоён бўлишига қандай омиллар сабаб бўлди?

— XX аср бошида Туркистон ўлкасида бўлгани каби Хива хонлигида ҳам тараққийпарварлар фаолияти кучайди. Хива жадидларининг аксар қисми хон саройига яқин, ўзига тўқ оилаларнинг фарзандлари бўлган ва улар йиғилишиб, шеърхонликдан ташқари эрк, адолат ва дунёда кенаётган воқеъликларга доир суҳбатлар қуришарди. Хонликда ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий ўзгаришлар, ислохотлар ўтказиш бўйича фикр алмашарди.

Айнан шу пайтда, яъни, 1911 йилнинг 23 январидан бош вазир Акбар Исламхўжа Иброҳимхўжа ўғли хонлик ҳаёти учун муҳим бўлган 10 банддан иборат ислохот дастурини амалга оширишга киришди. Унда хон хизматидагиларга иш ҳақи тайинлаш, ер солиғи, бозор тўловларини тартибга солиш, сувдан оқилонга фойдаланиш, замонавий шифохоналар барпо этиш, вақф ерларидан келадиган даромаднинг бир қисмини маориф-маданият ишларига сарфлаш, янги усулдаги мактаблар очиш, таълим тизимига дунёвий фанларни киритиш каби долзарб масалалар илгари сурилган эди. Ушбу ислохотлар аслида "Ёш хиваликлар" ғоясини тўла ифодаларди. Аммо бошланган ишлар 1913 йил 9 август куни Исламхўжанинги шаҳид қилиниши билан тўхтаб қолди.

"Ёш хиваликлар" туб ислохотларсиз мақсадга эришиб бўлмаганини англаб, сиёсий партия сифатида фаолият юритишни лозим топди ва 1914 йилнинг августида Полвонниёз Ҳожи Юсупов раҳбарлигида Хива шаҳрида инқилобий ташкилот тушди.

— Илк миллий сиёсий партия ўз дастурига ҳам эга бўлган экан. Унда асосан қандай мақсад-вазифалар белгиланган?

— 1917 йил февраль инқилоби "Ёш хиваликлар" фаолиятига кучли таъсир кўрсатди ва улар очик кураш йўлига ўтди. "Ёш хиваликлар" ўз сафига зиёлилар, хунарманд, деҳқон ва савдогарлар, ислом уламолари ҳамда айрим давлат амалдорларини бирлаштириб, партия дастурида мамлакатда конституциявий монархия ўрнатиш, хонлик тузумини тенглик ва озодликка асосланган бошқарув билан алмаштириш, зулмга қарши кураш, халқни маърифатли қилиш каби мақсад-вазифалар қўйилган эди.

1917 йил 5 апрелда Хива хони Асфандиёрхон "Ёш хиваликлар" тақдим этган манифестни имзолашга мажбур бўлди. Манифестда Хива давлатида вазирлик ва амалдорлик вазифаларини аҳоли томонидан сайланган ва тайин-

ланган виждонли, адолатпарвар кишилар бажариши, халқ хоҳламаган вазир, амалдор ва ҳокимлар ишдан олиниб, жинояти исботланса шариат қонунлари асосида жазога тортилиши, барча амалдор ва давлат хизматчиларига вазифаларига яраша хазинадан маош ажратилиши, Хива давлатининг молия ишлари учун хазиначи жорий қилиб, крим-чиқимларни назорат қилиш теъширилши каби 7 банддан иборат талаб қўйилган эди.

Манифест ижросини таъминлаш учун 30 вакилдан иборат муваққат кўмита ташкил этилди. Мамлакатни бошқариш учун Хива хони ҳузурда Мажлис ва Нозирлар кенгаши тузилди. Чор Россияси билан муносабатларни яхшилаш учун махсус вакил тайинланди ва шу тариқа "Ёш хиваликлар" Хива хонлигида бир мuddат етакчи сиёсий кучга айланди.

— "Ёш хиваликлар" ўта мураккаб шароитда иш олиб боргани тарихдан яхши маълум. Чунки чор Россияси "бир ўқ билан икки кўённи уриш", "кетмоннинг сопини ўзидан чикариш" сиёсатини юргизаётган эди. Яъни, қарши кучлар сиёсий партия хатти-ҳаракатини шунчаки четдан қузатиб турмаган бўлса керак?

— Албатта, улар "Ёш хиваликлар" кучайишидан манфаатдор эмас эди ва шу сабаб тиш-тирноғи билан қаршилиқ кўрсата бошлади. "Ёш хиваликлар" партияси етакчиларидан Жуманиёз Ҳожи Бобониёз ўз хотирасида "...Ниқолайлар ҳукумати Хива хонлигини ўз ҳимоясида бўлиб турғонига ҳам қаноат қилмасдан тўғридан тўғри бошқа мустамлакалари қаторига қўйиш ва Хива хонлигини бутунлай йўқ қилиш учун ҳар турли воситалар билан заминлар тайёрламоқда экани маълум бир нарсасур. Мана шунинг учун Ниқолай маъмурули Хива тўғрисида шундай тадбирларни қилишга киришдилар: бир томондан халқ орасида тинчсизлик туғдириш, иккинчидан халқни ёшурин равишда ўзларига тортиш, учинчи томондан бўлса Хива хонлиги билан расмий муомалаларни узмасдан ўртага келиб чиққан қийинчиликларда мужмал кенгашлар бериб, ёмон вазиятларга қолдиришдан иборат эди" деб ёзган эди.

1917 йил май ойида Мажлис раиси Бобооҳун Салимов бошчилигидаги делегация Муваққат ҳукумат вакиллари билан музокара ўтказиш учун Тошкентга жўнади. Асфандиёрхон эса вақтдан фойдаланиб, Муваққат ҳукуматнинг

I-Хоразм қурултойи

Хивадаги вакили — генерал Хўжа Мирбадалов бошчилигидаги ҳарбий кучларга таяниб, июнда Мажлисини тарқатиб юборди. Хон ўзига маъқул кишилардан Мажлис ва Нозирлар кенгашига тайинлаб, "Ёш хиваликлар" дан шафқатсиз ўч олишга киришди. Мажлисининг 17 аъзоси қамоққа олинди ва партиянинг барча аъзолари "кофир" деб эълон қилинди. 1917 йилнинг сентябрида Хивага полковник Зайцев бошчилигидаги казак отряди кириб келди. Шу йил 21 ноябрда "Ёш хиваликлар" устидан "қозиларнинг шариат суди" ўтказилди ва Асфандиёрхон казаклар ёрдамида Мажлисини бутунлай тугатди. Хоннинг истибод тузumi билан курашда мағлубиятга учраган "Ёш хиваликлар" мамлакатдан чиқиб кетишга мажбур бўлди. Айримлари хон буйруғи билан қатл қилинди.

1918 йилнинг мартада Полвонниёз Ҳожи Юсупов бир гуруҳ сафдошлари билан Тошкентда "Ёш хиваликлар" инқилобий кўмитасини тузади ва янги дастур

ишлаб чиқиб, июль ойида ўзларини "Хива инқилобий партияси" деб эълон қилди. Янги дастур хон ва унинг ҳукумати томонидан мамлакат якка бошқарувини бутунлай тугатиш, шариат ҳукми билан вақфларнинг барча даромадини фақат халқ маорифи учун сарфлаш, болаларни бепул ўқитиш учун Хивада мактаблар ташкил қилиш, шаҳар ва қишлоқларда бепул даволовчи шифохоналар очиш, мажбурий меҳнатни бутунлай тугатиш каби жами 14 банддан иборат эди.

Бу орада инқилобчилардан бир гуруҳи ажралиб, Тўртқўлда "Ёш хиваликлар" коммунистик фракциясини тузди. Россия ва Туркистон большевиклари эса Хива хонлигидаги барча мухолиф кучларни жипслаштиришга зўр берди. 1919 йилнинг ноябрида "Ёш хиваликлар", Тўртқўлдаги инқилобчи коммунистлар гуруҳи ҳамда яна бир неча сиёсий кучлар бирлашиб, Хивани эгаллаш учун қизил аскарларни ёрдамга чақирди. Кескин жанглар натижасида Туркистон fronti Амударё (Хива) гуруҳининг қўшинлари хонлик пойтахти Хивани босиб олди. Хива хони Сайид Абдуллахон тахдан воз кечди. 1920 йил 2 февралда Муваққат инқилобий кўмита тузилиб, унга Тўртқўлдаги "Ёш хиваликлар" инқилобий кўмита бошлиғи Жуманиёз Султонмуродов раҳбар этиб тайинланди.

1920 йил 26-30 апрелда Хоразм халқ вакиллариининг I қурултойида Хоразм халқ республикаси ташкил топди. Қурултойда "Ёш хиваликлар"нинг дастури муваққат конституцияга асос қилиб олинди. Унда Хива хонлиги тугатилгани ва Хоразм халқ республикаси тузилгани эълон қилинди. Қурултойда 15 кишидан иборат республика ҳукумати — Халқ нозирлари шўроси тузилди ва уларнинг аксарияти жадидлардан иборат бўлгани учун "Ёш хиваликлар" ҳукумати деб юритила бошлади.

"Ёш хиваликлар" мамлакатда хонликдан қолган асоратларни тугатиш, республикада демократик тузумни қарор топтириш, мустақил Хоразм давлатини барпо қилиш мақсадида янада фаоллашди. "Инқилоб кўёши" газетаси чоп этилди. Ўлкада қатор мактаблар, интернат, клуб, кутубхона, шифохона, дорихона, почта ва телеграф иш бошлади, кинематография, типография идоралари очилди. 1921 йилда Хивада ташкил қилинган Хоразм халқ университети кейинроқ "Дорумулаллим"га айлантирилди. Хоразм халқ банки 40 миллион кредит билан иш бошлади ва миллий пул муомалага чиқарилади. Хивада миллий қизил армия ташкил қилиш учун 18 нафар мусулмон командири жалб қилинди. Шунингдек, зиндонда қишанбанд қилиш, жисмоний қийнаш, қатл этиш каби жазо турлари бекор қилинди.

Аммо шўро ҳукуматининг "Ёш хиваликлар"ни қўллови ортида хуфёна режаси бор эди. Уларнинг "қўли" билан Хива хонлигида бутунлай барҳам берилди. Эндиги мақсад мустақил сиёсат юритишга интилаётган "Ёш хиваликлар" ҳукуматини бадном қилиш эди ва бунга жиддий киришди. 1921 йил 6 мартда қизил аскарлар Хивада давлат тўнтариши ясаб, "Ёш хиваликлар" ҳукуматини ағдариб ташлашга эришди. Халқ нозирлари қамоққа олиниб, кўпчилиги отиб ташланди.

"Ёш хиваликлар"нинг бир қисми кейинчалик афв қилинган ва 1923 йилнинг октябригача Хоразмдаги шўро давлати қурилишида фаол иштирок этган бўлса-да, афсуски, улар ҳам 30-йиллар қатағонларида маҳв этилди. Ва, шу тариқа "Ёш хиваликлар" сиёсий партияси фаолиятига бутунлай барҳам берилди.

» Келгуси сонда "Ўзбекистон: партиялар тарихидан" туркумида "Ёш бухороликлар" партияси фаолияти билан танишасиз.

"Milliy tiklanish" мухбири,
Равшан МАҲМУДОВ суҳбатлашди.

MAS'ULIYAT CHEGARASI

Mamlakatimiz taraqqiyotining bugungi — yangi bosqichi dunyo miqyosida g'oyaviy kurashlar tobora kuchaygan pallaga to'g'ri keldi. Mafkura maydonlarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan unumli foydalanilayotgani esa yuz berayotgan voqea-hodisalardan nihoyatda qisqa muddatlarda xabar to'lish, u yoki bu masalaga munosabat bildirish imkonini berayпти.

Eng muhimi yurtimizda ham ommaviy axborot vositalariga erkinliklar berilgani, fuqarolik jamiyatining asosi bo'lgan so'z erkinligi ta'minlangani har birimizga tub islohotlar mohiyati, bugungi yangilanish va o'zgarishlar xususida o'z qarashlarimizni amin-erkin bayon qilish uchun sharoit yaratdi. Uzoq yillar davomida voqe'likka xolis baho berish, tanqidiy mulohazalar bildirishga ko'nikmagan gazeta-jurnallar, televideniye hamda radiokanallarimiz qatoriga blogerlik institutining qo'shilgani esa jamiyat rivojiga to'siq bo'layotgan ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni dadil ko'tarib chiqish imkonini berdi.

Ayni paytda chekka bir qishloq aholisining ichimlik suviga zor ekani, kimningdir farzandi nohaqlikka uchrayotgani, bir mansabdorning noqonuniy xatti-harakati tufayli moli, davlatidan ayrilib qolayotgan tadbirkor muammolari ham aksariyat hollarda aynan ana shu institut vakillari tomonidan jamoatchilik e'tiboriga havola qilinayпти. Yangidan-yangi saytlarning paydo bo'lishi ham bugungi islohotlarning mazmun-mohiyati, joylarda hal etilmayotgan ijtimoiy-iqtisodiy masalalar haqida tezkor ma'lumotlar olish imkonini oshirdi.

Shu o'rinda yurtimizda so'z erkinligi ta'minlanayotgani xalqaro hamjamiyat tomonidan qizg'in qo'llab-quvvatlanganini ham ta'kidlash joiz.

Bir so'z bilan aytganda, keyingi uch yil mobaynida o'zgarishlar davri tarixiga jamiyatimizning eng katta yutug'i sifatida so'z erkinligi ta'minlangani muhim voqelik sifatida kirdi, deyiş mumkin.

Tan olish kerak, keyingi yillarda bir qator viloyatlarda avj olgan "buz-buzlar" bilan bog'liq xatoliklar ham asosan blogerlar tomonidan fosh etildi. Ijtimoiy tarmoqlardagi tezkorlik, ochiqlik tufayli esa xatoga yo'l qo'ygan mansabdorlar haqida davlat rahbari va hukumatga tezkor axborot yetkazish imkoniyati kengaydi.

O'z o'quvchilari tomonidan "xaloskor" sifatida e'tirof etilayotgan blogerlar "xalqni qashatgan" mansabdorlarga nisbatan yanada kuchliroq jazolar tayinlanishini talab etib, jamiyatda o'z mavqelari mustahkamlanib borayotganini ham ko'rsata boshladi.

Bu jarayon ayni ziqigan pallada blogerlar qatori jurnalistlar ham ijtimoiy tarmoqlar orqali o'z fikrlarini bildirayotir. Xususan, "XXI asr" ijtimoiy-siyosiy gazetasi bosh muharriri Norqobil Jalil bir qator hokimlar xatosiga munosabat bildirar ekan "... oddiy bir qalamkash sifatida fuqarolar va tadbirkorlar huquqini oyoqosti qilgan, oyog'i yerdan uzilgan, atrofida o'z haybarakallachilarini to'plab olgan hokimlar tavba-tazarru qilmasin, mard bo'lsa iste'fo bersin" deya keskin fikr bildirdi.

Albatta, har kim o'z fikrini, ma'lum bir masala xususidagi qarashlarini amin-erkin bayon etishi mumkin va yurtdoshlarimiz bu qarashlarga hurmat bilan munosabatda bo'lishga ko'nikdilar ham.

Chindan ham jamiyatimizda anchayin faol kuchga aylangan blogerlar, fidoyi jurnalistlar sa'y-harakati bilan taraqqiyotimizga to'siq bo'layotgan qator muammolarga e'tibor qaratilib, ularni hal etish jamoatchilik tomonidan qat'iy nazorat qilinayпти.

Ana shunday bir paytda davlatimiz rahbari ijtimoiy tarmoqlar orqali ayrim mansabdorlar faoliyati (yoki faoliyatsizligi)dan noroziligini bildirayotgan aholi fikri bilan tanishib, rahbarlarning bunday xatti-harakatlarini hech narsa bilan oqlab bo'lmisligini bot-bot takrorlamogda.

Zero, odamlar og'irini yengil qilish, hayotdan rozi bo'lib yashashlariga ko'maklashish barcha bo'g'indagi

rahbarlarning asosiy vazifasidir. Bu yo'nalishdagi ezgu harakat va intilishlar samarasida qo'lga kiritilgan yutuqlar bilan birga hali yechimini kutayotgan dolzarb masalalar ham bor, albatta. Ammo ana shunday bir paytda ijtimoiy tarmoqlar imkoniyatlaridan turli maqsadlarda foydalanayotgan fuqarolar ham borligidan ko'z yummasligimiz kerak.

— Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlarda muhokama qilinmaydigan mavzuning o'zi qolmadi, — deb yozadi "Xalqaro press-klub" raisi Sherzodxon Quadratxo'jaev o'zining facebookdagi sahifasida. — Albatta, har bir inson o'z fikriga ega, erkin fikrlash va fikrini ommaviy bildirish barchaning huquqiga kiradi. Ammo shunday nozik pardalar borki, har kim istaganicha fikr bildira olmaydi. Bular shaxsiy hayotga aralashuv, kimnidir haqorat qilish, kimgadir tahdid qilish, kimgadir urush e'l'on qilish. Buning uchun javobgarlik ham borligini unutmasligimiz kerak. Ana shunday holatlar insonlarning shaxsiy hayotiga daxl qilish, kimgadir ig'vo qilish, tahqirlash, qadr-qiyamini toptash, mavzuni yuzaki chaynash, "dedi-dedi"larning ko'payib borishi bir paytlar AQSH tajribasida "Trans War" ya'ni OAVdagi "axlatlar jangi" deb ta'riflangan. Demak, "axlatlar urushi" bizga ham yetib keldi...

Sh.Quadratxo'jaevning fikricha, ulg'ayayotgan organizm og'riqlari singari bunday jarayonlarni barcha demokratik davlatlar boshidan kechirgan. Savol tug'iladi, biz shunday sharoitda nima qilishimiz kerak? Nazarimda, o'zimizni tuta bilishimiz, shaxsiyatga tegmasligimiz, shaxsiy va jamiyatga oid masalalar o'rtasidagi farqni ajrata bilishimiz, nima bo'lgan taqdirda ham o'zaro hurmatni, bag'rikeng munosabatni saqlay bilishimiz muhim.

Muhimi, endi yuz bergan voqealardan to'g'ri xulosa chiqarib, faqat oldinga intilish lozim. Bu esa fuqarolarning qonuniy manfaatlarini ta'minlash, aholi turmush farovonligini yuksaltirish, bir so'z bilan aytganda, xalqni rozi qilishdek olinib ham maqsadlar ro'yobiga xizmat qiladi.

...Hayot yo'llari turfaligi, unda goh quvonch, goh g'am almashib turishi hech kimga sir emas. Ayni vaqtda hech bir inson men doim hayotning tekis va yorug' yo'lidan yuraman, deb ayt olmaydi. Chunki bu yo'llarning oq va qora chiziqclarini hamma birdek bosib o'tishi azaliy qonuniyat.

Ammo bir haqiqat borki, sabrli, imon-e'tiqodli, aqlga tayanib ish ko'radigan odamlar hayotning qora chizig'ini ham matonat bilan bosib o'tadi. Lekin hamma ham odam. Kimnidir birgina yomon ishi uchun cho'g'a itarib bo'lmaydi. Uni kechirish, to'g'ri yo'l topishiga imkon berish, zarur bo'lsa, qo'llab-quvvatlash asl insoniy qadriyatlaridan hisoblanadi. Muqaddas dinimizda ham banda bilib-bilmay xato qilib qo'ysa, so'ng xatosini tan olib, tavba qilsa barcha qilmishi kechirilishi, zimmasidan soqit bo'lishi ta'kidlangan.

Bir donishmanddan: "Qachon odamlar bir-biriga doimiy mehr-oqibatda bo'ladi?" deb so'ralganda, u: "Odamlar bir-birini kechirib yashasa" degan ekan. "Nega doimiy mehr-oqibatda kechirimlilik shart qilinayapti?" degan savolga esa, "Sababi odamlar xatodan holi yashay olmaydi" deb javob bergan ekan.

Chindan ham media olamidagi janglar har qanday

jamiyatda ham o'tish davri og'riqsiz o'tmasligini anglatayпти. O'zaro muloqotlardagi ziddiyatlar, agressiv munosabatlarining tobora kuchayib borayotgani, bilib-bilmay xato qilgan kishilar faoliyatidan haddan ziyod keskin xulosalar chiqarilayotgani jamiyatda sun'iy tarzda cho'zilgan transformatsiya jarayonlarining og'ir oqibatidir. "Iste'foga chiqsin, qattiq jazolansin" qabilidagi da'vatlar esa mehri, oqibatli va kechirimlilikni fazilat sanagan millatning qiyofasini ko'rsatmaydi, aslida.

Ma'lumki, keyingi uch yillik hayotimiz nihoyatda tezkor o'zgarishlar bilan kechdi. Bir soha

yoki tizimda emas, barcha yo'nalishlarda bir xil o'zgarishlar amalga oshirilmogda.

So'nggi yillarda barcha hududlarimizda, hatto chekka qishloqlarimizda ham "Obod mahalla", "Obod qishloq" dasturlari doirasida ulkan bunyodkorlik ishlari olib borilayпти. Zamonaviy, ko'rkam uy-joylar, ijtimoiy ob'ektlar qurilayпти.

To'g'ri, jamiyatimizda bo'layotgan o'zgarish, voqea-hodisalarga har kim o'z qarashlaridan kelib chiqqan holda munosabat bildirishga haqli. So'z erkinligi, fikrlar mustaqilligiga daxl qilishga hech kimning haqqi yo'q. Lekin bu o'ylamay, mushohada qilmay, bugungi kun shart-sharoitlarini inobatga olmay tilga kelgan gapni aytish, so'z erkinligini xohlagancha suiste'mol qilish degani emas. Hudud aholisi ming pushaymon bo'lgan hokimlarni kechirib turgan bir sharoitda, ijtimoiy tarmoqlar orqali yana odamlar fikri, qarashlarini o'zgartirishga harakat qilinayotganini tushunish qiyin, albatta.

To'g'ri, kamchiliklar haqida yozish kerak. Nuqsonlarga yo'l qo'yganlar, aholi talabi va xohishiga zid ish tutib, mavjud muammolarga befarq qaraganlar har qancha tanqidga arziydi. Ammo bularning barchasi xolislikka asoslangan bo'lishi shart. Tirnoq ostidan kir qidirish esa o'rta shaxsiy manfaat, shaxsiy qarashlar aralashayotganidan dalolatdir. Bu jurnalistlar, blogerlar vazifasi yoki maqsadiga ham kirmasa kerak. Buning esa xavfli tomonlari ham bor. Ya'ni ayrim blogerlarning quyushqondan chiqishi, jamiyatga, fuqarolarga muayyan bir shartlar qo'yilishi demokratiyaga, so'z erkinligiga salbiy ta'sir etishi mumkin.

O'zbekiston "Milliy tiklanish" demokratik partiyasi odamlar manfaati, yurt taraqqiyotiga qaratilgan har qanday sa'y-harakatlarni ma'qullaydi va yuqoridagidek masalalarda ham murosayu madora yo'lini tanlash tarafdori ekanini doimo ta'kidlab kelgan.

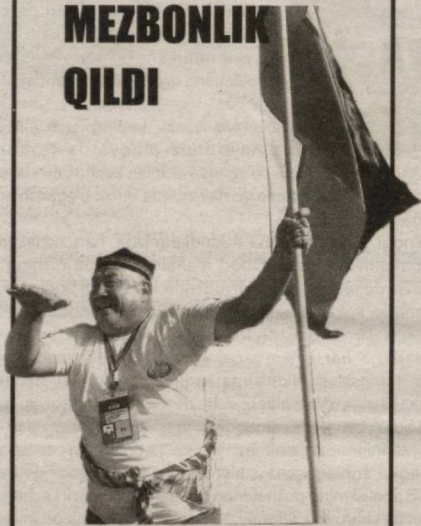
Agar O'zbekistonimizni yuksak manzillarga qarab suzib ketayotgan bir kemaga o'xshatsak, barchamiz — 33 million vatandoshimiz shu kemaaning yo'lovchilari ekanini anglab yetamiz. Kema ichida xotirjamlik va hamjihatlikning bo'lishi shundoq ham serdovul va sezilmas suv osti bo'ronlariga boy hayot ummonida barqaror ilgarilashimizni ta'minlaydi. Turli fikrlarni ro'kach qilib shovqin-suron ko'tarsak, hadeb kimningdir yoqasiga yopishsak, kemaaning muvozanatini buzamiz va nafaqat o'zimiz, kelajak avlodlarimiz uchun ham xavf tug'dirgan bo'lamiz.

Albatta, fikrlar xilma-xilligi, turli dunyoqarashlarning bo'lishi tabiiy hol. Xudo insonni turli tilli, irqli va millatli etib yaratib unga o'zaro ahil yashash va birgalikda rivojlanishni buyurgan. Bas, shunday ekan, bir-birimizni inson ekanligimiz uchun hurmat qilishni o'rganishimiz lozim. O'zaro fikrlashishimiz, tortishishimiz, ba'zan inkor qilishimiz, o'zgartirishimiz zarur. Zero, plyuralizm haqiqatni tiniqlashtiradi. Lekin bu tortishuvlar mamlakatimiz manfaatlarini, ona Vatanimizning yuksalishi maqsadida birlasha oladigan bo'lishi lozim.

■ Ravshan MAHMUDOV,
"Milliy tiklanish" gazetasi sharhlovchisi

8-11-avgust kunlari Olmaliq shahrida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti sovrini uchun belbog'li kurash bo'yicha 2002-2004-yillarda tug'ilgan o'smirlar va qizlar o'rtasida jahon chempionati o'tkazildi.

OLMALIQ JAHON CHEMPIONATIGA MEZBONLIK QILDI

Unda Rossiya, Germaniya, Xitoy, Isroil, Hindiston, Eron kabi dunyoning 40ga yaqin mamlakatidan 200 nafar sportchi ishtirok etdi. Jahon birinchiligida o'g'il bolalar o'n bir, qizlar esa etti vazn bo'yicha bahslashdi.

— Kurash xalqimiz milliy qadriyatlarini, urf-odatlarini bilan chambarchas bog'liq, shu sabab "Milliy tiklanish" demokratik partiyasi Toshkent viloyati kengashi ham mazkur xalqaro musobaqaga alohida tayyorgarlik ko'rdi, — deydi O'zMTDP Olmaliq shahar kengashi raisi O'razali Mrzanov. — Tadbir oldidan Olmaliq shahrida "O'zbek kurashi — jasorat va halollik timsolidir" loyihasi doirasida "O'zbek kurashi jahon maydonida" mavzusida davra suhbatini tashkil etdik. Partiyamiz tashabbusi bilan shahrimiz yoshlari o'rtasida belbog'li kurash bo'yicha turli musabaqalar o'tkazdik.

To'rt kun davom etgan kurashlarda terma jamoamiz 14ta oltin medalni qo'lga kiritib, umumjamoa hisobida birinchi bo'ldi. Ikkinchi o'rinni rossiyaliklar egalladi. Qozog'iston va Qirg'iziston terma jamoalari uchinchi o'ringa munosib ko'rildi.

■ **Muslima JUMABOEVA,**
O'zMTDP Olmaliq shahar
kengashi etakchi mutaxassisi

INSON O'ZGARSA, JAMIYAT O'ZGARADI

O'zbekiston "Milliy tiklanish" demokratik partiyasi Toshkent shahar kengashi tomonidan partiyaning 2020-2025-yillarga mo'ljallangan saylovoldi Platformasi loyihasi muhokama qilindi. Oliy Majlis Qonunchilik palatasidagi partiya fraksiyasi a'zolari, hududiy partiya tashkilotlari vakillari, mahalliy Kengash deputatlari hamda faollar ishtirok etgan tadbirida partiyaning saylovoldi Platformasi bugungi kun talabiga mos kelmay qolgani uchun ham uni tubdan yangilash zarurligi ta'kidlandi.

Albatta, siyosiy maydonda saylovchilar ishonchini qozonishga intilayotgan partiya uchun davlat va jamiyat farovonligiga birdek xizmat qiluvchi saylovoldi Platformasi zarur. 2020-2025-yillarga mo'ljallangan yangi saylovoldi Platformani esa partiya faoliyatiga befarq bo'lmagan yurtdoshlarimiz, ayniqsa, olim, ijodkor, ekspert va mutaxassislar fikr-mulohazasi, takliflarini inobatga olgan holda ishlab chiqish maqsadga muvofiq. Samarqand va Namanganda bo'lib o'tgan debatda ham Platforma tanqidiy tahlil qilinib, partiya bugungi siyosiy maydonga qanday yangi g'oya va maqsadlar bilan chiqishi kerak, milliy yuksalishga halaqit berayotgan muammolar nimalardan iborat kabi savollarga javob izlandi.

Ma'lumki, yurtimizdagi yangilanishlar tufayli fuqarolarning qarashlari o'zgaryapti, huquqiy savodxonligi oshyapti. Muammolarni ochiq-oshkora aytishni o'rganyapmiz. Endi saylovchilarni quruq, balandparvoz va dalarga ishonitirib bo'lmaydi. Tan olish kerak, siyosiy partiyalar hamon mudroq holatda, ularning uyg'onishi juda-juda qiyin kechyapti. Hatto ayrim partiyalar qanday g'oyani ilgari surishni bilmay boshi qotayotgani ham haqiqat. "Milliy tiklanish"ning esa g'oyasi aniq: avvalo jamiyatda milliy ong, milliy tafakkurni yuksaltirish, "Insonni o'zgartirmasdan, jamiyatni o'zgartirib bo'lmaydi" degan g'oya atrofida birlashib, milliy tiklanishdan milliy yuksalish sari dadil qadam tashlashdir.

— Partiya yangi saylovoldi

Platformasida hunarmandlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratishi lozim, — deya ta'kidladi debatda so'z olgan O'zMTDP Andijon viloyat kengashi raisi Hamidjon Omonov. — Bugun

Partiya saylovoldi
Platformasi
bugungi kun
talabiga mos
kelmay qolgani
uchun ham uni
tubdan yangilash
ta'kkozo etilmokda.

qaysi hunarmand bilan gaplashmang, mahsuloti uchun bozor yo'qligidan noliydi. Men hunarmandlik mahsulotlari uchun milliy brend yaratish taklifini ilgari surmoqchiman.

Tadbirida "Milliy tiklanish" partiyasi Markaziy kengashi raisi Alisher Qodirov partiya yangilanishlar davrini boshdan kechirayotganini, ayniqsa, quyi bo'g'inlar faoliyatidagi kamchilik va nuqsanlar chuqur tahlil etilib, hududlardagi kengashlar, boshlang'ich partiya tashkilotlari kuchli, yetakchilik qobiliyatiga ega kadrlar bilan

to'ldirilayotganini ta'kidladi.

A.Qodirov shuningdek, partiya o'z g'oyasi bilan eng chekka hududlarni ham qamrab olishi, oddiy odamlarning fikr-mulohazalari asosida esa partiyaning birlamchi hujjati sanalgan saylovoldi Platformasi butunlay qayta ko'rib chiqilishi lozimligini ta'kidladi.

— Ayollar bilan bog'liq bir og'riqli masala bor. Oilasi, turmush o'rtog'idan jabr ko'rgan yoki jazo muddatini o'tab qaytgan ayollarga ko'rsatilayotgan e'tibor yetarli darajada emas, nazarimda. Partiya saylovoldi Platformasida mahalla, oilalardagi xotirjamlik, tinchlik va osoyishtalikni saqlash, hayot tashvishlari va muammolarini sabr-toqat, oqilalik bilan hal etish jarayoniga o'z hissasini qo'shayotgan xotin-qizlar manfaatlarini himoya qilish, qo'llab-quvvatlash kabi vazifalar ko'zda tutilishi zarur, — deya o'z taklifini bildirdi xalq deputatlari Bektemir tuman Kengashi deputati Feruza Jalilova.

— Bir paytlar xalqaro miqyosda "Inson insoniyatini saqlab qola oladimi?" degan savol o'rta tashlangan edi. Lekin o'shanda javob topilmadi. Bir isbot talab qilmaydigan haqiqat bor: insonni o'zgartirmay turib, jamiyatni o'zgartirib bo'lmaydi. Dunyoda odam savdosi, qotillik, o'g'rilik kabi jinoyatlar kun sayin ko'paymoqda. Afsuski, O'zbekiston ham bunday illatlardan xoli emas. Buning tub ildizi ma'naviyatsizlik, bilimsizlik emasmi? Nasihat qilishdan charchamayapmiz, lekin foydasi bo'lmayapti. Partiya saylovoldi Platformasida ma'naviyat, ta'lim va tarbiyani ustuvor vazifa sifatida belgilab, bu borada uzluksiz Konsepsiya ishlab chiqishga alohida e'tibor berishi lozim.

Bu — Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi rahbarining birinchi o'rinbosari Muhammadjon Quronovning fikrlari.

— Sud-huquq sohasida adolat o'rnatilishida hanuzgacha katta muammolar mavjud. Fuqarolardan ushbu sohaga taalluqli murojaatlar soni kamaymayapti, — dedi xalq

deputatlari Shayxontohur tuman Kengashi deputati, Oliy Majlisning Inson huquqlari bo'yicha vakili (Ombudsman) kotibiyati mudiri Saidbek Azimov. — Xo'sh, O'zMTDP o'tgan davr mobaynida bu yo'nalishda qanday ishlarni bajardi, degan o'rinni savol tug'iladi. Sanoqli deputatlarimizgina amaliy ish qilgan bo'lishlari mumkin. Shuning uchun saylovoldi Platformada belgilangan sud-huquq sohasini nazoratga olish borasidagi ishlarni kuchaytirmasak, fuqarolarimizning bo'lajak saylovda partiyamizga bo'lgan ishonchi kamayishi mumkin.

Bundan tashqari, sud-huquq tizimida inson huquqlari madaniyatini oshirish borasidagi ishlarni kuchaytirish lozim. Ya'ni, bu masalaga javobgar tashkilotlar bilan hamkorlikni kengaytirish kerak. Ammo, partiyaning saylovoldi Platformasida bu borada hech nima deyilmagan. Agar O'zMTDP chin ma'noda xalq ishonchini qozongan partiyaga aylanmoqchi bo'lsa, birinchi navbatda, adolatsizlikka qarshi kurashishga katta ahamiyat berishi, huquqiy demokratik davlat, fuqarolik jamiyati barpo etishda qonun ustuvorligini ta'minlash mas'uliyatini ham zimmasiga olishi zarur.

Debatda partiya saylovoldi Platformasining mukammal bo'lishini ta'minlash uchun qator takliflar bildirildi. Jumladan, milliy qadriyat va urf-odatlarini saqlash, xavfsiz axborot uchun huquqiy asos yaratish, gender tengligini ta'minlash, ma'naviyat va ma'rifat, ta'lim, ilmiy taraqqiyotiga, innovatsion ishlanmalar rivojiga xizmat qiluvchi mustahkam platformani shakllantirishga qaratilgan maqsad va vazifalar yangi Platformada o'z aksini topishi lozim.

***

Nukus, Termiz hamda Navoiy shaharlarida ham O'zMTDP Qoraqalpog'iston Respublikasi, Surxondaryo va Navoiy viloyat

kengashlari tomonidan 2020-2025-yillarga mo'ljallangan saylovoldi Platforma loyihasi muhokama qilindi. Tadbirda, shuningdek, dekabr oyida bo'lib o'tadigan Oliy Majlis Qonunchilik palatasi, Qoraqalpog'iston Respublikasi Jo'qorg'i Kengesi, xalq deputatlari viloyat, tuman va shahar Kengashlari saylovga tayyorgarlik ko'rish hamda bu borada amalga oshirilishi lozim bo'lgan masalalar muhokama qilindi.

Kelgusi sonda ushbu debatlar haqida batafsil ma'lumot beriladi.

■ **Ravshan MAHMUDOV,**
"Milliy tiklanish" muxbiri

Ochiq muloqot

AYOLLAR FAOLLIGINI OSHIRISHDA UCH YO'NALISHDA ISH OLIB BORILADI

ular nimalardan iborat?

O'zbekiston "Milliy tiklanish" demokratik partiyasi Markaziy kengashi "Ayol — millat ovozi" mavzusida ochiq muloqot o'tkazdi. Tadbirda partiya Dasturi va 2020-2025-yillarga mo'ljallangan saylovoldi Platformasi loyihasida xotin-qizlar masalasiga doir vazifalar atroflicha muhokama qilindi.

Partiya Markaziy kengashi raisi Alisher Qodirov ayni kunda xotin-qizlarning huquq va erkinliklarini ro'yogga chiqarish, ularning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirishga qaratilgan milliy qonunchilik ijrosini

ta'minlash muhim ahamiyat kasb etayotganini ta'kidladi. Olima ayollar, yozuvchi-shoiralar, davlat va jamoat tashkilotlarining faol xotin-qizlari ishtirok etgan tadbirda "Milliy tiklanish" demokratik partiyasining

dasturiy vazifalariga xotin-qizlar yo'nalishida salmoqli takliflar taqdim etilishiga ishonch bildirdi.

Ta'kidlanishicha, partiyaning yangilanayotgan Ustavi, Dasturi va saylovoldi Platformasida xotin-qizlarning manfaatlarini himoya qilish, fuqarolik jamiyatining eng muhim bo'g'ini bo'lmish oila institutini qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratilmoqda, jamiyatda oila an'analari ma'naviy qadriyatlarining asosiy manbalari sifatida e'tirof etilayotir. Oila qadriyatlarini mustahkamlash va undagi ayrim

salbiy ko'rinishlarga barham berish, oila, meros, uy-joy da'vosi va maishiy turmush manbaida tug'iladigan boshqa nizolarni sudgacha hal etish tizimini rivojlantirish, bu borada mahalla xizmatidan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, jismonan sog'lom va har tomonlama barkamol avlodni dunyoga keltirish, yosh oilalarga g'amxo'rlik qilish, ularni uy-joy bilan ta'minlash va boshqa iqtisodiy, huquqiy, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash ishlarida ko'maklashish, xotin-qizlar o'rtasida hunarmandchilik,

oilaviy tadbirkorlik, kasanachilikni rivojlantirish kabi ustuvor vazifalar aks etayotir.

Mazkur vazifalardan kelib chiqqan holda ochiq muloqotda partiya Ustavida "Ayollar qanoti"ning tashkiliy-huquqiy asoslari va moliyaviy manbalarini belgilash, xotin-qizlar muammolari bilan ishlash, partiya tarafdorlari va kadrlar zaxirasini shakllantirishda mazkur tuzilmaning samaradorligini oshirish, partiya "Ayollar qanoti" orqali yosh siyosiy yetakchilar maktabining tarmog'ini yaratish zarurligi ham ta'kidlandi.

Ochiq muloqot ishtirokchilari O'zbekiston "Milliy tiklanish" demokratik partiyasi Dasturi va 2020-2025 yillarga mo'ljallangan saylovoldi Platformasi loyihasi yuzasidan ham o'z fikr-mulohazalarini bildirdilar.

■ **O'z muxbirimiz**

BANK TADBIRKORGA QACHON QAYYISHADI?

yoki islom tartib-qoidalariga asoslangan bank-moliya tizimini joriy etish qanday samara beradi?

So'nggi paytlarda islom bank-moliya tizimi va uni O'zbekistonda ham qo'llash haqida turlicha fikr-mulohazalar bildirilmoqda. Bu bejiz emas, albatta. Chunki tadbirkorlarimiz orasida o'z faoliyatini nafaqat amaldagi qonunchilikka, balki islom tartib-qoidalariga asosida amalga oshirishni istovchilar ham ko'paymoqda. Qolaversa, "Halol" yorlig'i ostida mahsulot ishlab chiqarishni rejalashtirayotgan tadbirkorlar banklarning an'anaviy foizli kreditlaridan foydalanishga majbur bo'lmoqda. Chunki islom bank-moliya tizimida muhim hisoblangan foizsiz kredit, vaqtincha sheriklikka asoslangan investitsiyalar, ishonch asosida moliyalashtirish kabi usullar hali mamlakatimiz bank-moliya tizimidan o'rin olganicha yo'q.

Mutaxassislarining ta'kidlashicha, bu borada Londondan Yevropa islom bank-moliya tizimining markaziga aylantirishga erishgan Buyuk Britaniya hukumatining tajribasi diqqatga sazovor. 2000 yilda Angliya banki davlat G'aznachiligi bilan hamkorlikda bu tarmoqni rivojlantirishning imkoniyat va muammolarini ko'rib chiqish bo'yicha ishchi guruhi tuzadi. 2003 yilda mamlakat soliq va boshqarish tizimiga qator o'zgartirish hamda qo'shimchalar kiritiladi. Shu bois bugunga kelib Buyuk Britaniyada 20ga yaqin bank-moliya tashkiloti islom dini talablari asosida ish olib bormoqda. Shu tariqa Buyuk Britaniya islom bank-moliya tizimida ham yetakchilikni qo'lga kiritdi.

O'zbekistonda islom tartib-qoidalariga asoslangan bank-moliya tizimini yo'lga qo'yish masalasi kun tartibiga chiqishiga yurtimiz banklaridagi kredit foizlarining o'ta darajada yuqoriligi ham sabab bo'lmoqda, deyish mumkin.

Markaziy bank yaqinda qayta moliyalash stavkasini yillik 16 foiz darajasida o'zgarishsiz qoldirganini ma'lum qildi. Bu banklarning kreditlar bo'yicha o'rtacha foiz stavkasi yanada oshishiga sabab bo'ldi. 2019 yilning birinchi choragida bank kredit stavkasi

23,4 foizni tashkil qildi. Iste'mol kreditlari esa ayrim banklarda 30 foizdan ham oshib ketdi. Bu yaqin yillardagi eng yuqori ko'rsatkichdir. Imtiyozli kreditlar bo'yicha foiz stavkasi o'rtacha 5,9 foizga yetdi. Bu imtiyozli kreditlar narxi bozor narxidan 4 barobar, qayta moliyalashtirish stavkasidan esa qariyb 3 barobar past deganidir.

Ma'lumotlarga qaraganda, O'zbekiston kredit foizlarining yuqoriligi bo'yicha dunyoda yetakchi o'rinda turadi. Faqat Braziliya, Madagaskar, Gambia, Argentina, Tojikiston va Mozambikda bundan bir oz yuqoriroq ko'rsatkich kuzatiladi, xolos. Bank foiz stavkalarining bunday yuqori qiymati ko'plab biznes va iste'molchilarning qarz olishiga imkon bermayapti. Yoki tadbirkorlik muhiti va ish yuritish xavf-xatarlarining yanada oshishiga olib kelmoqda.

Tan olish kerak, bank kredit foiz stavkasining bunday yuqori darajada bo'lishi mamlakatimizda kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishga jiddiy to'siq bo'layotgan omillardan biriga aylanmoqda. Foizlarning yuqoriligi sabab, hali biznesini endigina yo'lga qo'yib-qo'ymagan, tetapoya bosqichidagi ayrim korxonalar bankrot bo'lishiga, oddiy aytganda, sinishiga ham

sabab bo'layotir. Chunki kredit olgan tadbirkor faoliyatining uchinchi yoki to'rtinchi oyidan boshlab bankka kredit va foiz stavkalari to'lovini amalga oshira boshlashi lozim. Bank uchun esa korxonaning foydaga kirgan-kirmaganining mutlaqo qizig'i yo'q. Bankrot bo'lishingiz ham ularni umuman tashvishlantirmaydi. Chunki u yoqda olgan kreditingiz qiymatidan-da yuqori narxda baholangan garovingiz turibdi. Shartnoma tuzilgan, shartlarni bajarishga majbursiz, aks holda bank bor-budingizni tortib oladi.

Mana shunday sharoitda har qanday kishining xayolida islom tartib-qoidalariga asoslangan kreditlardan keng miqyosda foydalansam bo'lmaydimi, degan fikr-mulohazalar paydo bo'lishi shubhasiz. Bunday tartibda ishlayotgan banklar sizga kreditni foiz ko'rinishida emas, balki foydangizga sherik sifatida beradi. Siz berilgan moliyaviy yordamdan qancha ko'p daromad ko'rsangiz bankning foydasi ham shunga yarasha oshib boraveradi. Bundan ko'rinib turibdiki, bank ham sizning biznesingiz yanada rivojlanishidan, foydangiz oshishidan manfaatdor.

Ma'lumki, har qanday tadbirkorlik, eng avvalo, tavakkalchilikka asoslanadi. Islomiy tartib-qoidalar asosida ishlayotgan banklar kredit olib faoliyatini hamon to'g'ri yo'lga qo'yolmayotgan korxonalar o'z mutaxassislarini jalb qilib, uning oyoqqa turib ketishiga ham yaqin ko'makchi, maslakdosh bo'ladi. Agar shunday yo'l tutmasa, bank tadbirkorga bergan pulidan ayrilib qolishi ham mumkin. Qolaversa, islomiy bank tizimining rivojlangan davlatlarda aholi o'z xohishi bilan qo'lida bo'sh turgan mablag'larini real iqtisodiyotga jalb qilish ko'rsatkichi yildan-yilga o'sib borayotgani kuzatilmoqda. Bu, o'z navbatida, ham mamlakat iqtisodiyoti, ham aholi farovonligi yuksalishiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi.

Soha mutaxassislari bugun mamlakatimizda har bir korxonada oldiga eksportni rivojlantirish talabi qo'yilayotgan bir sharoitda O'zbekistonda ham islom bank-moliya tizimini takomillashtirish muhim ahamiyatga ega ekanini

ta'kidlashmoqda. Chunki islom tartib-qoidalariga asosida olingan kredit hisobiga ishlab chiqarilgan "Halol" standartidagi mahsulotlarga nafaqat musulmon davlatlari, balki G'arb davlatlarida ham talab oshib boryapti. Dunyo aholisining salkam to'rtidan bir qismini musulmonlar tashkil qilishini inobatga olsak, bu yo'nalishdagi ishlarni rivojlantirish qanchalik muhimligi o'z-o'zidan ayon bo'ladi.

O'zbekistonda ham tadbirkorlar va aholiga islom dini me'yorlari asosida xizmat ko'rsatuvchi moliyaviy muassasalarni tashkil qilish ishlari boshlangan. Ayni paytda "Hi-Tech Bank" mutasaddilari ana shu yo'nalishda rivojlangan davlatlar tajribalarini chuqur o'rganib, «Islomiy darcha» loyihasini yaratdi va amaliyotga tadbir etdi. Bank bu borada AlHuda CIBE (Center of Islamic Banking and Economics) xalqaro tashkilot tomonidan sertifikat bilan ham taqdirlandi.

2019 yilning birinchi choragida bank kredit stavkasi 23,4 foizni tashkil qildi. Iste'mol kreditlari esa ayrim banklarda 30 foizdan ham oshib ketdi. Bu yaqin yillardagi eng yuqori ko'rsatkichdir.

— Jahon tajribasida sinalgan, qator afzalliklari bilan tan olingan islom bank xizmatlari bugungi kunga kelib nafaqat arab davlatlari, balki Amerika, Osiyo va qator Yevropa mamlakatlarida ham keng qo'llanilmoqda, — deydi bank boshqaruvi raisi Barhayotjon Sattorov. — Bunday bank xizmatlarining tashkil etilishi mijozlarimiz tomonidan iliq kutib olindi. U sherikchilik, mijoz biznesiga aralashmagan holda maqsadli, qaytarish va to'lovli, daromad hamda ta'minlanganlik ta'moyillariga asoslangan holda moliyaviy mablag' ajratish orqali hamkorlik qilishni nazarda tutadi.

"Hi-Tech Bank" tomonidan taqdim qilinayotgan islomiy moliyalashtirish loyihasiga ko'ra, mijoz biznes-rejasiga asosan loyiha 25 foizdan kam bo'lmagan miqdorini o'z hisobidan moliyalashtirilayotgan loyiha qonun hujjatlarida ta'qiqlangan faoliyat turlari, shuningdek, alkogol, tamaki mahsulotlari ishlab chiqarish va sotish, qimor o'yinlari kabi sha'riy harom hisoblangan faoliyat turlariga sarflanmasligi lozim.

Moliyalashtirish bank va mijoz o'rtasida birgalikdagi hamkorlik biznesi tamoyili asosida amalga oshirilib, daromad sherikchilik asosida qo'shgan hissasiga qarab, tegishli ulushlarda taqsimlanadi. Sodda qilib aytganda, mijoz, ya'ni tadbirkor olib borayotgan faoliyatidan ko'rgan daromadni kelishilgan summa bilan baham ko'radi. Tadbirkor shartnomaga asosan har oyda olgan kreditiga foiz to'lamasdan, biznesidan ko'rgan foydadan ulush to'laydi. Mabodo kredit mablag'idan belgilanmagan maqsadlarda foydalanilmasa, bank mijozdan mablag'ini muddatidan oldin qaytarib oladi va shartnomani bekor qiladi. Umuman, islomiy moliyalashtirishning afzalliklaridan eng muhimi, bank bilan mijoz o'rtasida tuzilgan loyihadan ko'rilgan foyda tomonlar o'rtasida adolatli taqsimlanadi, ta'minotdagi imtiyozlar, ko'zda tutilgan daromadni oyma-oy teng taqsimlangan holda qaytarilishi, mijoz faoliyatining suverenitetini ta'minlaydi. Birorta muammo yuzaga kelsa, o'zaro manfaatli muzokaralar o'tkazish, penya va jarima to'lovlarisiz hal qilinadi.

To'g'ri, islom bank-moliya tizimi faoliyatini ham bekami ko'st, kamchiliklardan xoli deb bo'lmaydi. Chunki bu soha hali to'liq o'rganilmayapti. Buning uchun avvalo islom banki tizimini chuqur tadqiq etish, mutaxassislar tayyorlash va uning huquqliy asoslarini yaratish muhim ahamiyatga ega.

■ Ravshan MAHMUDOV,
"Milliy tiklanish" muxbiri

SAYLOVDA NEGA PARTIYA G'OYASIGA EMAS, SHAXS MAVQEIGA TAYANAMIZ?

Bugun demokratik qarashlar mustahkamlanayotgan bir davrda jamoatchilik nazorati, jurnalistlar ushbu sa'y-harakatning asoslaridan biri sifatida ishtirok etishi nazarda tutilmoqda. So'nggi yillarda jamiyatimiz taraqqiyotning yangi bosqichiga ko'tarildi, muammolar ro'y-rost, ochiq-oydin aytila boshlandi. Bunday so'z erkinligining shabadalari, dastlab, Internet saytlari, turli ijtimoiy tarmoqlarda boshlandi. Ushbu jarayonda o'zining o'tkir qarashlari, keskin fikrlari bilan omma e'tiborini tortgan, kezi kelsa keng miqyosdagi muammolarga yechim topilishiga turtki bo'lgan blogerlik instituti paydo bo'ldi.

"Milliy tiklanish" gazetasi o'z faoliyatini yangi qiyofa, shakl va mazmunda davom ettirar ekan, ana shunday mustaqil fikrlaydigan blogerlarga keng o'rin berishga qaror qildi. Bu yangi loyiha davomiy bo'lib, gazetamizning har bir sonida ko'zga ko'ringan blogerlarning dolzarb mavzular yuzasidan bildirgan fikr-mulohazalari e'lon qilib boriladi.

Loyihaning bu galgi ishtirokchisiga quyidagicha savol bilan murojaat qildik:

— O'zbekistonda saylov jarayonida ko'proq partiya uchun emas, shaxslarga ovoz berish odatga aylangan. Xorij tajribasida esa ko'p holatlarda saylovchilar alohida shaxsga emas partiya va uning g'oyalari ovoz berishga o'rgangan. Bu holat qanday omillarga bog'liq, deb o'ylaysiz?

Gazetamiz bilan hamkorlik qilishni istovchi blogerlar hamda ijtimoiy tarmoqlardagi faol jurnalistlarni hamkorlikka chaqiramiz.

— Tasavvur qilaylik, bir hududda futbol anchadan beri "o'lik", hududning bosh futbol jamoasi ham necha yillardan buyon kuchsizlar qatorida. Lekin yangi yildan jamoada birdan kuchli (maoshi ham shunga yarasha) futbolchilar paydo bo'lib qoladi, sharoitlar yaxshilanadi; o'tgan yili safar o'yinlariga borishga pul topolmay yurgan jamoa kutilmaganda xorijda o'quv-mashg'ulot yig'ini o'tkazadi. Oradan yarim yil o'tar-o'tmay yana "eski xammom, eski tos" — kuchli futbolchilar ham jamoani yarim yo'lda tashlab ketgan, yil boshidagi g'oliblik haqidagi o'ylar yo'qqa chiqqan, farroshga to'lashga ham pul yo'q...

Sababini surishtirsangiz, yangi yil arafasida hududga yangi, jumladan, futbolga qiziqadigan hokim tayinlangan bo'ladi. Shu qiziqishining ortidan u hududda, xususan, futbolni ham ko'tarishga urinadi, nimalardir qiladi ham. Olti-yetti oydan keyin esa u boshqa ishga o'tib ketadi (yoki umuman siyosatdan chetlatiladi), uning, xususan, futbol sohasida boshlagan ishlari ham o'lda-jo'lda qoladi...

Nega shunday? Futbolni rivojlantirish bo'yicha mamlakat rahbariyati ham, hukumati ham ko'plab hujjatlar qabul qilgan. O'sha hujjatlarda belgilangan vazifalar to'liq bajarilsa, qo'yilgan talablarga vijdonan amal qilinsa, rahbari futbolga qiziqsa-qiziqmasa har bir hududda futbol rivojlanaverishi kerak aslida. Yo'q, bari shaxsga (ayni holatda — rahbarga) bog'liq — agar shaxs futbolga qiziqsa, mamlakat rahbariyati va hukumati qarorlaridan unumli foydalanib, futbolni rivojlantiradi. Shaxs futbolga qiziqmasa, qarorlar ijrosi o'lda-jo'lda qoladi — ijroning o'lda-jo'lda qolmasligini ta'minlaydigan samarali tizim yo'q, bo'lsa ham ishlamaydi; eng yomoni — avvalgi rahbar boshlagan tashabbuslar yangisining davrida yo'qqa chiqarilishi ham bor.

Va xuddi shunday ayanchli manzarani boshqa ko'plab sohalarda ham ko'rish mumkin: shaxs, shaxs va yana shaxs. Tabiiyki, bunday sharoitda odamlar tizimga, tizimni quradigan tashkilotlarga ishonmaydi, hatto ularning borligini bilmaydi ham — faqat shaxsga tayanadi, uning so'zlarini qonundek qabul qiladi.

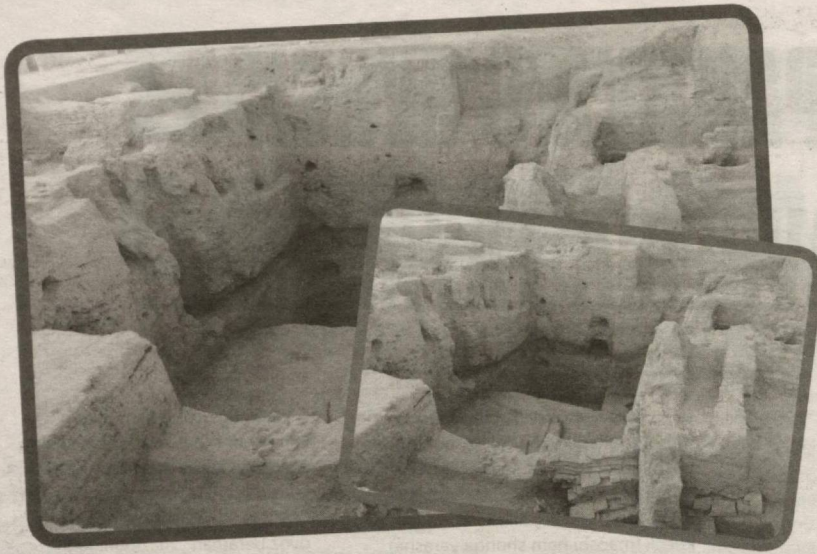
Shuning uchun ham bugun ijtimoiy tarmoqlarda: "Falonchining nomzodi qaysi partiyadan ko'rsatilishining farqi yo'q, Oliy Majlisga saylovlarda baribir unga ovoz beraman", mazmunidagi fikrlar yangramoqda. Rivojlangan mamlakatlar uchun bunday bayonotlar mantiqsizlikdek ko'ringan bo'lardi. Axir, odamlarning ko'ziga iqtisodiyotni liberallashtirish, import cheklolarini yo'qotish tarafdoridek ko'rinayotgan kishining nomzodi qanday qilib mahalliy tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlashdek "yuksak maqsad" yo'lida xalqni kambag'allashtiradigan proteksionizmni targ'ib qiluvchi konservativ partiya nomidan ko'rsatilishi mumkin? Darhaqiqat, mumkin emas. Lekin bizda partiyalar o'rtasida bunday farqlarni ko'rmaysiz — ularning qay biri erkin bozor tarafdori-yu, qay biri proteksionist? Aksincha, tadbirkorlarning himoyachisi bo'lgan partiya ularning binolari buzilayotgan vaqtda ma'naviyat haqida gapira boshlashiga, ma'naviy asoslar uchun kurashuvchi partiya esa ma'naviyat niqobi ostida "zapretlar to'lqini" ko'tarilganida yangi ish o'rinlari yaratish haqida ma'ruza o'qishiga guvoh bo'lish ehtimoli yuqoriroq.

Partiyalarimizning nomida "demokratik", "liberal-demokratik", "sotsial-demokratik" degan qo'shimchalar bor, qarab tursang xuddi bir-biridan farq qiladigandek, lekin aslida bir butunning besh qismiga o'xshaydi ular — hatto bir-birini eplab tanqid qilolmaydi, eplab bir-biriga muxolifat bo'la olmaydi. "Nomzodi qaysi partiyadan ko'rsatilsa ham ovoz yig'adigan" shaxsda esa hammasi aniq — u nima tarafdori-yu, nimaga qarshi — barini ochiq aytadi, odamlar uning niyatini biladi.

Maqsadi aniq, niyati oydin bo'lgan odamga esa ishonsa bo'ladi.

Muxrim
A'ZAMXO'JAEV,
bloger

AXSIKAS, AXSHIYKAS, OQSUVKAT yoxud Axsikent haqida biz bilmagan haqiqatlar

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 16-oktyabrda "Namangan viloyatining To'raqo'rg'on tumanida "Axsikent" arxeologiya merosi obyektini muhofaza qilish va tadqiq etish yodgorlik majmuasini tashkil etish to'g'risida"gi qarori e'lon qilindi. Tarixchilarning e'tirof etishicha, agar ushbu qaror qabul qilinmaganida, Farg'ona vodiysi, ayniqsa, Axsikentning uzoq yillik tarixi izsiz yo'qolib ketishi mumkin edi. Mazkur qarordan so'ng nafaqat Namangan davlat universiteti tadqiqotchilari, balki Axsikent tarixi va uning ilm-fan rivojidadagi tutgan o'rni bilan qiziqqan barcha ilm ahli uchun keng imkoniyat eshiklari ochildi. Chunki Axsikent ilmiy jihatdan chuqur tadqiq etilmas ekan, Farg'ona tarixi, qolaversa, mamlakatimiz va dunyo taraqqiyotida munosib o'ringa ega bo'lgan vodiy shaharlari o'tmishi to'liq ochilmay qolaveradi.

Ma'lumki, Farg'ona vodiysi shaharlari nafaqat tabiatining go'zalligi balki, Buyuk ipak yo'li chorrahasida joylashgan savdo-sotiq markazi, ilm-fan, san'at, me'morchilik, diniy va dunyoviy fanlar markazi, kashfiyotchi mutafakkirlar makoni bo'lgani bilan mashhurdir. Axsikent esa bu shaharlar ichida alohida o'ringa ega va u o'rta asrlarda vodiyning eng so'lim, o'z davrining yirik ilmiy markazlaridan biri hisoblangan. Shu bilan birga shahar vodiy ilmiy muhitida tarixiylar topgan olimu fuzalolar ijodiy sifatida ham dong taratgan.

Axsikent yodgorligi — qadimiy shahar xarobasi. Namangan viloyati To'raqo'rg'on tumanidagi Shahand qishlog'i hududida, Sirdaryoning o'ng sohilida joylashgan. Tarixiy ma'lumotlarga qaraganda, Axsikat shahri

miloddan avvalgi III-II asrlarda vujudga kelgan, IX-X asrlarda Farg'ona vodiysining poytaxti bo'lgan. 1219-yilda mo'g'ullar tomonidan butunlay vayron qilingan. Uning eski o'rnidan 5-7 kilometr g'arbda bunyod etilgan yangi Axsikat esa XIV-XVII asrlarga mansubdir.

Farg'ona vodiysi shaharlari nomini o'ziga nisba qilib olgan olimlarning ilmiy merosi, hayoti to'g'risida ma'lumotlar juda kam yetib kelgan. "Axsikent" arxeologiya merosi obyektini muhofaza qilish va tadqiq etish direksiyasi ilmiy xodimlari viloyat "Ajddodlar merosi" jamoat fondi bilan birga bir necha yil mobaynida qadimiy qo'lyozmalarni o'rganib, Axsikent deparasida yetishib chiqqan allomalar, ularning hayoti, ijodi va ilmiy merosini tadqiq etdi. Jumladan, Axsikatiy,

Kosoniy, Marg'iloniy, O'zgandiy, Farg'oniyalar o'z davrining yetuk olim va mutafakkirlari bo'lgani, ularning ilmiy, badiiy salohiyati xalqaro miqyosda e'tirof etilganini aniqladi.

Axsikent — Farg'ona mintaqasidagi markaziy bosh poytaxt shahar hisoblangan. Uning nomi tarixiy manbalarda turlicha kelgan. Xorazmiy Axsikas, Beruniy Axshiykas, Yoqut Hamaviy va Idrisiy Axsikykas va boshqa tarixchilar har xil ko'rinishda bitganlar. Zahiriddin Muhammad Bobur "Boburnoma" va boshqa asarlarida Axi, Mirzo Muhammad Haydar "Tarixi Rashidiy"da Axi, 1030-hijriy yilida Axsikentda bo'lgan zilzilani o'z ko'zi bilan ko'rgan Muhammad Toxun bin Abu ul Qosim "Ajoib ut Tabokat" asarida Axi deb zikr qilgan. Temuriylar va Shayboniylar davrida Axsikentda zarb qilingan tangalar ham "Axi shahrida zarb qilingan" deb yozilgan.

Axsikent tarixini o'rganish borasida fidoyi olim Tohirjon Qozoqovning fikricha: "...Axi so'zining sof turkiy tildan olinganiga shubha yo'q. Axsikent Norin va Qoradaryo qo'shilishidan hosil bo'lgan Sirdaryo qirg'og'ida joylashgan bo'lib, Norin daryosining qadimgi nomi "Oqsuv daryo" bo'lgan. O'lkamizda buloqlardan boshlangan daryolar "Qorasuv", tog'lardan boshlanganlari esa "Oqsuv" nomi bilan atalgan. Shu bois shaharni "Oqsuv bo'yidagi shahar Oqsuv kent" deb atalishi gidronomika jihatdan to'g'ri bo'ladi. Keyinchalik xalq tilida "Oqsuvkat" Axsikent bo'lib ketgan bo'lishi mumkin. "Kat" so'zi

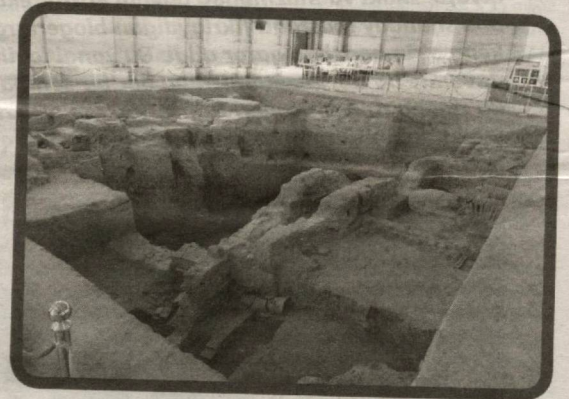
qadimgi turkiy tilda qal'a, shahar ma'nolarini anglatgan".

Ma'rifatparvar olim Is'hoqxon Ibrat domla "Turkiston viloyatining gazetisi"da chop etilgan maqolalari hamda "Tarixi Farg'ona" asarlarida hijriy 1030-yildagi Axsikent zilzilasidan keyin, keyingi 200 yil ichida paydo bo'lgan 15 ta qishloqni sanab o'tgan. Hozirgi kunda bu qishloqlar istiqomat qiluvchi aholining Oxi, Es oxi iboralari ishlatishi ham shunga dalolat qiladi.

Arab, fors tillaridagi manbalar va boshqa tadqiqotchilar nazdida Axsikent atamasi ham Movarounnahrning ko'plab shaharlari atamasi kabi ikki qismdan tashkil topgan: birinchi

poytaxti hisoblangan. Qadimgi Xitoy manbalariga asoslansak, eramizdan avvalgi davr, arab va fors tillaridagi hamda boshqa o'rta asr manbalarida arablar kirib kelgan va somoniylar davrida ham bosh shahar, poytaxt bo'lgani aytiladi. Temuriylardan Umarshayx Mirzo, Shayboniylardan Jonibek Sultonlar Axsikentni poytaxt qilganlar.

Shaharda ma'muriy binolar ark, mudofaa devorlari va minoralari, zarbxona, jome' masjidi, chillaxona, madrasalar, kutubxona, devonxona, erkaklar va ayollar hammomi, yer osti va usti suv yo'li inshootlari tizimi mavjud bo'lgan. Shahriston va

bo'lagi Axi yoki Axshi, ikkinchi bo'lagi esa boshqa ko'plab shaharlar atamasiga qo'shilib kelayotgan "kat" va "kas" ko'rinishidir. Axsikent so'zining birinchi tarkibiy qismi so'g'd tilida "axshiyz" va "xshiyz" so'zlari bo'lib, bosh, boshliq, rahnamo, xo'jayin, ega degan ma'nolarni anglatadi. Ikkinchi qismi esa shahar yoki qishloq, aholi yashash maskani ma'nolarini anglatadi.

Ma'lumki, hozirgi Norin daryosi va Qoradaryo qo'shilishidan hosil bo'lgan azim Sirdaryoni arab va fors tilidagi manbalarda "Sayxun daryosi", "Shosh daryosi" ham deb yuritilgan. Azim daryoning chap shimoliy qirg'og'ida joylashgan ko'hna va qadimiy shahar Axsikent Farg'ona vodiysining

uning tashqarisida bozorlar, duradgorlik, yog'och o'ymakorligi, kulolchilik, misgarlik, shishasozlik, temirchilik, qandolatchilik, to'qimachilik bilan shug'ullanuvchi hunarmandlar mavzolari bo'lgan. Shuningdek, sharqiy tomonida (hozirgi Shahand o'rnilarida) bozor va karvonsaroylarning faoliyat ko'rsatgani, bir necha kilometr cho'zilgan bog'-rog'lar bunyo etilgani ma'lum. Axsikent va uning atrofiga bog'dorchilik, dehqonchilik, savdo-sotiq, ilm-ma'rifat, ishlab-chiqarish va boshqa omillar aholining farovon hayot kechirgani, ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy taraqqiyot yuqori darajada bo'lganidan dalolatdir.

A.RAHMONOV,
Oliy Majlis Qonunchilik palatasi deputati,
A.VOHIDOV, B.RUZHINOV,
"Axsikent" arxeologiya merosi obyektini muhofaza qilish va tadqiq etish direksiyasi ilmiy xodimlari

ILK MILLIY SIYOSIY

PARTIYANING AYANGHLI QISMATI

Bosh vazir
Akbar Isomxo'ja
Ibrohimxo'ja o'g'li

O'zbek milliy siyosiy partiyalar garchi uzoq yillik tarixga ega bo'lmasa-da, lekin Vatanimiz tarixida o'ziga xos o'rin tutadi. XX asr boshlarida jaded taraqqiyparvarlari harakatining kuchayishi natijasida "Yosh xivaliklar", "Yosh buxoroliklar", "Sho'roi Islomiy", "Turk Adami Markaziyat", "Turkiston taraqqiyparvarlari" partiyalari paydo bo'ldi va ular xalqning siyosiy faolligini

oshirish, ommani chor Rossiyasi mustamlakachilik siyosatiga qarshi uyg'otish, o'lkada milliy mustaqil davlat barpo qilishga kirishdi. Ammo bu partiyalar chor ma'murlari va mahalliy hukmdorlar, keyinroq sho'ro hukumatining keskin qarshiligiga duch keldi. Siyosiy, nazariy va tashkiliy jihatdan yetuk shakllanib ulgurmay, yo'l boshchilari qatag'onga uchradi, surgun qilindi.

"Yosh xivaliklar" garchi qisqa vaqt faoliyat ko'rsatgan bo'lsa-da, lekin ilk milliy siyosiy partiya, ham nisbatan katta muvaffaqiyatga erishgan harakat edi. "Qatag'on qurbonlari" davlat muzeyi katta ilmiy xodimi, tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori Bahrom IRZAEV bilan suhbatimiz shu mavzuda bo'ldi.

— **Ma'lumki, "Yosh xivaliklar" dastlab guruh sifatida faoliyat ko'rsatgan. Ularning siyosiy partiya sifatida namoyon bo'lishiga qanday omillar sabab bo'ldi?**

— XX asr boshida Turkiston o'lkasida bo'lgani kabi Xiva xonligida ham taraqqiyparvarlar faoliyati kuchaydi. Xiva jadedlarining aksar qismi xon saroyiga yaqin, o'ziga to'q oilalarning farzandlari bo'lgan va ular yig'ilishib, she'rxonlikdan tashqari erk, adolat va dunyoda kechayotgan voqe'liklarga doir suhbatlar qurishardi. Xonlikda ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy o'zgarishlar, islohotlar o'tkazish bo'yicha fikr almashardi.

Aynan shu paytda, ya'ni, 1911 yilning 23 yanvaridan bosh vazir Akbar Isomxo'ja Ibrohimxo'ja o'g'li xonlik hayoti uchun muhim bo'lgan 10 banddan iborat islohot dasturini amalga oshirishga kirishdi. Unda xon xizmatidagilarga ish haqi tayinlash, yer solig'i, bozor to'lovlarini tartibga solish, sudvan oqilona foydalanish, zamonaviy shifoxonalar barpo etish, vaqf yerlaridan keladigan daromadning bir qismini maorif-madaniyat ishlariga sarflash, yangi usuldagi maktablar ochish, ta'lim tizimiga dunyoviy fanlarni kiritish kabi dolzarb masalalar ilgari surilgan edi. Ushbu islohotlar aslida "Yosh xivaliklar" g'oyasini to'la ifodalardi. Ammo boshlangan ishlar 1913-yil 9-avgust kuni Isomxo'janing shahid qilinishi bilan to'xtab qoldi.

"Yosh xivaliklar" tub islohotlarsiz maqsadga erishib bo'lmagligini anglab, siyosiy partiya sifatida faoliyat yuritishni lozim topdi va 1914-yilning avgustida Polvonniyoz hoji Yusupov rahbarligida Xiva shahrida inqilobiy tashkilot tuzildi.

— **Ilk milliy siyosiy partiya o'z dasturiga ham ega bo'lgan ekan. Unda asosan qanday maqsad-vazifalar belgilangan?**

— 1917-yil fevral inqilobi "Yosh xivaliklar" faoliyatiga kuchli ta'sir ko'rsatdi va ular ochiq kurash yo'liga o'tdi. "Yosh xivaliklar" o'z safiga ziyolilar, hunarmand, dehqon va savdogarlar, islom ulamolari hamda ayrim davlat amaldorlarini birlashtirib, partiya dasturida mamlakatda konstitutsiyaviy monarxiya o'rnatish, xonlik tuzumini tenglik va ozodlikka asoslangan boshqaruv bilan almashtirish, zulmga qarshi kurash, xalqni ma'rifatli qilish kabi maqsad-vazifalar qo'yilgan edi.

1917-yil 5-aprelda Xiva xoni Asfandiyorxon "Yosh xivaliklar" taqdim etgan manifestni imzolashga majbur bo'ldi. Manifestda Xiva davlatida vazirlik va amaldorlik

vazifalarini aholi tomonidan saylangan va tayinlangan vijdonli, adolatparvar kishilar bajarishi, xalq xohlamagan vazir, amaldor va hokimlar ishdan olinib, jinoyati isbotlansa, shariat qonunlari asosida jazoga tortilishi, barcha amaldor va davlat xizmatchilariga vazifalariga yarasha xazinadan maosh ajratilishi, Xiva davlatining moliya ishlarini uchun xazinachi joriy qilib, kirim-chiqimlarni nazorat qilish topshirilishi kabi 7 banddan iborat talab qo'yilgan edi.

Manifest ijrosini ta'minlash uchun 30 vakildan iborat muvaqqat qo'mita tashkil etildi. Mamlakatni boshqarish uchun Xiva xoni huzurida Majlis va Nozirlar kengashi tuzildi. Chor Rossiyasi bilan munosabatlarni yaxshilash uchun maxsus vakil tayinlandi va shu tariqa "Yosh xivaliklar" Xiva xonligida bir muddat yetakchi siyosiy kuchga aylandi.

— **"Yosh xivaliklar" o'ta murakkab sharoitda ish olib borgan tarixdan yaxshi ma'lum. Chunki chor Rossiyasi "bir o'q bilan ikki quyoni urish", "ketmonning sopini o'zidan chiqarish" siyosatini yurgizayotgan edi. Ya'ni qarshi kuchlar siyosiy partiya xatti-harakatini shunchaki chetdan kuzatib turmagan bo'lsa kerak?**

— Albatta, ular "Yosh xivaliklar" kuchayishidan manfaatdor emas edi va shu sabab tish-tirnog'i bilan qarshilik ko'rsata boshladi. "Yosh xivaliklar" partiyasi etakchilaridan Jumaniyoz hoji Boboniyoz o'z xotirasida "...Niqolaylar hukumati Xiva xonligini o'z himoyasida bo'lib turg'onig'a ham qanoat qilmasdan to'g'ridan-to'g'ri boshqa mustamlakalari qatoriga qo'shish va Xiva xonligini butunlay yo'q qilish uchun har turli vositalar bilan zaminlar tayyorlamoqda ekani ma'lum bir narsadur. Mana shuning uchun Niqolay ma'murlari Xiva to'g'risida shunday tadbirlarni qilishga kirishdilar: bir tomondan xalq orasida tinchsizlik tug'dirish, ikkinchidan xalqni yoshuruv ravisida o'zlariga tortish, uchinchi tomondan bo'lsa Xiva xonligi bilan rasmiy muomalalarni uzmasdan o'rtaga kelib chiqqon qiyinchiliklarda mujmal kengashlar berib, yomon vaziyatlarga qoldirishdan iborat edi" deb yozgan edi.

1917-yil may oyida Majlis raisi Boboxun Salimov boshchiligidagi o'lkada siyosiy Muvaqqat hukumat vakillari bilan muzokara o'tkazish uchun Toshkentga jo'ndaydi. Asfandiyorxon esa vaqtdan foydalanib, Muvaqqat hukumatning Xivadagi vakili — general Xo'ja Mirbadalov

I-Xorazm qurultoyi

boshchiligidagi harbiy kuchlarga tayanib, iyunda Majlisni tarqatib yubordi. Xon o'ziga ma'qul kishilardan Majlis va Nozirlar kengashiga tayinlab, "Yosh xivaliklar" dan shafqatsiz o'ch olishga kirishdi. Majlisning 17 a'zosi qamoqqa olindi va partiyaning barcha a'zolari "kofir" deb e'lon qilindi.

1917-yilning sentyabrda Xivaga polkovnik Zaytsev boshchiligidagi kazak otryadi kirib keldi. Shu yil 21-noyabrda "Yosh xivaliklar" ustidan "qozilarning shariat sudi" o'tkazildi va Asfandiyorxon kazaklar yordamida Majlisni butunlay tugatdi. Xonning istibdod tuzumi bilan kurashda mag'lubiyatga uchragan "Yosh xivaliklar" mamlakatdan chiqib ketishga majbur bo'ldi. Ayrimlari xon buyrug'i bilan qatl qilindi.

1918-yilning martida Polvonniyoz hoji Yusupov bir guruh safdoshlari bilan Toshkentda "Yosh xivaliklar" inqilobiy qo'mitasini tuzadi va yangi dastur ishlab chiqib,

iyul oyida o'zlarini "Xiva inqilobiy partiyasi" deb e'lon qildi. Yangi dastur xon va uning hukumati tomonidan mamlakat yakka boshqaruvini butunlay tugatish, shariat hukmi bilan vaqflarning barcha daromadini faqat xalq maorifi uchun sarflash, bolalarni bepul o'qitish uchun Xivada maktablar tashkil qilish, shahar va qishloqlarda bepul davolovchi shifoxonalar ochish, majburiy mehnatni butunlay tugatish kabi jami 14 banddan iborat edi.

Bu orada inqilobchilardan bir guruhi ajralib, To'rtko'lda "Yosh xivaliklar" kommunistik fraksiyasini tuzdi. Rossiya va Turkiston bolsheviklari esa Xiva xonligidagi barcha muxolif kuchlarni jipslashtirishga zo'r berdi. 1919-yilning noyabrda "Yosh xivaliklar", To'rtko'ldagi inqilobchi kommunistlar guruhi hamda yana bir necha siyosiy kuchlar birlashtirib, Xivani egallash uchun qizil askarlarni yordamga chaqirdi. Keskin janjalar natijasida Turkiston fronti Amudaryo (Xiva) guruhining qo'shinlari xonlik poytaxti Xivani bosib oldi. Xiva xoni Sayid Abdullaxon taxtdan voz kechdi. 1920-yil 2-fevralda Muvaqqat inqilobiy qo'mita tuzilib, unga To'rtko'ldagi "Yosh xivaliklar" inqilobiy qo'mita boshlig'i Jumaniyoz Sultonmurodov rahbar etib tayinlandi.

1920-yil 26-30-aprelda Xorazm xalq vakillarining I qurultoyida Xorazm xalq respublikasi tashkil topdi. Qurultoyda "Yosh xivaliklar"ning dasturi muvaqqat konstitutsiyaga asos qilib o'lingi. Unda Xiva xonligi tugatilgani va Xorazm xalq respublikasi tuzilgani e'lon qilindi. Qurultoyda 15 kishidan iborat respublika hukumati — Xalq nozirlari sho'rosi tuzildi va ularning aksariyati jadedlardan iborat bo'lgani uchun "Yosh xivaliklar" hukumati deb yuritila boshladi.

"Yosh xivaliklar" mamlakatda xonlikdan qolgan asoratlarni tugatish, respublikada demokratik tuzumni qaror toptirish, mustaqil Xorazm davlatini barpo qilish maqsadida yanada faollashdi. "Inqilob quyoshi" gazetasi chop etildi. O'lkada qator maktablar, internat, klub, kutubxona, shifoxona, dorixona, pochta va telegraf ish boshladi, kinematografiya, tipografiya idoralari ochildi. 1921-yilda Xivada tashkil qilingan Xorazm xalq universiteti keyinroq "Dorulmuallim"ga aylantirildi. Xorazm xalq banki 40 million kredit bilan ish boshladi va milliy pul muomalaga chiqariladi. Xivada milliy qizil armiya tashkil qilish uchun 18 nafar musulmon komandiri jalb qilindi. Shuningdek, zindonda kishanband qilish, jismoniy qiynash, qatl etish kabi jazo turlari bekor qilindi.

Ammo sho'ro hukumatining "Yosh xivaliklar"ni qo'llovi ortida xufiyona rejasi bor edi. Ularning "qo'li" bilan Xiva xonligiga butunlay barham berildi. Endigi maqsad mustaqil siyosat yuritishga intilayotgan "Yosh xivaliklar" hukumatini badnom qilish edi va bunga jiddiy kirishdi. 1921-yil 6-martda qizil askarlar Xivada davlat to'ntarishi yasab, "Yosh xivaliklar" hukumatini ag'darib tashlashga erishdi. Xalq nozirlari qamoqqa olinib, ko'pchiligi o'tib tashlandi.

"Yosh xivaliklar"ning bir qismi keyinchalik afv qilingan va 1923-yilning oktyabrigacha Xorazmdagi sho'ro davlati qurilishida faol ishtirok etgan bo'lsa-da, afsuski, ular ham 30-yillar qatag'onlarida mahv etildi. Va, shu tariqa "Yosh xivaliklar" siyosiy partiyasi faoliyatiga butunlay barham berildi.

» **Kelgusi sonda "O'zbekiston: partiyalar tarixidan" turkumida "Yosh buxoroliklar" partiyasi faoliyati bilan tanishasiz.**

"Milliy tiklanish" muxbiri Ravshan MAHMUDOV suhbatlashdi.

Тафаккур гулшани

Алишер
НАВОИЙ

Ватан таркин бир нафас айлама,
Яна ранжи гурбат ҳавас айлама.

Элга қўшулгон эш топти.

Эл қочса бировдин, эл ямони бил они,
Аҳволида идбор нишони бил они.
Феъл ичра улус балойи жони бил они,
Олам элининг ямон-ямони бил они.

Илми ким воситайи жоҳ этар,
Ўзини-ю халқни гувроҳ этар.

Жалолиддин
РУМИЙ

Ҳар не бўлсанг бўл, ё аслинг
каби кўрин, ё кўринганинг
каби бўл!

Тилингдан олдин қалбингни тарбия қил.
Чунки сўз қалбдан келиб, тилдан чиқади.

Минг йил ўқисаму, мenden "нимани билдинг", деб сўрасалар, "ҳаддимни билдим" дейман.

Дедиларки, кўздан йироқ кўнгулдан йироқ,
Дедимки, кўнгулдаги кўздан йироқ бўлса не наф?

ҚОНҒУЧИЙ

Ҳақиқий билим — кимнингдир билимсизлигидан саҳланмақдир.

Фихрламай илм олмоқ — беҳудалик, билим билан сугорилмаган тафаккур эса хатардир.

Ҳақиқатни кўрмоқ ва унга интилмоқ — ёки жасорат, ёки тарбия маҳсули.

Кимки нокамтарлик билан ёлғон сўзлар экан, унинг жимжимадор сўзлари фақат ва фақат мусибат келтиради.

Ўзбекистон "Миллий тикланиш" демократик партияси Марказий кенгаши Ижроия кўмитаси девони куйидаги товар моддий бойликларини сотиб олиш бўйича тендер эълон қилади:

1. Веб камера (LOGITECH PTZ Pro2)	1 дона
2. Веб камера (С310HDWebcamHD 720p)	14 дона
3. Микрофон (гусиной шее)	14 дона
4. Реклама монитори (энига 3 метр бўйига 2 метр умумий 6 кв метр хажмдаги)	1 дона
5. Планшет Samsung TAB S4	7 дона
6. Смартфон Samsung Galaxy A 50	7 дона

Мурожаат учун телефонлар: (71) 239-45-77, (71) 277-72-90

MILLIY TIKLANISH

ТАХРИР ХАЙЪАТИ:

Алишер ҚОДИРОВ — хайъат раиси,
Илхом АБДУЛЛАЕВ, Амридан БЕРДИ-
МУРОДОВ, Абдуғафур МАМАТОВ, Феруза
МУХАММАДЖОНОВА, Ахмал САИДОВ,
Ортиқали ҚОЗОКОВА, Муҳаммадржон ҚУРОНОВ,
Исмаил ХУДОЕВОВ

Бош муҳаррир: Беҳзод НОРБОЕВ

ТАХРИРИЯТ МАНЗИЛИ: Тошкент-100000,
Амир Темури кўчаси, 1-тор кўча, 2-уй
Газета тахририят компьютер марказида
терилди ва саҳифаланди.

ТЕЛЕФОНЛАР: (0-371) Қабулхона (факс): 234-69-55,
Парламент ва партия ҳаёти бўлими: 234-01-47,
Маънавият, туризм, ҳалқаро ҳаёт ва ахборот бўлими:
234-87-73, Реклама ва маркетинг
бўлими: 234-86-41, Бош муҳаррирнинг биринчи
ўринбосари: 234-87-74, Бухгалтерия: 234-87-73.

Ҳажми 3 босма табоқ офсет усулида босилди.
Қоғоз бичими А-3
"ШАРҚ" нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси
босмахонасида chop этилди.
Қорхона манзили: "Буюк Турун" кўчаси, 41-уй

Газета ҳафтанинг чоршанба кuni чиқади.
2008 йил 29 октябрда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан
№ 0223 рақами билан рўйхатдан ўтган.
Бу тирма — Г 826, Адади — 10022. Газетанинг баҳоси келишилган нарҳда.

Муаллифлар фикри тахририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.
Тахририятга келган хатлар доимий эътиборимизда бўлиб,
улар муаллифларига қайтарилмайди.

Навбатчи муҳаррир: Мухторбек АБДУЛЛАЕВ

Навбатчи: Дилфуза МАҲЖАНОВА

Саҳифаловчи: Жалолиддин УРИНОВ

Электрон почта: e-mail: gazeta@mt.uz, mtiklanish@mail.ru

Босишга топшириш вақти — 21.30. Топширилди — 08.00. ЎЗА яқуни — 03.40

ТИББИЙ МАСЛАҲАТ

ОРТИҚЧА ТЕРЛАШ
КАСАЛЛИК БЕЛГИСИМИ?

Жазирама иссиқ кунларда баъзилар кўп терлашдан азият чекади. Терлаш тананинг маълум қисмларидагина рўй берса, гоҳида бутун жисмда кузатилади. Тананинг айрим аъзолари терлаши табиий ҳолат деб қаралса, бутун жисм терлаши айрим касалликлар белгиси ҳисобланади.

Бу ҳолат тиббиётда гипергидроз деб аталади. Асосан 15-30 ёшдагилар орасида кўп учрайди. Тадқиқотлардан маълум бўлишича, терлаш эркаларга нисбатан аёлларда кўпроқ учрайди. Баъзан тери ажралиб чиқиши одатдагидан ўн мартагача кўпайиши мумкин. Бу асабий зўриқиш ёки стресс ҳолати натижасидир. Ҳаддан ташқари кўп терлаш бирламчи терлаш деб аталиб, касалликдан асосан уч фоизгача бўлган аҳоли азият чекади. Кўпинча болалик ва ўсимирлик даврида ўтиб кетади. Бу табиий ҳолат ва унга касаллик деб қарамастик керак.

Юз, лаб ва бурун атрофида тер чиқиши, одатда, кучли калорияли овқатлар ейиш, кофе, шоколад, алкогольли ичимликлар истеъмолдан сўнг рўй беради. Нейросифилис, паркинсон, инсульт каби неврологик касалликлар асорати сифатида ҳам юз соҳаси терлаши мумкин. Гипергидроз гоҳида эндокрин касалликлар белгиси сифатида ҳам намоён бўлади. Аслида, амалиётда кўп тери ажралиб чиқиши барча сурункали ва юқумли касалликларнинг белгиси сифатида эътироф этилади. Безгак, сил ва бруцеллёзда ҳам ҳаддан ортиқ терлаш алоҳида белги сифатида қайд этилади. Терлаш нохуш ҳолат, у невроз, юқори қон босими, асаб касалликлари

даракчисидир. Юрак билан боғлиқ касалликлардан огоҳ қилади.

Терлаш тана ҳарорати ошиши билан кечадиган касалликларда ҳам учрайди. Гипогликемия (қонда қанд миқдорининг камайиши), қалқонсимон без гормонлари, айрим оғриқ қолдирувчи дорилар ичиш, оғриқли касалликлар ва ўсма касалликларида ҳам терлаш кўп кузатилади. Кўрак қафасида оғриқ, кучли бош айланиши, нафас олишининг қийинлиги терлаш билан бирга кечса, зудлик билан терапевт шифокорга мурожаат қилган маъқул.

Айрим ҳолларда дори воситаларининг ноҳўя таъсири ҳам кўп терлашга олиб келади. Бунда қабул қилинаётган препаратларнинг организмга нохуш таъсирини мутахассис шифокорга айтиш лозим.

Қирқ ёшдан кейин туннинг иккинчи ярмида тана ҳароратининг тушиши билан кечадиган терлаш эса ўсимтали касалликлардан хабар беради. Шунингдек, тунда терлаш организмнинг турли аъзоларидаги микроблар юракка таъсир қилаётганини билдиради ва бу эндокардит деб аталади. Агар бу касалликдан ўз вақтида даволанмаса, ҳаёт учун хавфли оқибатларга олиб келади. Эндокардитда терлаш билан бир қаторда нафас қисмиши, умумий ҳолсизлик, чарчоқ, тери рангининг хиралашishi, сувсираш каби белгилар ҳам намоён бўлади.

Агар кўп терласангиз, эндокринолог шифокорга мурожаат қилинг. Унинг ташхиси ортиқча кўркувлардан ҳалос этиди. Қандли диабет, юқумли касалликлар бор-йўқлиги билан қизиқинг. Ортиқча вазн, қандли диабет билан оғриганлар доволаш чораларини кўришса

ортиқча терлаш муаммоси бартараф этилади.

Халқ табобатида терлашга қарши бир неча даво чоралари қўлланилади: чой бутаси дамламаси билан терининг терлаган қисмларини артиш лозим. Ушбу муолажани душ қабул қилгандан сўнг бир кунда икки маҳал бажаринг. Бу терлаш оқибатидаги нохуш ҳидларни кетказишга ва ундан батамом ҳалос бўлишга ёрдам беради. Мойчечак гулини қайнаган сувда дамлаб, 20 дақиқа тиндирилади. Ушбу аралашмага икки ошқошиқ лимон шарбати қўшилади. У билан тананинг терлайдиган қисмини артиш керак. Аралашма иложи бори-ча, бир кунлик муолажага мўлжаллаб тайёрланиши лозим. Шунингдек, ялпиз аралашмасидан ҳам худди шундай усулда фойдаланиш мумкин.

Энг муҳими, ҳар бир киши шахсий гигиена қоидаларига амал қилса, тозалikka, кийимларининг табиий пахта толасидан тайёрланганига эътибор қаратса ортиқча терлашдан азият чекмайди. Ҳам атрофдаги терлаш ноқулай вазиятга тушиб қолмайди.

■ Нигора НИШОНБОЕВА тайёрлади.